

37. Országos Tudományos Diákköri Konferencia Had-
és Rendészettudományi Szekció
Budapest, 2025. április 22–24.
Nemzeti Közszolgálati Egyetem
Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar

A lengyel-német biztonság- és védelempolitikai együttműködésben rejlő lehetőségek (2005-2025)

Jelige: *GERPOL-0525*

Pályamunka lezárásának időpontja: 2024. november

2025.

Tartalomjegyzék

Bevezetés	1
I. A lengyel-német kapcsolatok fordulópontjai 2005 óta	4
I.1. Az előzmények	4
I.2. Fordulópontok 2005-től	6
I.3. Összegzés	16
II. A lengyel és német politikai kommunikáció vizsgálata	18
II.1. A német kommunikáció tematikus vizsgálata	18
II.1.1. Energiapolitika	18
II.1.2. Migrációs politika	23
II.1.3. Uniós politika	27
II.1.4. Oroszország-politika	32
II.2. A lengyel kommunikáció tematikus vizsgálata	35
II.2.1. Energiapolitika	35
II.2.2. Migrációs politika	40
II.2.3. Uniós politika	42
II.2.4. Oroszország-politika	46
II.3. Összegzés	49
III. az együttműködés lehetőségeinek vizsgálata	50
III.1. Ukrajna-politika	50
III.1.1. Lengyelország politikája	50
III.1.2. Németország politikája	52
III.1.3. A fontosabb lengyel és német pártok nézetei	54
III.1.4. A lengyel-német kapcsolatok lehetséges alakulása	56
III.2. Oroszország-politika	56
III.2.1. Lengyelország politikája	56
III.2.2. Németország politikája	58
III.2.3. A fontosabb lengyel és német pártok nézetei	60
III.2.4. A lengyel-német kapcsolatok lehetséges alakulása	61
III.3. Energiapolitika	61
III.3.1. Lengyelország politikája	61
III.3.2. Németország politikája	63
III.3.3. A fontosabb lengyel és német pártok nézetei	65

III.3.4. A lengyel-német kapcsolatok lehetséges alakulása	67
III.4. Migráció	67
III.4.1. Lengyelország politikája	67
III.4.2. Németország politikája	70
III.4.3. A fontosabb lengyel és német pártok nézetei	71
III.4.4. A lengyel-német kapcsolatok lehetséges alakulása	73
III.5. Összegzés	74
Befejezés	75
Felhasznált irodalom	77
Könyvek	77
Folyóiratcikkek, jelentések és más tudományos publikációk	77
Internetes források	77
Mellékletek	90

BEVEZETÉS

Németország és Lengyelország kapcsolata hosszú történelmi múltra tekint vissza, melyben túlnyomórészt a viszony negatív motívumokat öltött. Németország, mint az Európai Unió legnagyobb népességű és a legnagyobb gazdasággal rendelkező országa, kulcsszereplőnek számít kontinensünkön, mind gazdasági, mind politikai értelemben. Lengyelország küzdelmekkel teli történelme után egy békésebb időszakon megy keresztül, uniós csatlakozása óta az ország rengeteget fejlődött, és fokozatosan régióink egyik vezető hatalmává vált. Jelenleg egy olyan időszakot élünk, amikor Lengyelország középhatalmi státuszt igyekszik elérni, elhelyezkedéséből fakadóan pedig kulcsszerepet játszik az orosz-ukrán konfliktus külső szereplőjeként is. Németországban másfajta folyamatok zajlanak: az ország – úgy gondolom, nem túlzás kijelentenünk – politikai válságban van, a 2021 óta fennálló, Olaf Scholz kancellár vezette kormánykoalíció 2024. november elején felbomlott, a szélsőségek (érkezzenek akár a politikai spektrum jobb vagy baloldaláról) folyamatosan erősödnek, a solingeni kérelés óta a migráció és annak kezelése újra középpontba került, a növekvő energiaárak pedig válságot idéztek elő a német iparban. Úgy gondolom, a két ország viszonyát érdemes tanulmányozni, hiszen az hatással lehet egész Európa folyamataira.

Dolgozatom áttekintésének kezdődátumaként 2005-öt jelöltem meg. Ez nem véletlen, ugyanis 2005 mindkét országban egyfajta fordulópontot jelentett. Németországban a 2005-ös előrehozott választásokat követően köszöntött be „egy új korszak”, Angela Merkel 16 éves kancellársága. Lengyelországban pedig ugyanez történt a 2005-ös választások révén, ugyanis ekkortól kezdve két párt került a lengyel politikai élet középpontjába, a Jog és Igazságosság (PiS) és a Polgári Platform (PO), és azóta is csak ez a két párt adta a lengyel kormányok vezető erejét. Kutatásom végpontjaként 2025-öt jelöltem meg, hiszen 2025. a kormánykoalíció összeomlását követően 2025. február 23-ára hirdették meg az előrehozott Bundestag választást, így bizonyos előrejelzéseket is kívánok adni az újonnan felálló német és a hivatalban lévő lengyel kormány viszonyára vonatkozóan.

A kutatás célja, hogy értelmezze a két ország kapcsolatait a 2005 óta eltelt időszeakra vonatkozóan, bemutassa az véleményegyezéseket, valamint a legfontosabb nézeteltéréseket és vitákat a két fél között, illetve előrejelzést is adjon a két ország viszonyára bizonyos szakpolitikák tekintetében.

A kutatás során 3 fő kutatási kérdést határoztam meg. Elsőként azt kívánom megvizsgálni, hogy hogyan alakult a német-lengyel viszony 2005 óta, milyen nagyobb fordulópontok voltak

a kapcsolatokban. Másodikként arra a kérdésre keresem a választ, hogy vannak-e közös pontjai a német és lengyel stratégiai és politikai kommunikációnak az Oroszország-politika, az energiapolitika, a migrációs politika és az európai uniós politika terén. Végül azt a kérdést válaszolom meg, hogy milyen lehet majd az újonnan felálló német és a hivatalban lévő lengyel kormány viszonya az Ukrajna-politika, az Oroszország-politika, az energiapolitika és a migrációs politika tekintetében.

Kutatásomban 2 hipotézist állítottam fel. Az első, hogy nincsenek közös pontok a német és lengyel stratégiai és politikai kommunikációban az Oroszország-politika, az energiapolitika, a migrációs politika és az uniós politika terén. A második, hogy az Ukrajna-, az Oroszország-, az energia- és a migrációs politikában jó kapcsolat prognosztizálható az újonnan felálló német és a hivatalban lévő lengyel kormány között, kis nézeteltérésektől eltekintve. Kutatásom során ezen hipotéziseket fogom cáfolni vagy bizonyítani.

A dolgozatom induktív jellegű, tartalmaz magyarázó, feltáró részeket is. A kutatás során a hipotézisek vizsgálata elsősorban a szakirodalom és különböző dokumentumok, nyilatkozatok vizsgálatán, valamint az események bemutatásán alapul, a második fejezetben diskurzuselemzést alkalmazok.

A dolgozatot három fejezetre osztottam. Az első fejezetben bemutatom, hogy 2005 óta hogyan alakult Németország és Lengyelország viszonya. Először röviden ismertetem, hogy Lengyelország 1990-es függetlenné válása és a német újraegyesítés után hogyan indultak újra a két ország kapcsolatai, majd ezután következik a 2005 óta eltelt, a dolgozat szempontjából fő időszak vizsgálata, kitérek az idők során jelentkező különböző problémás kérdésekre, majd a fejezet végén egy időbeli szakaszos áttekintést adok a két ország kapcsolatáról, bemutatva a jelenlegi főbb nézeteltéréseket is.

A második fejezetben a német és lengyel stratégiai és politikai dokumentumokat és nyilatkozatokat vizsgálom az Oroszország-politika, az energiapolitika, a migrációs politika és az uniós politika terén, keresve a fő motívumokat a két fél kommunikációjában a megjelölt szakpolitikákban, és ismertetve az esetleges közös pontokat.

A harmadik fejezetben Németország és Lengyelország politikai irányvonalait vizsgálom az Ukrajna-, az Oroszország-, az energia- és a migrációs politika területén a jelenre fókuszálva, bemutatom a fontosabb német pártok, valamint a lengyel kormány és a PiS nézeteit ezen szakpolitikákról, majd a fejezet végén azonosítom, hogy a 2025-ben várhatóan felálló német és a hivatalban lévő lengyel kormány viszonya milyen lehet majd e négy szakpolitika tekintetében.

A munkámat a dolgozat rövid összegzésével, hipotéziseim igazolásával, valamint cáfolásával zárom.

I. A LENGYEL-NÉMET KAPCSOLATOK FORDULÓPONTJAI 2005 ÓTA

Az első fejezetben a cél annak megvizsgálása, hogy milyen fordulópontok jelentek meg a lengyel-német bilaterális kapcsolatokban a 2005 óta eltelt időszakban, különös figyelmet szentelve annak, hogy milyen témákkal, problémákkal kapcsolatban jelentek meg ezek a fordulópontok.

I.1. Az előzmények

Úgy gondolom, hogy a 2005 óta eltelt időszak vizsgálatához érdemes messzebbre, egészen a lengyel rendszerváltáshoz és a német újraegyesítéshez visszanyúlnunk, hogy jobban érthessük, honnan indultak el a két ország kapcsolatai egy ilyen fontos mérföldkő után. Az első fontos lépés a két ország határáról való megegyezés volt. Mint sokunk számára ismeretes, Lengyelország a második világháború után, jóllehet függetlenné vált, ugyanakkor jelentős keleti területeket veszített el a Szovjetunió javára, kompenzálásként pedig Németország keleti területeiből kapott részeket, így egyfajta módon Lengyelország területe 200 kilométerrel „eltolódott” nyugatra, a kapott területeken addig honos német lakosságot pedig kitelepítették Németországba. Az új német-lengyel határt az Odera és a Neisse folyók mentén húzták meg. Az első fontos megegyezés, amelyet a szuverén Lengyelország és az egyesült Németország 1990. november 14-én írt alá, megerősítette a két ország között fennálló határt. A szerződés hivatkozott az összes addigi nemzetközi szerződésre, amely ezt a kérdést szabályozta. A határt megerősítő szerződés megkötése közvetlenül az 1990. szeptember 12-i, a Németországra vonatkozó végleges szabályozásról szóló szerződésből¹ eredt, és végleg lezárta az Odera-Neisse határ nemzetközi jogi szabályozásával kapcsolatos lengyel-német konfliktust.²

A következő fontos lépés 1991-ben következett. Ez a szerződés a kétoldalú kapcsolatoknak az együttműködés, a jószomszédi viszony és a megbékélés szellemében történő szabályozásáról szólt. A lengyel-német jószomszédügyi és baráti együttműködési szerződés aláírására 1991. június 17-én került. Ez utóbbi szerződés példa nélküli a kétoldalú kapcsolatok hosszú történetében, és az általa megalapozott lengyel-német együttműködés fontos hozzájárulás az

¹ Másik nevén „Kettő plusz négy szerződés”, utalva arra, hogy a békeszerződést még a két német állam írta alá a négy egykori szövetséggel.

² Sulowski, Stanisław: „Polish Foreign Policy Since 1989.” *Political Science Studies*. vol 31 (2014): 27.

európai geopolitikai stabilitáshoz és biztonsághoz. A szerződés európai dimenzióját például az emeli ki, hogy Németország kötelezettséget vállalt a lengyel EU-tagság támogatására.³

A két ország kapcsolatai tehát jó alapokkal kezdődhettek, azonban az öröm nem tartott túl sokáig, a régi problémák újra felszínre kerültek, és már nem lehetett számítani arra, hogy a kilencvenes évek elejére jellemző eufória jegyében gyorsan megoldódnak. Az 1990-es évek vége felé „új gyanakvás” és érzelmi töltet jelent meg a Lengyelország és Németország közötti kapcsolatokban. A múlttal kapcsolatos kérdések, beleértve a jóvátétel és a kitelepítések problémáját is, a középpontba kerültek, mivel a határ mindkét oldalán a politikusok választási kampányaikban instrumentálisan kezdték kezelni ezeket a kérdéseket. Mindettől függetlenül elmondható, hogy – Magyarországhoz hasonlóan – Lengyelországban is megvolt a konszenzus a legfőbb külpolitikai célt tekintve, névlegesen az euroatlanti integráció (NATO- és EU-tagság) elérése, melyben Lengyelország bírta Németország és a német kormány támogatását.

A következő probléma a lengyel-német kapcsolatokban 2003-ban alakult ki az iraki beavatkozással kapcsolatban. Lengyelország kiállása az Egyesült Államok mellett az iraki konfliktusban bizonyos változást jelentett az ország külpolitikájában: túllépett az euroatlanti zónán, és ezzel Franciaország és Németország megdöbbenését, sőt ingerültségét váltotta ki, hiszen ezt a döntést az európai szövetségesekkel szembeni hűtlenségnek tekintették. Nem felejthetjük el, hogy Németországban már az afganisztáni műveletek támogatása is nagy vitát váltott ki, Gerhard Schröder akkori kancellár pedig olyan erősen ellenezte az Irak elleni műveleteket, hogy még az ENSZ Biztonsági Tanácsának támogató határozata ellenére sem lett volna hajlandó részt venni az intervencióban.⁴

Ha figyelembe vesszük az iraki műveletek ellenzettségét Németországban, valamint azt, hogy Lengyelország ekkor állt közvetlenül hivatalos EU-csatlakozása előtt, mindenképpen merész lépésnek tekinthető Lengyelország határozott kiállása az USA iraki háborúja mellett. A kulcsfontosságú nemzetközi kérdésekben, különösen a béke és biztonság tekintetében, Lengyelországnak megvoltak a vonatkozó szerződéses kötelezettségei Németországgal és Franciaországgal szemben, ami lehetőséget adott a konzultációra, de Lengyelország egyszerűen nem ezt az utat választotta. Az USA támogatásáról szóló döntés az iraki háborúban jelezte európai partnereink számára, hogy bizonyos helyzetekben a lengyel külpolitika dilemma elé

³ Sulowski, Stanisław: Polish Foreign Policy Since 1989, 28.

⁴ Dettke, Dieter: „The 2003 Iraq War as a Turning Point in German–American Relations: Political Leadership and Alliance Cohesion.” *German Politics* 27/2 (2018): 168.

kerülhet az Egyesült Államok és az Európai Unió támogatása között, és nem feltétlenül utóbbit fogja választani.⁵

I.2. Fordulópontok 2005-től

A következő jelentősebb változást 2005-ben a Jog és Igazságosság párt által vezetett lengyel kormány tevékenysége indította el. A PiS alapvetően német- és EU-ellenes kampányt folytatott, a PiS vezetői, a Kaczyński ikrek retorikája pedig nagy mértékben járult hozzá a feszült lengyel-német kapcsolathoz. Németellenes, EU-ellenes kampányaik között szerepelt az a kísérlet, hogy megakadályozzák Németországot abban, hogy elérje céljait az akkor zajló EU-alkotmány tárgyalásain. Jarosław Kaczyński a lakosságszám alapján nagyobb szavazati jogot követelt Lengyelország számára az EU-n belül, ezt az álláspontját pedig nem mással indokolta, mint a nácik által a második világháború alatt meggyilkolt lengyelek száma. A lengyel félelmeket is szították a németek azon törekvéseivel kapcsolatban, hogy visszaszerezzék elvesztett lengyelországi birtokaikat. Jarosław Kaczyński *Álmaink Lengyelországa* című könyvében azt írta: „Merkel a német politikusok azon generációjához tartozik, akik szeretnék visszaállítani Németország birodalmi hatalmát.”⁶ Nyilván az ilyen és ehhez hasonló kijelentések nem tettek jót két ország viszonyának, különösen akkor, ha az a viszony olyan szinten terhelt történelmileg, mint a német-lengyel viszony.⁷

A 2007 utáni lengyel külpolitikát gyakran a „normalitáshoz való visszatérés” vagy az „optimalizálás politikájaként” jellemezték.⁸ A Jog és Igazságosság által vezetett kormány 2007-ben elvesztette az előrehozott választásokat, a nyertes Polgári Platform és a Lengyel Néppárt által kialakított kormánykoalíció pedig alapvetően jobb kapcsolatok kialakítására törekedett Németországgal, mint elődei. Donald Tusk (bár sokan nem tudják, és valószínűleg pártjának sem legfőbb érdeke megmutatni ezt a közvéleménynek) kiválóan beszél németül, Angela

⁵ Sulowski, Stanisław: *Polish Foreign Policy Since 1989*, 31.

⁶ Karnitschnig, Matthew – Cienski, Jan: „Warsaw’s EU spat stalls German-Polish engine.” *Politico*. 2016. január 14. Online: <https://www.politico.eu/article/warsaws-eu-spat-stalls-german-polish-engine-poland-government-media-law/> (Letöltés dátuma: 2024.09.09.)

⁷ Yoder, Jennifer: „Good Neighbourliness in a Tense Neighbourhood: German—Polish Relations, 1990 to the Ukraine Crisis.” *German Politics* 27/4 (2018): 559.

⁸ Kuźniar, Roman: *Polityka zagraniczna III Rzeczypospolitej*. (Varsó, 2012.): 333.

Merkel és közte pedig kifejezetten szoros volt a kapcsolat.⁹ A lengyelek ráadásul nagyra értékelték, hogy Merkel büszke lengyel származására.¹⁰

Az ukrán krízis kitörése előtt jópáran úgy gondolták, hogy Lengyelország lesz az „új Franciaország” az Európai Unióban, és ezáltal egy új német-lengyel tandem alakul majd ki az Unióban.¹¹ Jó példa lehetett erre, hogy a 2009-es német szövetségi választásokat követően az akkor frissen a külügyminiszeri székbe kerülő Guido Westerwelle először Varsóba utazott el hivatalos látogatásra, és nem Párizsba, ahogyan az megszokott volt korábban.¹² A PO alapvetően nagyon Európa-párti nézetekkel rendelkezik, Donald Tusk pedig szeretne volna megerősíteni a lengyelek pozícióit az Unióban, ehhez pedig Németországot tökéletes partnernek tekintette.

Lengyelország fontos szerepére Németország partnereként, különösen abban, hogy Oroszországot közelebb hozza az EU-hoz és annak normáihoz, legalább két fontos politikai nyilatkozatban utaltak: a Bundestagban 2012 novemberében megvitatott, az Oroszországgal fennálló kapcsolatokról szóló CDU/CSU indítványban¹³, valamint a CDU-CSU és az SPD 2013-as koalíciós megállapodásában. Utóbbi dokumentumban szó esik arról is, hogy Németország fokozni kívánja együttműködését Lengyelországgal és Franciaországgal a Weimari Háromszög keretében.¹⁴

A két ország külügyminisztere ebben az időben, Guido Westerwelle és Radosław Sikorski különösen is jó kapcsolatot ápolt. A jó viszony egyik bizonyítéka, hogy 2011. november 8-án a két külügyminiszter közös levelet intézett Catherine Ashtonhoz, uniós külügyi és biztonságpolitikai főképviselőhöz és más tagállamok képviselőihez, amelyben felszólították az EU-t, hogy újítsa meg kapcsolatát Oroszországgal. A levél többek között megállapítja, hogy Oroszország történelme, kultúrája és földrajza miatt az „európai nemzetek családjához”

⁹ Hebel, Christina: „All in the Family: Chancellor Merkel's Heritage Pleases Poles”. *Spiegel*. 2013. március 15. Online: <https://www.spiegel.de/international/germany/all-in-the-family-poles-pleased-to-learn-of-polish-heritage-of-angela-merkel-a-889207.html> (Letöltés dátuma: 2024.09.09.)

¹⁰ Angela Merkel születési neve Angela Dorothea Kasner. Egyik nagyapja Ludwig Kazmierczak Lengyelországból származott, ekkor azonban még Kazmierczak volt a családnéve, mely később alakult át a németes hangzású Kasner névre.

¹¹ Turkowski, Andrzej: „The Polish—German Tandem”. *Carnegie Moscow Center*. 2011. november 17. Online: <https://carnegieendowment.org/research/2011/11/the-polish-german-tandem?lang=en> (Letöltés dátuma: 2024.09.09.)

¹² Yoder, Jennifer: Good Neighbourliness in a Tense Neighbourhood: German—Polish Relations, 1990 to the Ukraine Crisis, 561.

¹³ Deutscher Bundestag: *Drucksache 17/11327. Antrag der Fraktionen der CDU/CSU und FDP*. 2012. november 6. Online: <https://dserver.bundestag.de/btd/17/113/1711327.pdf> (Letöltés dátuma: 2024.09.09.) 6.

¹⁴ CDU/CSU-SPD: *Deutschlands Zukunft gestalten-Koalitionsvertrag zwischen CDU, CSU und SPD*. 2013. december 14. Online: <https://archiv.cdu.de/sites/default/files/media/dokumente/koalitionsvertrag.pdf> (Letöltés dátuma: 2024.09.09.) 115-118.

tartozik, és megvitatja, hogyan lehetne Oroszországot és az EU-t közelebb hozni egymáshoz. Az EU segítségével a miniszterek szerint Oroszországnak megfelelő helyet kell találnia a demokratikus Európában. Westerwelle és Sikorski azt írják, hogy az EU-nak továbbra is támogatnia kell Oroszország gazdasági és politikai modernizációját, kiemelve, hogy Brüsszel támogatja Moszkva tagságát a Kereskedelmi Világszervezetben, sőt mi több, a levélben még egy közös szabadkereskedelmi zóna létrehozásának lehetőségét is megemlíti. Mindettől függetlenül a miniszterek azt is kiemelik, hogy szükség van az EU határozott fellépésére annak érdekében, hogy Oroszország betartsa a jogállamisági és emberi jogi normákat, biztosítsa a média szabadságát és egyéb demokratikus elvek érvényesülését.¹⁵ Természetesen nem volt véletlen, hogy Lengyelország ilyen mértékben támogatta ekkor még az EU Keleti partnerség projektjét, hiszen a program alapvetően lengyel kezdeményezéssel indult el.

Westerwelle és Sikorski ezen kívül közös diplomáciai utakat is tett együtt. Elutaztak Fehéroroszországba és szorosabb együttműködést ajánlottak Brüsszel és Minszk között, amennyiben Alekszandr Lukasenka elnök szabad választásokat garantál. Ezután 2011 májusában aztán a lengyel és a német miniszter találkozott orosz kollégájával Kalinyingrádban. A példátlan, háromoldalú megbeszélés egyik fő témája a vízummentes kishatárforgalom volt. Szimbolikusan Sikorski és Westerwelle együtt utazott Kalinyingrádba, melyet a már említett levelükben „a fejlett EU-Oroszország együttműködés laboratóriumának” neveztek.¹⁶

A két ország nem mindenben értett azonban egyet ebben az időben sem. Oroszországgal kapcsolatban a német kormány inkább azon a véleményen volt, hogy számos esetben Oroszország a Nyugat általi sarokba szorítottsága miatt tett úgy, ahogy, míg Lengyelország ezen lépésekben nemes egyszerűséggel Oroszország újuló birodalmi ambícióit látta.¹⁷ Az ukrán krízis elindulása a Krím 2014-es annexiójával ezeket az ellentéteket hatványozottan kiélezte, a lengyelek úgy gondolták, hogy a szovjetek általi megszállásból fakadóan sokkal reálisabban látják, hogy mit is akar tenni Oroszország a környezetében lévő államokkal. A lengyel média ezzel párhuzamosan kételkedésének adott hangot Németország helyzetfelfogásával kapcsolatban: nemes egyszerűséggel véleményük szerint mindenki, aki szemet hunyt a krími történések felett, az lényegében beleegyezett a történetekbe.¹⁸ A 2014-es ukrainai események mellett a 2008-as grúz háborúra adott német reakciókat sem tartották elégségesnek a lengyel

¹⁵ Turkowski, Andrzej: The Polish—German Tandem.

¹⁶ Turkowski, Andrzej: The Polish—German Tandem.

¹⁷ Turkowski, Andrzej: The Polish—German Tandem.

¹⁸ Skrobala, Jurek: „Stuck in the Middle: Polish Intellectuals Sound the Alarm on Russia”. *Spiegel*. 2014. december 4. Online: <https://www.spiegel.de/international/europe/culture-leaders-in-poland-report-growing-fear-of-russia-a-1006372.html> (Letöltés dátuma: 2024.09.10.)

vezetők, a 2022-es orosz agresszió óta pedig még határozottabban állnak ki Németország keményebb fellépéséért.

Mindettől függetlenül a közös lengyel és német érdekek arra készítették a Donald Tusk vezette lengyel liberális kormányt, hogy kövesse a németek szekerét Oroszországgal kapcsolatban, de a lelkesedés alábbhagyott a PiS-kormányok alatt, amelyek nyíltan szembe fordultak Németországgal, és megpróbálták ellensúlyozni annak befolyását. Az Ukrajna elleni orosz támadás idejére a lengyel kapcsolatok Németországgal 1990 óta a mélyponton voltak.

Ebből a szempontból nagy fordulópontot jelentett a 2015-ös lengyel parlamenti választás. Mint korábban említettem, a 2015-ös választást a Jog és Igazságosság párt a Harmadik Lengyel Köztársaság történetében először többséggel nyerte meg, nem volt szüksége más párt koalíciójára a kormányalakításhoz. A nem sokkal korábban megtartott elnökválasztáson nagy meglepetés született a szintén PiS-es Andrzej Duda győzelmével, jóllehet hivatalosan az elnöki cím elnyerése után Duda kilépett a pártból.¹⁹ Összességében ezek a folyamatok azért is jártak ekkora megrökönyödéssel, hiszen nem voltak tiszta jelei a lengyel társadalom körében annak, hogy elégedetlenek lennének életükkel, szociális-gazdasági helyzetükkel.²⁰

Első lépésével Duda máris üzent Németországnak. Mielőtt három hónappal később Berlinbe utazott volna első hivatalos németországi látogatására, Duda hivatala jelezte, hogy megváltoztatta a kétoldalú kapcsolatokat, és négy feltételt határozott meg, amelyeket Németországnak teljesítenie kell a Lengyelországgal fennálló jó viszony fenntartásához. A frissen felálló kormányt vezető PiS pártelnöke, Jarosław Kaczyński sosem rejtette véka alá németekkel kapcsolatos ellenszenvét, a kormányba is jónéhány érdekes személy került, kezdve Antoni Macierewicz-cel, aki a már említett szmolenszki légikatasztrófával kapcsolatos összeesküvés-elméletek hívője, és hiszi, hogy egy Oroszország által elkövetett merénylet történt azon a végzetes napon. De kiemelhetnénk akár Zbigniew Ziobrot²¹, aki igazságügyi miniszter lett, vagy Mariusz Kamińskit,²² akinek a biztonsági erők munkájának koordinálása

¹⁹ A döntés oka egyszerű: az elnök nem lehet hivatalos tagja valamely politikai pártnak Lengyelországban.

²⁰ Markowski, Radosław: The Polish parliamentary election of 2015: a free and fair election that results in unfair political consequences, 1320.

²¹ Janusz Kaczmarek belügyminiszteri megbízatása hirtelen véget ért 2007-ben, amikor elbocsátották, mert az a vád érte, hogy figyelmeztette Andrzej Leppert a Központi Korruptióellenes Hivatal közelgő akciójára. Ezt követően támadások sorozatát intézte a kormány tagjai, különösen Ziobro ellen. „Az ügyészség kézi vezérlésű, az ügyészek kérdés nélkül végrehajtják Zbigniew Ziobro közvetlen utasításait, mert egyszerűen félnek” – mondta Kaczmarek a tvn24.pl portálnak. Forrás: <https://tvn24.pl/polska/janusz-kaczmarek-ziobro-jest-osoba-bardzo-msciwa-ra30902-ls3604629>

²² A gyanú szerint Kamiński 2007-ben a Központi Korruptióellenes Ügynökség (CBA) élén súlyosan megszegte hivatali kötelességét. Az akkori miniszterelnök, Jarosław Kaczyński gyanakodni kezdett, hogy a kormánykoalícióban résztvevő *Samoobrona* vezetője, Andrzej Lepper korrupt, és pénzt kért egy területnek a

jutott feladatként.²³ A lengyel kormány retorikája nagyon gyorsan EU- és németellenes, valamint nacionalista lett, ami a két kormány viszonyának egyáltalán nem tett jót. A krími helyzet mellett ekkor jelent meg az Európai Uniót érintő fontos kihívásként a 2015-ös migrációs hullám, a lengyel kormány pedig kifejezte abbéli nézetét, hogy a lengyel nemzeti érdekeket a szolidaritás, az Egyesült Államok és a NATO iránymutatásait pedig az EU véleménye elé fogja helyezni politikájában.²⁴

Donald Trumpot nem sokkal ezután, 2016-ban választották meg. Az új amerikai elnök kapcsolata Lengyelországgal, különösen a Jog és Igazságosság párttal kifejezetten jó volt, míg a német kormányral a viszonya nem volt a legrózsásabb. Lengyelországot Trump kifejezetten sokat dicsérte, ráadásul az amerikai elnök „*Make America Great Again*” szlogene és a PiS „*Rising from one's knees*” jelmonddal jellemzett politikája sok hasonlóságot mutatott. Legalább is elvi alapon mindkettő lényege a korábbi kormányok által folytatott politika megfordítása, az állam „újra naggyá tétele”, „térdelésből való felállítása” volt. Donald Trump nézetei a Nyugatról nagyban hasonlítottak emellett ahhoz, mint amit a PiS is képviselt: mindketten úgy gondolják, hogy a nyugati civilizáció középpontjában a kultúra, a hit és a hagyományok állnak, amelyek azzá tesznek minket, akik vagyunk, ezáltal lényegében az említett három dolog lesz a legfőbb identitásképző tényező a Nyugat számára.²⁵

Ezzel szemben Angela Merkel és Donald Trump Nyugattal kapcsolatos nézeteiben jelentős különbség mutatkozott. Az amerikai elnök számára a nyugati civilizáció implicit módon egyet jelent az európai és észak-amerikai „fehér” emberek „kultúrájával, hitével és hagyományaival”. Ezzel szemben Merkel felfogása egyetemes. Az ő Nyugata egy olyan hely, ahol az emberek osztoznak bizonyos alapvető politikai meggyőződéseken, beleértve a liberális demokráciát, a jogállamiságot, az emberi jogokat és a nemek közötti egyenlőséget. Tehát amíg Trump (és a PiS) földrajzilag határozza meg a Nyugatot, addig Merkel Nyugata nem ismer földrajzi, csak politikai határokat.²⁶

mezőgazdasági művelés alóli kivonásáért. A CBA vezetőit megbízta, hogy az ügyet derítsék fel. A gyanú szerint azonban, miután nem találtak semmit, provokációt készítettek elő: hivatalos iratot hamisítottak, amely bizonyította volna a politikus büncselekményét. Az ügy azóta is zajlik, miután Andrzej Duda államfő 2024. januárjában immár másodjára kegyelmezett meg Kaminskinak, de vita alatt áll, hogy ezt megteheti-e egyáltalán.

²³ Markowski, Radosław: The Polish parliamentary election of 2015: a free and fair election that results in unfair political consequences, 1319.

²⁴ Yoder, Jennifer: Good Neighbourliness in a Tense Neighbourhood: German—Polish Relations, 1990 to the Ukraine Crisis, 556.

²⁵ Balcer, Adam (szerk.): *German-Polish European Dialogue*. WiseEuropa Institute. Varsó, 2018. Online: <https://wise-europa.eu/wp-content/uploads/2018/02/German-Polish-relations-report.pdf> (Letöltés dátuma: 2024.09.11.) 20-21.

²⁶ Balcer, Adam (szerk.): *German-Polish European Dialogue*, 21-22.

A Jog és Igazságosság nyolcéves kormányzása alatt számos konfliktus kerekedett a két ország kormánya között. Az egyik nagyon jelentőset ezek közül az Északi Áramlat-2 földgáz-vezeték építése jelentette. A vezeték építése az orosz és a német kormányok együttműködéseként jött létre, természetesen ez a két ország tartozott volna a legnagyobb nyertesei közé a megépültének, ugyanakkor az építkezés jelentős lengyel érdekeket sértett, így már kezdettől fogva Varsó ellenzését váltotta ki. A vezeték megépülésével Oroszország kikerülhetett volna Ukrajnát (és Lengyelországot), mint transzferországot, Németország pedig az orosz gáz egyik legnagyobb európai elosztójává válhatott volna.²⁷ A német kormány a vezeték építését az uniós energiapiac biztonságosabbá tételével indokolta, jóllehet ezúton a piac nem vált volna reziliensebbé, ugyanúgy orosz gáz tette volna ki az EU energiaellátásának jelentős hányadát, szimplán ez a gáz immáron Németországon keresztül kerülhetett volna a piacra, nem pedig Ukrajna vagy Lengyelország vezetékeinek igénybevételével. A projekt ráadásul a 2014-es krími események után indult el és sok tagállam (talán jogosan) vetette fel, hogy abban a helyzetben Ukrajna támogatására lenne szükség, nem pedig Oroszország segítésére. Az orosz támadásra számítva, és válaszul arra, hogy Putyin elismerte az úgynevezett Donyeck-i és Luhanszki Köztársaságokat, Olaf Scholz német kancellár 2022. február 22-én felfüggesztette a projektet.²⁸ Lengyelország emellett (vagy talán még inkább) azt kifogásolta a vezeték építésében, hogy Németország a korábban meghatározott uniós energiapolitikai célokkal (melynek lényege az orosz gáztól való függetlenedés, valamint közös uniós energiapolitika kialakítása volt) teljesen ellentétesen cselekedett.

A Pis-kormányok másik jelentős konfliktusa az Európai Unióval, rajta keresztül pedig annak egyik vezető államával, Németországgal volt. Az Unió jövőjét Berlin és Varsó alapvetően másképpen képzelte el. Berlin egy mélyülő integrációt, egy szupranacionálisabb Uniót szeretett volna, melyben erős központi intézmények irányítják az ügyek jelentős részét. Ezzel szemben a PiS kormányok számára a jövő Európai Uniója egyfajta szuverén államok szövetségéként épül fel. Milyen problémák jelentették a fő ellentéteket az Unió és Lengyelország között? Az egyik fontos problémát a jogállamiság kérdése jelentette. A PiS kormányra került után fokozatosan olyan törvények kerültek elfogadásra, melyeken keresztül a PiS jelentős hatást tudott gyakorolni a bírói ágra. Először a lengyel alkotmánybíróságra kerültek be jogtalanul bírók, utána az alkotmánybíróság működésébe is beleszólt a kormányzat, átalakítva annak

²⁷ GIS: *Focus Germany: The Nord Stream 2 headache*. 2019. október 1. Online: <https://www.gisreportsonline.com/r/nord-stream-2-germany/> (Letöltés dátuma: 2024.09.20.)

²⁸ Handl, Vladimír – Nigrin, Tomáš – Mejstřík, Martin: „Turnabout or continuity? The German Zeitenwende and the reaction of the V4 countries to it.” *Journal of European Integration* 45/3 (2023): 507.

működését. A PiS megszabta a bírók nyugdíjkorhatárát, fontos hatást gyakorolva megélhetésükre, később pedig a Legfelsőbb Bíróság Fegyelmi Kamarája kapott jogot arra, hogy elmozdítson olyan bírókat a pozíciójukból, akik „politikai aktivitásban” vesznek részt, jóllehet ez a döntés is jelentős mértékben adott lehetőséget önkényeskedésre. Az Európai Unió nem hagyta szó nélkül az eseteket, eljárások (többek között 7-es cikkely szerinti eljárás) indultak Lengyelország ellen, melyek különböző uniós források és támogatások visszatartásával jártak, köszönhetően a PiS-kormányok ellenállásának. A lengyel jogállamisággal kapcsolatban a német kormány többször is aggályait fejezte ki.²⁹

Jelentős ellenállást váltott ki az Unión belül a lengyel média szabályozásának átalakítása, mely az Unió véleménye szerint sértette a sajtó szabadságát. Vitás kérdés alakult ki az ún. „LGBT-szabad” zónák kialakítása miatt, melynek keretében az ország területének nagyjából egyharmadát lefedő mennyiségű lengyel önkormányzat nyilvánította helységét „LGBT-szabadnak”, ergo egy olyan helyre, ahol az önkormányzat közoktatási programjában nincs LGBT ideológia.³⁰

Nem alakult ki konszenzus a lengyel kormányok és az Unió között a migráció kérdéskörében, ráadásul itt konkrét összeütközés volt a német és lengyel kormányok között, hiszen az uniós migrációs politika egyik fő meghatározói a Merkel-kormányok voltak. Méltán vált híressé Angela Merkel 2015. augusztus 31-i szövetségi sajtótájékoztatóján a 2015/2016-os németországi menekültválsággal és a menekültek növekvő befogadásával kapcsolatban elhangzott „Meg tudjuk csinálni!” mondata. Ezt tartják az „új befogadó kultúra” alapvető szlogenjének, és megalapozta annak idején a menekültekről szóló vitát. A PiS egyértelműen migrációellenes nézeteket vallott, ellenezte a beérkezett migránsok áthelyezését más országokba, ebből következően az uniós menekültügyi kvótarendszert is. Fontos kiemelni, hogy nem csak Lengyelország volt az egyetlen ország, amely nem értett egyet a migrációról alkotott német nézetekkel, de Varsó álláspontja és az annak következtében kialakult ellentét tovább rombolta a korábbi német-lengyel uniós tandem képét.³¹

További ellentéteket szült az Unióval az abortusz nagyon szigorú lengyel szabályozása, 2020. október 22-én a lengyel alkotmánybíróság vitatott bírákkal kimondta, hogy a

²⁹ Európai Bizottság: *Commission adopts Rule of Law Opinion on the situation in Poland*. Press release. 2016. június 1. Online: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_16_2015 (Letöltés dátuma: 2024.09.20.)

³⁰ Ciobanu, Claudia: A Third of Poland Declared ‘LGBT-Free Zone’. *BalkanInsight*. 2020. február 25. Online: <https://balkaninsight.com/2020/02/25/a-third-of-poland-declared-lgbt-free-zone/> (Letöltés dátuma: 2024.09.20.)

³¹ Fella, Stefano: „Poland: The Law and Justice Government and relations with the EU, 2015-2023”. *House of Commons Library*. Research briefing. 2024. február 13. 40-44.

fogyatékoság vagy az életet korlátozó betegség esetén az abortusz alkotmányellenes, ezzel tovább szigorította a már amúgy is merev lengyel szabályozást.³² Legújabbán pedig az ukrán gabona behozatalával kapcsolatban támadt ellentét Lengyelország és az Unió érdekei között. Varsó felajánlotta, hogy tárolja az ukrán gabonát, de utána az EU lényegében vámentessé tette az ukrán gabonát, ez a lépés viszont már a lengyel gazdák érdekeit sértette. A lengyelek és más szomszédok hatására az EU leállította az ukrán gabona importját, de utána mégis újrakezdte, ennek hatására pedig Lengyelország mellett Magyarország és Szlovákia is betiltotta az ukrán gabonaimportot a területére.³³

A PiS-kormányok alatt fokozatosan került elő egy újabb ellentétes téma Németország és Lengyelország között, méghozzá a második világháborús jóvátétel kérdése. A téma többször is felmerült a PiS-kormányok regnálása alatt, de 2022. szeptember 1-jén egy új szintre lépett, amikor a náci támadás 83-ik évfordulóján 1300 milliárd eurós jóvátételt követelt a lengyel kormány Németországtól. A döntésnek természetesen jelentős belpolitikai vonzata volt, minden bizonnyal a Jog és Igazságosság így kívánta növelni szavazótáborát az akkor már közeledő 2023-as lengyel parlamenti választásokra. Berlin természetesen kijelentette, hogy felháborítónak tartja az összeget,³⁴ és arra hivatkozott, hogy a két ország között a háborús jóvátétel ügyét már korábban rendezték.³⁵

A lengyel ellenzék egyetértett abban, hogy a PiS belpolitikai célzattal hozta fel ismételten a kérdést, ugyanakkor a 2022. szeptember 14-én a Szejmben megtartott szavazás, mely kijelenti, hogy Lengyelország sosem mondott le igényeiről, nagy arányban támogatta a határozatot, tehát nem csak a Jog és Igazságosság képviselői fogadták el. Zbigniew Rau, aki 2020 és 2023 között volt Lengyelország külügyminisztere, azzal indokolta a döntést, hogy Németországnak legalább akkora törleszteni valója van Lengyelország irányába, mint Oroszország felé, a PiS-kormányzat pedig pusztán ezzel szeretne élni. Lengyelország célja egy olyan nemzetközi rendszer létrehozása, „amelyben a háborúk kiobbantása veszteséges lesz, és az agresszorok tudják, hogy mindig meg kell fizetniük az általuk okozott erkölcsi és anyagi

³² Puppink, Grégor: Poland: „The Constitutional Court Repeals Eugenic Abortion”. *European Centre for Law & Justice*. Online: <https://eclj.org/eugenics/eu/pologne--le-tribunal-constitutionnel-abroge-lavortement-eugenique?lng=en> (Letöltés dátuma: 2024.09.21.)

³³ Fella, Stefano: „Poland: The Law and Justice Government and relations with the EU, 2015-2023”, 50-52.

³⁴ Boyse, Matt: „Breaking the German-Polish deadlock”. *GIS*. 2023. május 5. Online: <https://www.gisreportsonline.com/r/germany-poland-relations/> (Letöltés dátuma: 2024.09.21.)

³⁵ 1953-ban került először elő a háborús jóvátétel kérdése, a kommunista Lengyelország ugyanakkor a nyilvánvaló moszkvai befolyás hatására lemondott jóvátételi igényeiről. 1970-ben a lengyel külügyminiszter-helyettes ezt a döntést megerősítette, majd 1990-ben a korábban már említett Németországra vonatkozó végleges szabályozásról szóló szerződés is ismételten megerősítette az ezirányú döntést, majd ugyanezt tette 2017-ben az akkori lengyel külügyminiszter-helyettes.

károk megtérítésének árát. Ezt fogjuk kikényszeríteni Oroszországgal szemben Ukrajnával kapcsolatban. Ugyanerre van szükség Németország és Lengyelország viszonyában is” – jelentette ki a lengyel miniszter.³⁶

A két ország viszonyában nagy jelentősége volt Olaf Scholz 2022. február 27-i, a Bundestagban elmondott beszédének, mely a 2022. február 24-i Ukrajna elleni orosz invázióra adott válaszreakció volt. Ez később a Zeitenwende-(fordulópont-) beszéd elnevezést kapta, utalva arra, hogy a német kancellár beszédében az orosz támadást fordulópontnak nevezte nemcsak a történelemben, hanem a német kül-, biztonság- és védelempolitika megváltozásában is. Scholz beszédében öt fontos pontot emelt ki, melyek rövid összefoglalásban a következők: elsőként kifejezte, hogy a kialakult helyzetben Ukrajna még nagyobb fokú támogatására van szükség, nem engedhetik, hogy sikerrel járjon az orosz agresszió. Másodikként említette, hogy Oroszországot el kell tántorítani a háború folytatásától, ezalatt a német kancellár leginkább a szankciók igénybevételét értette. Harmadik pontként a háború továbbterjedésének megakadályozását határozta meg, ezalatt főleg a NATO és a kollektív védelem támogatását, valamint a NATO keleti szárnyának további német csapatokkal való megerősítését értette. Ennek keretében további német szárazföldi alakulatok küldését irányozta elő Litvániába, Romániában a német légierő, a tengerek biztonságának ellenőrzése esetében pedig a német haditengerészetnek szánt nagyobb szerepet, kiegészítve a NATO-légtér védelmének fontosságával.³⁷ A negyedik pontban több témát is érintett a német kancellár beszéde. Első célként meghatározta, hogy évről-évre a német éves GDP-arányos védelmi költségvetésnek el kell érnie a 2 százalékot, valamint a Bundeswehr fejlesztése érdekében egy 100 milliárd eurós alapot irányzott elő. Ugyanúgy a negyedik pontban említette az energiaellátás függetlenítésének kérdését, melynek érdekében a megújuló energiaforrások támogatását, a szén- és gáztartalékok kiépítést, két LNG-terminál építését Brunsbüttelben és Wilhelmshavenben, valamint a növekvő energiaárak miatt lakossági támogatás folyósítását irányozta elő. Az ötödik és egyben végső pont a Oroszországgal szemben folytatott külpolitikáról értekezett, itt Scholz kancellár szerint egyértelműen a diplomáciai megegyezésre való törekvésnek kell a német külpolitika középpontjában állnia.³⁸

³⁶ Boyse, Matt: Breaking the German-Polish deadlock.

³⁷ Die Bundesregierung: *Regierungserklärung von Bundeskanzler Olaf Scholz am 27. Februar 2022*. 2022. február 27. Online: <https://www.bundesregierung.de/breg-de/aktuelles/regierungserklaerung-von-bundeskanzler-olaf-scholz-am-27-februar-2022-2008356> (Letöltés dátuma: 2024.09.20.)

³⁸ Die Bundesregierung: *Regierungserklärung von Bundeskanzler Olaf Scholz am 27. Februar 2022*.

A Zeitenwende-beszéd igen jelentős jelét mutatta a német külpolitikai (különösen Oroszországgal kapcsolatos) gondolkodás átalakulásának, ugyanakkor ezt a PiS-kormány nem tudta (vagy nem akarta) észrevenni. A legfontosabb, hogy a PiS-kormány alatti lengyel politika németellenes irányvonala a német befolyás megfékezésére, nem pedig növelésére összpontosított. Miközben a német politikával szembeni lengyel kritika gyakran helytálló volt, a lengyel politika nem vette tudomásul az Oroszországhoz fűződő német hozzáállásban bekövetkezett radikális változást, és tisztviselői továbbra is belpolitikai okokból bíralták Berlint.³⁹ Ennek eredményeképpen Lengyelország és politikusai sokszor több időt töltöttek Németország és Franciaország Ukrajnával való szolidaritási kísérleteinek bírálatával, mint azzal, hogy együttműködjenek Berlinnel és Párizssal az EU keleti politikájának alakításában, ezáltal pedig csak tovább mélyítették az EU-n és a NATO-n belüli megosztottságot.⁴⁰

A következő jelentős és egyben alapvető fordulópontot a 2023-as lengyel parlamenti választások hozták el. Mint korábban említettem, a Jog és Igazságosság jóllehet technikailag megnyerte a választást, kormányt alakítani mégsem tudott, ezáltal egy PO vezetésű kormány állt fel, a kormányfő pedig a német politikusok által is jól ismert Donald Tusk lett. Mivel Donald Tusk korábban már volt az Európai Tanács elnöke, így a német vezető politikusok ismerhették, és tudhatták mire számítsanak politikájától, emellett pedig korábbi miniszterelnöki időszakának együttműködő politikájára is építhetett. A német kormány örömmel fogadta, hogy Tuskék nyerni tudtak.

Az első kormányközi konzultációt 2024. július 2-án tartották, egyúttal ez volt az első egyeztetés a két ország kormánya között 2018 óta. A felek alapvetően más belpolitikai helyzettel érkeztek meg a tárgyalásra: Lengyelországban az Európai Parlamenti választások eredményeképpen a Tusk-kormány pozíciói megerősödtek, míg Németországban az SPD, a Zöldek és az FDP (tehát a kormánypártok) veresége gyengítette a kormány és Olaf Scholz helyzetét, melyet csak tetézett a német kormánykoalíción belül már alaptól fennálló frusztráció.⁴¹

³⁹ Buras, Piotr – Zerka, Pawel: „Image rites: Poland’s new role in Europe”. *European Council on Foreign Relations*. 2022. június 27. Online: <https://ecfr.eu/article/image-rites-polands-new-role-in-europe/> (Letöltés dátuma: 2024.09.21.)

⁴⁰ Handl, Vladimír – Nigrin, Tomáš – Mejstřík, Martin: Turnabout or continuity? The German Zeitenwende and the reaction of the V4 countries to it, 515.

⁴¹ Jasiński, Łukasz: „Polish-German Intergovernmental Consultations Resume, Yield Modest Results”. *Bulletin. Polski Instytut Spraw Międzynarodowych (PISM)*. 2024. július 9. Online: <https://www.pism.pl/publications/polish-german-intergovernmental-consultations-resume-yield-modest-results> (Letöltés dátuma: 2024.09.21.) 1.

A tárgyalások eredményeként elfogadtak egy lengyel-német akciótervet, amely kimondja, hogy Oroszország az euroatlanti térséget érintő legnagyobb kihívás, valamint, hogy továbbra is támogatni fogják Ukrajnát. Megállapodtak abban, hogy megnövelik befektetéseiket a két ország hadiiparába, valamint abban is, hogy az irreguláris migráció és embercsempészet elleni küzdelem jegyében szorosabbá teszik az együttműködést a két ország határőrsége között. A tárgyalásokon megerősítették a Lengyel-Német Kerekasztal és a Lengyel-Német Fórum működését, valamint egy Lengyel-Német Ház Berlinben történő építéséről is megegyeztek, melyben a fő kiállítás a lengyel-német kapcsolatokról, különösen annak második világháború alatti vonzatairól szólna. (Ugyanakkor ez még csak egy tervezet, melyet csak ősszel nyújtanak be a német törvényhozásnak.) A második világháború még élő lengyel áldozatainak megsegítésével és támogatásával kapcsolatban nem sikerült átütő sikert elérnie a feleknek, Scholz ugyanis egy egyszeri fizetésű, nem túl nagy összegű jóvátételt szeretne adni a túlélőknek a jóakarat jeleként (tehát inkább szimbolikus jelleggel), míg Varsó amellettt érvel, hogy havi támogatásban kellene részesülniük a túlélőknek, hiszen valójában nem sokan vannak még ma is életben, emiatt hatalmas kiadást a német költségvetés számára nem jelentene, ha havonta fizetnének. Ezzel a kérdéssel kapcsolatban továbbra sem értek el a felek közös álláspontot.⁴²

I.3. Összegzés

Ebben a fejezetben vizsgálatom során a 2005 óta eltelt időszak nagyobb és jelentősebb fordulópontjait vizsgáltam a lengyel-német kapcsolatok terén. A vizsgálatához ésszerűnek tartottam az előzmények áttekintését is, ennek érdekében az európai rendszerváltásoktól 2005-ig nagyvonalakban végig követtem a német-lengyel viszony alakulására leginkább hatással lévő eseményeket, különös figyelmet szentelve a német újraegyesítés és a lengyel rendszerváltás utáni időszak legfontosabb német-lengyel kapcsolatokat rendező dokumentumainak. Az azt megelőző időszakhoz képest a 2005-ös választások egyértelműen egy negatív (bár mindössze két évig tartó) fordulatot indítottak el. A 2007-ben az előrehozott választások után felállt Tusk-kormány új lendületet adott a két ország kapcsolatának, olyannyira, hogy sokan egy lehetséges lengyel-német tandem kialakulását vizionálták az Európai Unión belül, melyre utalóan voltak is pozitív jelek. A jó mederben folyó viszonyban a 2014-es krími annexió következtében egyfajta törés keletkezett, a lengyel felfogás (érthető okokból) jóval radikálisabb volt, mint a német, sőt a lengyel kormány egyértelműen úgy ítélte meg, hogy német kollégái hibásan ítélik

⁴² Jasiński, Łukasz: „Polish-German Intergovernmental Consultations Resume, Yield Modest Results”, 1-2.

meg a helyzetet, nem veszik észre a valós orosz fenyegetés mértékét. Ezeket a feszültségeket csak tetézte az Északi Áramlat-2 építésének terve.

2015-öt követően a viszony csak tovább romlott: a PiS-kormányok németellenes retorikája, valamint az EU-val fokozatosan egyre jobban elmérgesedő vita a lengyel jogállamisággal, médiaszabadsággal, valamint az EU-s migrációs politikával kapcsolatban jelentősen rontott a helyzeten. Ezek a viták az azt követő években rendszeresen fennálltak. Az orosz-ukrán háború 2022-es eszkalációja pozitívan is hathatott volna a két ország kapcsolataira, hiszen a Zeitenwende-beszéd jelezte a német kül- és biztonságpolitikai gondolkodás alapvető megváltozását. (Az más kérdés később mennyire váltotta be a hozzá fűzött reményeket.) Ugyanakkor ezt a változást Varsó nem értékelte talán kellőképpen, a Jog és Igazságosság politikusai legfőképpen belpolitikai okokból továbbra is bírálták a német lépéseket, jóllehet egy barátságos hangvétel révén aktívabban kihasználhatták volna a Berlinnel és Párizssal az EU keleti politikájának alakításában kiínákozó együttműködési lehetőséget.

A 2023-as lengyel választás pozitív fordulópontot jelentett a két ország viszonyában, a német kormány (és talán az EU legtöbb állama) örömmel fogadta a Tusk-kormány felállítását. Ennek egyik jele, hogy 2018 után először 2024. július 2-án zajlott kormányközi konzultáció a két ország kormánya között, mely alapvetően sikeresen zárult, bár a második világháborús lengyel túlélők számára nyújtott német támogatás mikéntjéről és módjáról még nem sikerült megállapodniuk.

II. A LENGYEL ÉS NÉMET POLITIKAI KOMMUNIKÁCIÓ VIZSGÁLATA

Ebben a fejezetben célom, hogy a német és lengyel stratégiai és politikai dokumentumok és nyilatkozatok vizsgálatán keresztül bemutassam, hogy a két ország politikai kommunikációjában milyen fő motívumok láthatóak az Oroszország-politika, az energiapolitika, a migrációs politika és az uniós politika terén. A fő motívumok megállapítása után ismertetem a lengyel és német politikai kommunikációban megtalálható esetleges közös pontokat.⁴³

II.1. A német kommunikáció tematikus vizsgálata

II.1.1. Energiapolitika

A német stratégiai kommunikáció az energiapolitikával kapcsolatban abszolút változatos képet mutatott az idők során. A 2006-os Fehér Könyv elsősorban kiemelte a biztonságos, tartós és versenyképes energiaellátás stratégiai fontosságát Németország és Európa szempontjából is, valamint az energiakérdések fokozatosan növekvő szerepét a globális biztonság szempontjából. A dokumentum felismeri az EU és Németország növekvő energiafüggőségét, melynek orvoslására egyrészt a párbeszéd szükségességét, másrészt az energiaigény csökkentését, megújuló energiaforrások felhasználását, a kiegyensúlyozott energiamix létrehozását javasolja. A dokumentum kiemelten foglalkozott Oroszország szerepével is, melyben egy fontos ellátót lát, ezért is fontos Németország számára a jó partnerség Moszkvával.⁴⁴

Az energiabiztonság fontos szerepét a 2011-es Védelempolitikai irányelvek dokumentum is kiemeli, külön említve az energiaforrások szűkösségét.⁴⁵ A 2016-os Fehér Könyv, hasonlóan a 2006-os dokumentumhoz stratégiai prioritásként kezeli a biztonságos nyersanyag- és energiaellátást, ehhez kapcsolódóan Németországot érintő biztonságpolitikai kihívásként említi

⁴³ A vizsgált lengyel és német stratégiai dokumentumokról és azok általam használt rövidítéséről, az 1. sz. mellékletben fellelhető kettő táblázatban található információ.

⁴⁴ Német Védelmi Minisztérium: *White Paper 2006 on German Security Policy and the Future of the Bundeswehr*. Online: <https://www.files.ethz.ch/isn/156941/Germany%202006%20white%20paper.pdf> (Letöltés dátuma: 2024.10.22.) Továbbiakban: WP2006.

⁴⁵ Német Védelmi Minisztérium - a védelmi miniszter: *Defence Policy Guidelines 2011: Safeguarding National Interests – Assuming International Responsibility – Shaping Security Together*. Online: <https://www.files.ethz.ch/isn/157024/germany%20engl.pdf> (Letöltés dátuma: 2024.10.22.) Továbbiakban: DPG2011

meg többek között a biztonságos nyersanyag- és energiaellátást fenyegető veszélyeket, célként pedig az energiaágazat sebezhetőségének csökkentését a hibrid támadások ellen.⁴⁶

A 2023-as Nemzeti Biztonsági Stratégia egyik központi motívuma az energia terén az egyoldalú függőségek kérdése. Összességében a dokumentum nem tér el az előbb tárgyalt stratégiai dokumentumok által megfogalmazott megállapításoktól, inkább konkrét cselekvési terveket fogalmaz meg azokkal kapcsolatban. Az energiaforrások biztonságos ellátása terén az egyoldalú függőségek csökkentését irányozza elő, ugyanakkor kiemeli, hogy minden intézkedés ellenére Németország energiainportőr fog maradni egy jó ideig előreláthatólag. Oroszországgal kapcsolatban ugyanúgy fontos ellátót lát, ugyanakkor egyértelműen kimondja, hogy destabilizálásra használja energiapolitikáját, ezért is kell a függőséget csökkenteni irányába. Végezetül a klímaügyekkel kapcsolatban kimondja a dokumentum, hogy az energia terén zajló zöld átalakulás nagy lehetőségeket rejt magában, mivel nemcsak tiszta energiát jelent, hanem kevesebb függőséget is.⁴⁷

A német politikusok nyilatkozataira áttérve egyből szemet szúr Angela Merkel kancellár 2006. decemberi beszéde, melyben a német Bundestagban ismertette céljait az Európai Unió Tanácsában és a G8-államokban betöltött német elnökséggel kapcsolatban. Beszédében kiemelt szerepet foglalt el a megújuló energiaforrások szerepe, az energiahatékonyság növelése, a villamosenergia- és gázpiacok megnyitása az Unióban, ezzel a 2006-os Fehér Könyvben foglaltakat nagyban lefedte.⁴⁸ Ezek a motívumok Merkel asszony több későbbi beszédében is visszaköszöttek 2007 és 2009 folyamán.⁴⁹

Érdekes ellentétet szült a kormánykoalícióon belül (CDU/CSU-SPD) az atomenergia kérdése. A szociáldemokraták 2020-ra az atomenergia teljes kivezetését szerették volna elérni,

⁴⁶ Német Szövetségi Kormány: *White Paper 2016: on German Security Policy and the Future of the Bundeswehr*. Online: <https://www.bundeswehr.de/resource/blob/4800140/fe103a80d8576b2cd7a135a5a8a86dde/download-white-paper-2016-data.pdf> (Letöltés dátuma: 2024.10.22.) Továbbiakban: WP2016

⁴⁷ Német szövetségi kormány: *Robust. Resilient. Sustainable. Integrated Security for Germany. National Security Strategy*. Online: <https://www.nationalesicherheitsstrategie.de/National-Security-Strategy-EN.pdf> (Letöltés dátuma: 2024.10.22.) Továbbiakban: NSS2023.

⁴⁸ Német szövetségi kormány: *Deutsche Doppelpräsidentschaft: Nationales Anliegen*. 2006. december 14. Online: https://www.g-8.de/nm_90704/Content/DE/Artikel/2001-2006/2006/12/2006-12-14-merkel-regierungserklaerung.html (Letöltés dátuma: 2024.10.22.)

⁴⁹ Merkel, Angela: *Rede von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel auf der Jahreskonferenz des Rates für Nachhaltige Entwicklung*. 2007. november 27. Online: <https://www.bundesregierung.de/breg-de/service/newsletter-und-abos/bulletin/rede-von-bundeskanzlerin-dr-angela-merkel-797424> (Letöltés dátuma: 2024.10.22.)

Merkel, Angela: *Rede von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel beim Neujahrsempfang des Bundesverbandes Erneuerbare Energie e.V. (BEE) zum Thema "Erneuerbare Energien – ein zentraler Baustein für die Energieversorgung der Zukunft"*. 2009. január 28. Online: <https://www.bundesregierung.de/breg-de/service/newsletter-und-abos/bulletin/rede-von-bundeskanzlerin-dr-angela-merkel-799354> (Letöltés dátuma: 2024.10.22.)

ennek adott hangot Frank-Walter Steinmeier SPD-s külügyminiszter is, amikor 2009. szeptemberi beszédében úgy fogalmazott: „*Bárki, aki most hirdeti az atomenergiához való visszatérést, meg fogja fordítani az energetikai átmenetet, és gondoskodni fog arról, hogy nagyon gyorsan elveszítsük az új energiatechnológia terén jelenleg meglévő vezető szerepet*”. Emellett kijelentette, hogy Németországnak ragaszkodnia kell az atomenergia fokozatos megszüntetéséhez.⁵⁰

Ezzel szemben Angela Merkel ebben az időszakban folyamatosan kiállt az atomenergia, mint a német energiamix jelentős részét szolgáltató tényező mellett, erre utal 2009. júliusi beszéde is, amikor elmondta, hogy az atomenergiát fontos hozzájárulásnak tartja az energiaellátáshoz, emellett pedig kifejezte azon célját, hogy az atomerőművek élettartamának meghosszabbítását elérje.⁵¹

Az atomenergiáról szóló vita a 2011. március 11-ei fukusimai atomerőmű-baleset révén vett teljes fordulatot. Angela Merkel jelentősen változtatott álláspontján a katasztrófa hatására, és ennek hangot is adott 2011. júniusi beszédében, amikor így fogalmazott: „*Bármennyire kampányoltam tavaly ősszel átfogó energiakoncepciónk részeként a német atomerőművek üzemidejének meghosszabbításáért, ma már egyértelműen kijelenthetem ebben a Házban: Fukushima megváltoztatta a hozzáállásomat az atomenergiához.*”⁵² Beszédében a kancellár kifejtette, hogy az atomenergia-törvény módosítása folyamatban van, ennek következtében pedig a németországi atomenergia-használat 2022-es megszűnését irányozta előre. Az atomenergia kiváltására a megújuló energiaforrásokra való áttérést látta válasznak, ugyanakkor felismerte azt a problémát, hogy az átmeneti időszakban hagyományos energiára is szükség lehet, melyet ekképpen fejtett ki: „*Ha gyorsabban megszüntetjük az atomenergiát és áttérünk a megújuló energiákra, akkor az átmeneti időszakban fosszilis erőművekre lesz szükségünk. Ezt sem lehet megkerülni. Ennek érdekében folytatjuk a nagy hatékonyságú szén- és gázerőművek keretrendszerének fejlesztését*”. Merkel az atomenergiával kapcsolatos álláspontját egy jóval későbbi, a Reuters hírügynökségnek 2021 novemberében adott interjújában is megerősítette,

⁵⁰ Steinmeier, Frank-Walter: *Rede des Bundesministers des Auswärtigen, Dr. Frank-Walter Steinmeier, in der Debatte zur Situation in Deutschland vor dem Deutschen Bundestag*. 2009. szeptember 8. Online: <https://www.bundesregierung.de/breg-de/service/newsletter-und-abos/bulletin/rede-des-bundesministers-des-auswaertigen-dr-frank-walter-steinmeier--799296> (Letöltés dátuma: 2024.10.22.)

⁵¹ Merkel, Angela: *Rede von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel zum 50-jährigen Bestehen des Deutschen Atomforums e.V.* 2009. július 1. Online: <https://www.bundesregierung.de/breg-de/service/newsletter-und-abos/bulletin/rede-von-bundeskanzlerin-dr-angela-merkel-799410> (Letöltés dátuma: 2024.10.22.)

⁵² Merkel, Angela: *Regierungserklärung von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel zur Energiepolitik vor dem Deutschen Bundestag*. 2011. június 9. Online: <https://www.bundesregierung.de/breg-de/service/newsletter-und-abos/bulletin/regierungserklaerung-von-bundeskanzlerin-dr-angela-merkel-793374> (Letöltés dátuma: 2024.10.22.)

amikor megvédte az atomenergia fokozatos kivezetéséről szóló döntését, annak ellenére, hogy ez megnehezítette Németország számára, hogy leszoktassa gazdaságát a fosszilis tüzelőanyagokról, a kritikusok szerint ezáltal függővé téve Németországot a széntől.⁵³

A 2016-os Fehér Könyvben meghatározott cél az energiaágazat sebezhetőségének csökkentését érintően már Frank-Walter Steinmeier külügyminiszter 2014. májusi beszédében is megjelent, melyben megemlítette, hogy az ukrajnai válság akut politikai fókuszponttá tette az ellátásbiztonság kérdését, orvoslására pedig az energia diverzifikációját javasolta, méghozzá háromféle értelemben, az energiaforrások, az ellátó országok, valamint az ellátási útvonalak területén.⁵⁴

Időről-időre előkerül a német energiakérdésekkel kapcsolatban az uniós belső energiapiac ötlete, melyen keresztül úgyszintén az energiaellátás biztonságának növekedését várnák a politikusok. Guido Westerwelle FDP-s külügyminiszter 2012. májusi beszédében különös figyelmet szentelt a belső energiapiac ötletének. Beszédében kifejtette, hogy a belső piac új területekre való kiterjesztése ismét nagyszerű lehetőségeket kínál az energiaszektor területén is, ugyanis ezen a területen véleménye szerint „...a fokozott verseny alacsonyabb árakhoz és nagyobb ellátásbiztonsághoz vezet a fogyasztók számára, és célja a kis- és középvállalkozások megerősítése a bürokrácia csökkentésével, a kockázati tőkéhez való hozzáférés javításával és az európai közbeszerzési jog modernizálásával”.⁵⁵ Az uniós belső energiapiac ötletét felvetette Frank-Walter Steinmeier is a már említett 2014. májusi beszédében, amikor így fogalmazott: „Amire szükségünk van, az a belső (EU-s) energiapiac kiteljesítése”.

Láthatjuk tehát, hogy a téma konstans módon jelen volt a német politikai élet több szereplőjénél is, függetlenül a pártcsaládhoz való tartozástól, ráadásul az ötlet azóta sem veszett ki a német politikából. Ezt bizonyítja Annalena Baerbock zöldpárti külügyminiszter 2024. júniusi beszéde is, melyben a biztonság legjobb garanciájának az energiaágazatban is a

⁵³Rinke, Andreas: *EXCLUSIVE Merkel defends nuclear power exit despite climate challenges*. Reuters. 2021. november 19. Online: <https://www.reuters.com/business/energy/exclusive-merkel-defends-nuclear-power-exit-despite-climate-challenges-2021-11-17/> (Letöltés dátuma: 2024.10.22.)

⁵⁴ Steinmeier, Frank-Walter: *Rede von Außenminister Frank-Walter Steinmeier beim Second Energy Security Summit der Münchner Sicherheitskonferenz: „The Next Great Game? Global Impacts of the Shale Revolution.”* 2014. május 28. Online: <https://www.auswaertiges-amt.de/de/newsroom/140528-energy-security-summit/262526> (Letöltés dátuma: 2024.10.22.)

⁵⁵ Westerwelle, Guido: *Regierungserklärung des Bundesministers des Auswärtigen, Dr. Guido Westerwelle, vor dem Deutschen Bundestag*. 2012. május 11. Online: <https://www.bundesregierung.de/breg-de/service/newsletter-und-abos/bulletin/regierungserklaerung-des-bundesministers-des-auswaertigen-dr-guido-westerwelle--807646> (Letöltés dátuma: 2024.10.22.)

hálózatba kapcsolást nevezte, kifejtve, hogy „...a közös energia, amelyet diverzifikálunk, egyben a legjobb biztonsági védelem is”.⁵⁶

Szót kell ejtenünk a megújuló energiaforrások kérdéséről is, amelyek több stratégiai dokumentumban is megjelentek, legutóbb a 2023-as Nemzeti Biztonsági Stratégiában. A politikai közbeszédben leginkább a 2011-es fukusimai események után jelent meg a kérdés Németországban, erre példa Angela Merkel már korábban idézett 2011. júniusi beszéde is, melyben kimondta, hogy a megújuló energiának a jövő energiaellátásának központi pillérévé kell válnia, ezzel kapcsolatban ambíciószinteket is meghatározott. A megújuló energiáról szólva a kancellár 2015. januári beszédében ambiciózus irányszámokat határozott meg, amikor így fogalmazott: „Mindannyian (a megújuló energiát használó szereplők) biztosítják, hogy fokozatosan közelebb kerüljünk ahhoz a célunkhoz, hogy 2030-ra legalább 50 százalékra, 2040-re legalább 65 százalékra, végül 2050-re legalább 80 százalékra növeljük a megújuló energiák arányát a villamosenergia-fogyasztásban.” A megújuló energiaforrásokra való gyors átállás veszélyeire is felhívta ugyanakkor a figyelmet, amikor kiemelte, hogy „a megújuló energia népszerűsítésének költségei az elmúlt években a gyors terjeszkedés miatt jelentősen megemelkedtek”.⁵⁷

Ugorva egy kicsit az időben (nem meglepő módon) a megújuló energia kérdése továbbra is központi helyet foglal el az energetikai kérdésekben. Olaf Scholz kancellár 2023. márciusi beszédében kijelentette, hogy a megújuló energia-termelők és a villamos vezetékhálózat kiépítési ütemének felgyorsítására van szükség, az energiaárak megfizethető szinten tartása mellett. A kancellár emellett azt is kifejezte, hogy „A szövetségi kormány támogatni fogja az úgynevezett áramvásárlási megállapodásokat a megújuló energia vásárlói és termelői között”. Az áramvásárlási megállapodások célja, hogy a vállalatok közvetlenül az energiatermelőktől vásárolhassanak zöldáramot.⁵⁸

Főleg az utóbbi időben merült fel a hidrogén, mint nagy mennyiségben előállítható energiaforrás kérdése. Heiko Maas SPD-s külügyminiszter 2021. márciusi beszédében úgy fogalmazott: „Ha korábban az olaj volt a 'fekete arany', akkor a hidrogén a jövő láthatatlan

⁵⁶ Baerbock, Annalena: Rede von Außenministerin Annalena Baerbock auf dem Kongress des Bundes der Energie- und Wasserwirtschaft. 2024. június 5. Online: <https://www.auswaertiges-amt.de/de/newsroom/-/2660408> (Letöltés dátuma: 2024.10.22.)

⁵⁷ Merkel, Angela: Rede von Bundeskanzlerin Merkel zum Neujahrsempfang des Bundesverbands Erneuerbare Energie e.V. (BEE). 2015. január 14. Online: <https://www.bundeskanzler.de/bk-de/aktuelles/rede-von-bundeskanzlerin-merkel-zum-neujahrsempfang-des-bundesverbands-erneuerbare-energie-e-v-bee-am-14-januar-2015-794866> (Letöltés dátuma: 2024.10.22.)

⁵⁸ Tagesschau: Scholz über Energiewende "Jedes Jahr 500.000 neue Wärmepumpen". 2023. március 7. Online: <https://www.tagesschau.de/wirtschaft/energie/waermepumpen-scholz-101.html> (Letöltés dátuma: 2024.10.22.)

aranya.” Ezzel kapcsolatban kifejezte, hogy „Németországnak és az EU-nak még 2050-ben is nagy mennyiségű energiát kell majd importálnia, különösen hidrogén formájában. Ehhez szoros együttműködésre lesz szükség a világ minden régiójával.”⁵⁹ Emellett Olaf Scholz már említett 2023. márciusi beszédében is felmerült a hidrogén kérdése. Beszéde keretében utalt új gázerőművek építésére, melyek a jövőben akár hidrogénnel is üzemeltethetők lesznek, valamint a hidrogén szerepére, mint energiahordozóra, ugyanis véleménye szerint a hidrogén helyettesítheti, és ki fogja váltani a földgázt, az olajat és a szenet – különösen az iparban, az energiaszektorban, de a légi, tengeri és nehézáru-szállításban is.

A vizsgált stratégiai dokumentumokban és nyilatkozatokban 5 fő motívum tűnt fel a német energiapolitikával kapcsolatban: az ellátásbiztonság fontossága és felértékelődése; a német energiaforrások és energiaimport diverzifikációja, mint jelentős teljesítendő lépés; az atomenergia kérdése, melyről a diskurzus nagymértékben megváltozott a fukushimai katasztrófa után; a megújuló energiaforrások nagy szerepe és kiépítésük fontossága; valamint az uniós belső energiapiac kialakításának igénye.

II.1.2. Migrációs politika

A migrációról néhol szűkszavúan, néhol bővebben nyilatkoztak a vizsgált német stratégiai dokumentumok. A 2006-os Fehér Könyv tárgyalja a globalizáció kérdését, mint az irreguláris migráció egyik okát, ugyanis véleménye szerint a globalizáció egyes helyeken a kulturális identitást fenyegető és az egyenlőtlenséget megszilárdító veszélynek tekintett, ezáltal pedig az irreguláris migrációhoz járulhat hozzá. Ezen kívül a témával kapcsolatban a dokumentum említi, hogy a kontrollálatlan migráció destabilizálhat régiókat, elvben akár betegségek is terjedhetnek, valamint, hogy a folyamat egyik népszerű célpontja Németország.⁶⁰

A 2011-es Védelempolitikai irányelvek dokumentum ismételten kockázatként és fenyegetésként említi a migrációt, okának a bukott államok létrejöttét, valamint a környezetváltozást nevezi meg, mint lehetséges hatványozó tényezőt.⁶¹ A 2016-os Fehér Könyv bővebben foglalkozik a kérdéskörrel. Egyrészt a 2006-os Fehér Könyvhöz hasonlóan kiemeli Németországot, mint a migráció lehetséges népszerű célpontját, melyet Németország

⁵⁹ Maas, Heiko: *Speech by Foreign Minister Heiko Maas at the opening of the Berlin Energy Transition Dialogue: “Towards Climate Neutrality”*. 2021. március 16. Online: <https://www.auswaertiges-amt.de/en/newsroom/news/maas-betd/2447996> (Letöltés dátuma: 2024.10.22.)

⁶⁰ WP2006.

⁶¹ DPG2011.

erős gazdaságával magyaráz, mint vonzó tényezőt. A dokumentum érdekes szempontból közelíti meg a kérdést: részletezi, hogy a Németországban demográfiai fogyás, a Föld más részein viszont túlnépesedés van, emiatt Németországon nagy lesz a migrációs nyomás, melyet a szakképzett munkaerő bevándorlásával lehet ugyan enyhíteni, de megállítani nem. A migráció másik fontos okaként a klímaváltozást is megemlíti a dokumentum. A Fehér Könyv azt mondja, hogy a migráció önmagában nem jelent kockázatot Németország számára, ugyanakkor az ország a kontrollált és legális migrációban lenne érdekelt, nem a kontrollálatlan és irregulárisban. Láthatjuk tehát a német kormányzat azon célját, hogy a Németországban jelentkező demográfiai fogyást, és az annak következtében fellépő munkaerőhiányt főleg a szakképzett munkaerő bevándorlásával kívánna enyhíteni szervezett formában. A dokumentum beszél még az európai uniós migrációs politikáról is, melynél alapvető elképzelésként azt hangsúlyozza, hogy méltányos tehermegosztásra van szükség a tagállamok között.⁶²

A 2023-as Nemzeti Biztonsági Stratégia a 2016-os Fehér Könyvhöz hasonlóan kiemeli, hogy az irreguláris migráció veszélyt szül, míg a migráció reguláris formája gazdagítja Németországot, ergo a hátrányos demográfiai helyzet ellenszere lehet. Az ország számára hasznos migráció ösztönzésére a dokumentum intelligens toborzási politikát ír elő. Szót ejt ugyanakkor az irreguláris migráció elleni hatékony fellépésről is, véleménye szerint a nemzeti és európai partnerek segítségével lehetne a folyamatot megfelelően kezelni, kulcsszerepet szánva itt a célzott migrációs partnerségeknek és az EU és globális partnerek közötti együttműködés bővítésének. Mint említettem, Németország számára elsősorban a szakképzett munkaerő bevándorlása lenne kívánatos, a dokumentum pedig azok esetében, akik nem felelnek meg a kritériumoknak, vagy illegálisan vándorolnak be, kétoldalú migrációs és hazatelepítési megállapodások kötését javasolja a főbb származási országokkal, így ezen országok egyfajta módon „visszavennék” ezeket a személyeket.⁶³

A német politikusok nyilatkozataira áttérve, egyes nyilatkozatokban megjelent a német kormányzat nyitottsága a migrációt illetően. Angela Merkel 2013. áprilisi beszédében elismerte Németország migrációs célpont jellegét, amikor így fogalmazott: *„A külföldi állampolgárok bevándorlása nem átmeneti jelenség, ahogyan azt sokáig feltételezték, hanem állandó valóság. Ezért nem szabad megállnunk annál, hogy magas migrációs rátával rendelkező ország vagyunk; az integráció országává akarunk válni.”* Emellett a már ekkor is tapasztalható és már említett negatív demográfiai trendek következtében hangsúlyozta, hogy *„...mindenki számára*

⁶² WP2016.

⁶³ NSS2023.

világosnak kell lennie: mindenki, aki kulturális hátterével, érdeklődési körével, tudásával, gazdasági, társadalmi és politikai tapasztalataival hozzájárul országunkhoz, az értékes számunkra.” Ezáltal a 2016-os és 2023-as stratégiai dokumentumban egyértelműen kifejezett szakképzett bevándorlásra való igényt láthatjuk ebben a beszédben.⁶⁴ Ugyanez a negatív demográfiai trendekből fakadó nyitottság érzékelhető Thomas de Maizière CDU-s belügyminiszter 2014. szeptemberi, valamint Angela Merkel 2018. decemberi beszédében is.⁶⁵ Utóbbiban Merkel egyértelműen összekötötte az ország gazdasági jólétét, valamint a szakképzett bevándorlók jelenlétét Németországban, amikor így fogalmazott: „Németország gazdasági jóléte a külföldi szakmunkásokhoz is kötődik.” Emellett e beszédében hozzáteszi, hogy „Hosszú időbe telt, hogy felismerjük, bevándorló ország vagyunk.” A szakképzett bevándorlókra való szükséglet Olaf Scholz is kifejezte 2023. októberi beszédében.⁶⁶

Más nyilatkozatok azt fejezték ki, hogy bár Németország nyitott a bevándorlók érkezésére, cserébe a német államnak is vannak elvárásai a bevándorlók és az őket kibocsátó országok irányába. Erre egy tökéletes példa Angela Merkel 2010. októberi beszéde, melyben a kancellár meglehetősen pesszimista álláspontot vett fel a migráció németországi kezelésével kapcsolatban, amikor bevallotta, hogy a németországi multikulturális társadalom felépítésére tett erőfeszítések kudarcot vallottak, és korábban túl keveset követeltek a beérkező bevándorlók integrációja tekintetében. A német állam által támasztott elvárások tekintetében elmondta, hogy jogos követelés, hogy a bevándorlók megtanulják a német nyelvet annak érdekében, hogy esélyesek legyenek a munkaerőpiacon. A kényszerházasságok elfogadhatatlanok, és természetesen a migráns családokból származó lányoknak is lehetővé kell tenni az iskolai kirándulásokat.⁶⁷ A következő példa Angela Merkel már említett 2013. áprilisi beszédében található, amikor arról beszélt, hogy a beérkező bevándorlóknak is akarniuk kell a

⁶⁴ Merkel, Angela: Rede von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel beim Festakt „60 Jahre Bundesamt für Migration und Flüchtlinge“. 2013. április 10. Online: <https://www.bundesregierung.de/breg-de/service/newsletter-und-abos/bulletin/rede-von-bundeskanzlerin-dr-angela-merkel-802214> (Letöltés dátuma: 2024.10.22.)

⁶⁵ Maizière, Thomas de: Rede des Bundesministers des Innern, Dr. Thomas de Maizière, zum Haushaltsgesetz 2015 vor dem Deutschen Bundestag. 2014. szeptember 9. Online: <https://www.bundesregierung.de/breg-de/suche/rede-des-bundesministers-des-innern-dr-thomas-de-maizi%C3%A8re--424078> (Letöltés dátuma: 2024.10.22.)

Merkel, Angela: Rede von Bundeskanzlerin Merkel beim Festakt zum 40-jährigen Bestehen des Amtes der Beauftragten der Bundesregierung für Migration, Flüchtlinge und Integration. 2018. december 12. Online: <https://www.bundesregierung.de/breg-de/aktuelles/rede-von-bundeskanzlerin-merkel-beim-festakt-zum-40-jaehrigen-bestehen-des-amtes-der-beauftragten-der-bundesregierung-fuer-migration-fluechtlinge-und-integration-1560794> (Letöltés dátuma: 2024.10.22.)

⁶⁶ Scholz, Olaf: Rede von Bundeskanzler Olaf Scholz bei der Wirtschaftskonferenz 2023 der SPD-Bundestagsfraktion. 2023. október 11. Online: <https://www.bundesregierung.de/breg-de/service/newsletter-und-abos/bulletin/rede-von-bundeskanzler-olaf-scholz-2230348> (Letöltés dátuma: 2024.10.22.)

⁶⁷ Schrader, Martin: „Multikulti ist tot!“. Deutsche Welle. 2010. október 16. Online: <https://www.dw.com/de/merkel-erkl%C3%A4rt-multikulti-f%C3%BCr-gescheitert/a-6118143> (Letöltés dátuma: 2024.10.22.)

beilleszkedést. Erről így nyilatkozott: „Ez azt jelenti, hogy mindenkinek, aki követel, támogatást is kell nyújtania; Aki jogokat követel, annak kötelességeit is teljesítenie kell. Ez a jog- és értékrendszerünk tiszteletben tartásával kezdődik.” Kifejezte továbbá, hogy „A német nyelv tanulása a sikeres szakmai és társadalmi részvétel elengedhetetlen feltétele és az is marad.”⁶⁸

Olaf Scholz már említett 2023. októberi beszéde is tartalmaz ilyen részleteket. A kancellár felvetette a hazatelepítési csomagokról való tárgyalás lehetőségét, amibe beletartozna például egy olyan szabályozás is, amely kimondja: a kitoloncolást megelőzően 28 napos fogva tartás lehetséges, ha ez szükségessé vált, és más módon nem érhető el. Emellett a kancellár is kifejezte a szakképzett munkavállalók Németországba vándorlásának szükségességét, amit a 2016-os Fehér Könyv és a 2023-as Nemzeti Biztonsági Stratégia is említett, ugyanakkor kiemelte (hasonlóan a 2023-as stratégiai dokumentumhoz), hogy szerződések kötésére lenne szükség a kibocsátó és tranzitállamokkal az integrációra nem megfelelő személyek visszavételével kapcsolatban.⁶⁹ Annalena Baerbock zöldpárti külügyminiszter 2024. szeptemberi interjújában beismerte, hogy bár Németország nyitott a bevándorlásra, a súlyos bűnelkövetők elveszítik védelmüket, függetlenül attól, hogy honnan származnak.⁷⁰

Egyes nyilatkozatokban arra utaltak német vezetők, hogy bár a bevándorlás pártján áll Németország, a folyamat kontrollált formáját tartja kívánatosnak, értve ezt mind a menekültek hátterére, mind a menekültek számára. Erre példa Hans-Peter Friedrich CSU-s belügyminiszter 2011. áprilisi nyilatkozata, melyet a Bundestagban mondott el egy vita folyamán. A vita témája az észak-afrikai menekültek kérdése volt, Friedrich pedig arra figyelmeztetett, hogy Európa „rossz jelzést” küld azzal, hogy gondolkodás nélkül befogadja a menekülteket. „Csak úgy tudunk segíteni, ha stabilizáljuk az észak-afrikai országokat” – mondta Friedrich.⁷¹ Ugyancsak erre példa Olaf Scholz már említett 2023. októberi beszéde, melyben így fogalmazott a kérdéssel kapcsolatban: „De ezt nagyon világosan szeretném elmondani: jelenleg túl sok ember érkezik szabálytalanul Európába és Németországba. Ezért a mi feladatunk, hogy korlátozzuk a Németországba irányuló irreguláris migrációt, és biztosítsuk, hogy kevesebben érkezzenek.”

⁶⁸ Merkel, Angela: Rede von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel beim Festakt „60 Jahre Bundesamt für Migration und Flüchtlinge“.

⁶⁹ Scholz, Olaf: Rede von Bundeskanzler Olaf Scholz bei der Wirtschaftskonferenz 2023 der SPD-Bundestagsfraktion. 2023. október 11.

⁷⁰ Baerbock, Annalena: Außenministerin Annalena Baerbock im Interview mit dem Spiegel. 2024. szeptember 6. Online: <https://www.auswaertiges-amt.de/de/newsroom/interview-spiegel/2674918> (Letöltés dátuma: 2024.10.22.)

⁷¹ Deutscher Bundestag: Koalition stützt Flüchtlingspolitik der Bundesregierung. 2011. április 13. Online: https://www.bundestag.de/webarchiv/textarchiv/2011/34137025_kw15_ak_fluechtlinge-205216 (Letöltés dátuma: 2024.10.22.)

Végezetül érdemes szót ejtenünk a német politikai szereplők gondolatairól a migráció európai uniós kezelését illetően is. Angela Merkel 2013. áprilisi, már említett beszédében is szót ejtett az EU Kék kártya bevezetéséről, mely megkönnyítette külföldről a magasan kvalifikált szakemberek, egyetemet végzettek foglalkoztatását. Ezzel kapcsolatban a kancellár kifejezte, Németország várja a magasan képzett embereket. Thomas de Maizière belügyminiszter már úgyszintén említett 2014. szeptemberi beszédében több téren is kitért a migrációra adott EU-s válasza. Véleménye szerint az Unió külső határainak jobb ellenőrzésére van szükség, emellett pedig kiemelte, hogy *„(Az) Európai Unióban készek vagyunk egy összehangolt közös hazaszállítási politikára az olyan országokba, ahol ez humanitárius szempontból lehetséges.”* Olaf Scholz 2023. októberi, Annalena Baerbock pedig 2024. szeptemberi beszédében is megemlíttette a migráció uniós kezelését. Scholz kancellár kifejezte, hogy *„Európa külső határait biztonságossá kell tenni”*, valamint, hogy *„Keményen dolgoztunk azon is, hogy Európa végre együtt működjön, és legyen szolidaritási mechanizmus.”* A kancellár a szolidaritási mechanizmus mellett előirányozta annak szükségességét is, hogy a menekültügyi eljárások hatékonyságának növelésére van szükség az EU-ban. Baerbock külügyminiszter a Spiegelnek adott interjúja során kifejtette, hogy az európai menekültrendszer reformját a belügyminiszterrel közösen indította el, véleménye szerint pedig *„Ezt (a menekültrendszer reformját) most teljes sebességgel végre kell hajtanunk. Más szóval: regisztrációs és határeljárások közvetlenül az EU külső határán. Egy igazságosabb elosztási mechanizmus Európán belül, hogy a német önkormányzatok terhei enyhüljenek. Gyors visszatérés a többi uniós tagállamba és a származási országokba.”* Látható tehát, hogy Németország aktívan részt vett az uniós migrációs politika formálásában kommunikációs téren is.

A vizsgált stratégiai dokumentumokban és nyilatkozatokban 3 fő motívum tűnt fel a német migrációs politikával kapcsolatban: az illegális migráció elutasítása a legális migráció (főleg a szakképzett külföldi munkaerőé) támogatásával szemben; a kibocsátó- és tranzitországokkal kötendő szerződések, annak érdekében, hogy oda esetlegesen bevándorlókat lehessen visszaküldeni; valamint a beérkezők társadalmi integrációjának fontossága.

II.1.3. Uniós politika

Az Európai Unióval és az uniós politika fejlődésével kapcsolatban számos német stratégiai dokumentum értekezik. A 2006-os Fehér Könyv kifejezi, hogy a német biztonságpolitika egyik elsődleges célja az európai stabilitási térség megerősítése az európai integráció és az Európai

Unió aktív szomszédságpolitikájának megszilárdítása és fejlesztése révén. Mindemellett a dokumentum leírja, hogy Németország kiemelt politikai célja továbbra is az Európai Unió megerősítése és az európai integráció folyamatának előmozdítása.⁷²

A 2011-es Védelempolitikai irányelvek leírja, hogy Németország biztonsági érdekei csak nemzetközi kooperációval érhetőek el, ebben pedig Németország az Európai Unió számára is nagy szerepet szán.⁷³ A 2016-os Fehér Könyv stratégiai prioritásként említi a NATO és az EU kohéziójának és cselekvőképességének erősítését. Mindemellett kifejezi, hogy az EU a német politikai identitás szerves részét képezi, ráadásul az uniós tagságnak mindig is stabilizáló szerepe volt, emiatt Németország támogatja az Unió bővítését is.⁷⁴

A 2021-es „A jövő *Bundeswehr*je állásfoglalás” is foglalkozik röviden az Unió szerepével, mellyel kapcsolatban leírja, hogy Franciaországgal és európai partnereikkel együtt nagyobb biztonságpolitikai erőt kívánnak adni az EU-nak.⁷⁵ A 2023-as Védelempolitikai irányelvek az Európai Unióval és a közös biztonság- és védelempolitikával kapcsolatban elmondja, hogy az orosz fenyegetés miatt meg kell erősíteni az Európai Unió cselekvőképességét a közös biztonság- és védelempolitika keretében.⁷⁶ A 2023-as Nemzeti Biztonsági Stratégia leírja, hogy Németország támogatja az uniós integráció mélyítését, a kohézió növelését, és az EU bővítését is, ugyanakkor ehhez bizonyos reformok meghozatala szükséges.

A német politikai vezetők nyilatkozataira rátérve az Unióval és az uniós integrációval kapcsolatban az egyik vezérmotívum, mely feltűnik az idők folyamán, az az egységes Európa gondolata. Angela Merkel 2007. januári beszédében kifejezte, hogy a sokszínűség és a tolerancia építi fel Európát, nem véletlenül lett a német EU soros elnökségi program mottója is: „Európa együtt sikeres”.⁷⁷ Ugyanezt a sokszínűséget emelte ki a kancellár 2009. júniusi és 2013. decemberi beszédében is. A 2009. júniusi beszédben kifejezte, hogy „...az általunk

⁷² WP2006.

⁷³ DPG2011.

⁷⁴ WP2016.

⁷⁵ Német Védelmi Miniszter – a védelmi miniszter – a főfelügyelő: *Positionspapier: Gedanken zur Bundeswehr der Zukunft*. 2021. Online: https://augengeradeaus.net/wp-content/uploads/2021/02/20210209_AKK_GI_Bundeswehr_der_Zukunft.pdf (Letöltés dátuma: 2024.10.22.) Továbbiakban: GBZ2021.

⁷⁶ Német Védelmi Minisztérium: *Defence Policy Guidelines 2023*. Online: <https://www.bmvg.de/resource/blob/5702190/edabed114d7856c8aa71ad666cbce8b3/download-defence-policy-guidelines-2023-data.pdf> (Letöltés dátuma: 2024.10.22.) Továbbiakban: DPG2023.

⁷⁷ Merkel, Angela: *Rede von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel vor dem Europäischen Parlament*. 2007. január 17. Online: <https://www.bundesregierung.de/breg-de/service/newsletter-und-abos/bulletin/rede-von-bundeskanzlerin-dr-angela-merkel-797836> (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

elképzelt Európa, a sokszínűség Európája”, a 2013-as beszédben pedig ismét megemlítette az európai egyesülés célját.⁷⁸

Heiko Maas külügyminiszter 2020. júniusi beszédében beszélt az európai egység fontosságáról, ekkor így fogalmazott: *„Csak akkor tudja értékeit és érdekeit kívülről érvényesíteni, ha Európa belsőleg szolidárisan összetart, és még közelebb kerül egymáshoz”*.⁷⁹ Olaf Scholz 2023. májusi beszédében pedig többek között egy egységes Európa szükségességét emelte ki.⁸⁰

A következő fontos motívum, mely megjelent a politikai nyilatkozatokban a vizsgált időszakban az az uniós bővítési politika támogatása, mely a 2016-os Fehér Könyvben és a 2023-as Nemzeti Biztonsági Stratégiában is megjelent. Angela Merkel már említett 2007. januári beszédében is foglalkozott a bővítés kérdésével. Az uniós Alkotmányszerződés ratifikációs válságából való kiút keresésével kapcsolatban elmondta, hogy az akkor érvényes szabályok mellett az EU bővítése nem lenne lehetséges, és nincs is felhatalmazása a szükséges döntések meghozatalára. Kifejezte ugyanakkor azt is, hogy nem minden uniós tagságra pályázó ország csatlakozhat, számukra az uniós szomszédságpolitikában való részvételt jelölte meg irányadó célként. A bővítési politika támogatása tűnt ki Olaf Scholz már említett 2023. májusi beszédéből is, melyben az egységes Európa szükségességéhez kapcsolódóan kiemelte, hogy az egységes Európához hozzátartozik a Nyugat-Balkán országok uniós tagsága is. Érdekes megemlíteni Annalena Baerbock 2023. novemberi beszédét is, melyben széleskörűen tárgyalta az uniós csatlakozás kérdését. Kiemelte, az Unió bővítése geopolitikai szükségszerűség, hiszen ezáltal az adott régiókban az uniós tagság stabilizáló hatást érhet el, ugyanakkor azt is kifejezte, hogy ezen országok nem léphetnek be csak úgy, bizonyos feltételeknek teljesülniük kell. Javaslatot tett a csatlakozási folyamatok megváltoztatására is olyan tekintetben, hogy a tagjelölt országok Unióba való fokozatos integrációja tekintetében felvetette, hogy a csatlakozási folyamat egyes fejezeteit már befejezett tagjelölt országok megfigyelőként részt vehetnének a Tanács megfelelő brüsszeli ülésein is. Mindemellett azt az ötletet is felvetette, hogy az EU népszerűsége

⁷⁸ Merkel, Angela: Rede von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel auf dem Föderalismus-Symposium. 2009. június 24. Online: <https://www.bundesregierung.de/breg-de/service/newsletter-und-abos/bulletin/rede-von-bundeskanzlerin-dr-angela-merkel-799408> (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

⁷⁹ Maas, Heiko: Rede des Bundesministers des Auswärtigen Heiko Maas beim Digitalen Jahrestreffen des Rates des „European Council for Foreign Relations“ (ECFR). 2020. június 29. Online: <https://www.eu2020.de/eu2020-de/aktuelles/reden/heiko-maas-ecfr-eu-ratspraesidentschaft/2324770> (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

⁸⁰ Scholz, Olaf: Rede von Bundeskanzler Scholz im Rahmen der Diskussionsreihe "This is Europe" im Europäischen Parlament. 2023. május 9. Online: <https://www.bundesregierung.de/breg-de/aktuelles/rede-von-bundeskanzler-scholz-im-rahmen-der-diskussionsreihe-this-is-europe-im-europaeischen-parlament-am-9-mai-2023-in-strassburg-2189408> (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

növelhető lenne a kívánt térségekben, ha több alap és uniós program is megnyitása kerülne a csatlakozó országoknak.⁸¹

A harmadik fontos motívum az Unió reformjával kapcsolatos politikai nyilatkozatok. Ez az igény például a 2023-as Nemzeti Biztonsági Stratégiában is megjelenik. Angela Merkel említett 2007-es beszédében különböző reformjavaslatokkal állt elő az Uniót érintő különböző kérdésekben. Ezek egyike volt a bürokrácia csökkentésének terve. Másrészt beszédében felmerült az Alkotmányszerződés kérdése is (ekkor mutatkoztak gondok az Alkotmányszerződés tagállamok általi ratifikációjában), melyre próbált megoldásokat találni, például a következő javaslattal: *„Együtt kell cselekednünk. Éppen ezért van szükségünk egy európai külügyminiszterre az európai külpolitikához, hogy szavainkat tettek kövessék. Ez egy másik ok, amely az Alkotmányszerződés mellett szól”*. Mint ismeretes az Alkotmányszerződés a későbbiekben nem lépett hatályba, de az Unió számára a későbbiekben nem ez, hanem a 2008-as gazdasági világválság és annak kezelése jelentette.

Ezzel és az EU reformjával kapcsolatban Guido Westerwelle külügyminiszter 2012. szeptemberi beszédében vázolt fel lehetséges javaslatokat. A külügyminiszter elmondta, hogy válságbiztossá kell tenni Európát, még hozzá akképpen, hogy *„orvosolni kell az euró strukturális gyengeségét, és ki kell egészíteni monetáris uniónkat érdemi, szorosabb gazdaságpolitikai, pénzügyi és költségvetési együttműködéssé”*. Ezenkívül véleménye szerint *„A mostani út végén, egy napon politikai uniónak kell lennie. Ez teljessé tenné gazdasági és monetáris uniónkat. Ugyanakkor a szó teljes értelmében közös kül- és biztonságpolitikát valósítana meg”*. Az uniós intézmények reformjával kapcsolatban pedig a következőt fogalmazta meg: *„A jövő politikai uniójának a hatalmi ágak európai szétválasztásán kell alapulnia. Egy olyan parlamenttel, amely elfogadja az európai törvényeket. Egy olyan bizottsággal, amely egy európai kormány munkáját végzi, és amelynek elnökét közvetlenül választják. És egy tanáccsal, amely második kamaraként képviseli a tagállamok aggodalmait”*.⁸²

Az Európai Gazdasági és Monetáris Unió tervezési hiányosságainak orvoslása és leküzdése Angela Merkel 2013. decemberi beszédében is megjelent, ezáltal kívánta elkerülni

⁸¹ Baerbock, Annalena: *Rede der Außenministerin Annalena Baerbock bei der Europakonferenz im Auswärtigen Amt*. 2023. november 2. Online: <https://www.auswaertiges-amt.de/de/newsroom/-/2629310> (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

⁸² Westwelle, Guido: *Rede von Außenminister Guido Westerwelle zur Eröffnung der Konferenz „Der Wert Europas“*. 2012. szeptember 18. Online: <https://www.auswaertiges-amt.de/de/newsroom/120918-bm-wert-europas/251508> (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

azt, hogy az Unió ismét a 2008-ashoz hasonló válságba kerüljön.⁸³ Az uniós döntéshozatali mechanizmusok lassúságát fejezte ki a kancellár 2016. novemberi beszédében, az európai versenyképesség akadályaként megjelölve azt, majd hasonlóan ehhez Európa cselekvőképességének megerősítésének szükségességét emelte ki 2021. júniusi beszédében.⁸⁴ Ez a megerősített uniós cselekvőképesség iránti igény már a 2016-os Fehér Könyvben is leírásra került.

Olaf Scholz kancellár is intézményi reformokat irányozott elő 2023. májusi beszédében, amikor a minősített többségi határozathozatal kibővítése javasolta a Tanácsban, valamint az Európai Bizottság azon képességének megerősítését, hogy kötelezettségszegési eljárást indíthasson, ezáltal hatékonyabban tudja fenntartani a demokratikus elveket és a jogállamiságot az uniós tagállamokban. E javaslatokhoz hasonlókat fogalmazott meg Annalena Baerbock külügyminiszter is 2023. novemberi beszédében, ő is támogatta a minősített többségi határozathozatal kiterjesztését, valamint a 7-es cikkely szerinti eljárás reformját. Utóbbi reformmal a külügyminiszter azt kívánta elérni, hogy *„az uniós források folyósítását következetesebben kössük az alkotmányos normák teljesítéséhez”*.

Vizsgálatom során tehát alapvetően három fő motívumot állapítottam meg a vizsgált politikai nyilatkozatok alapján a német uniós politikára vonatkozóan: az egységes Európa gondolatát, a bővítés szükségességét, valamint az unió reformjával kapcsolatos különböző elképzeléseket.

A vizsgált stratégiai dokumentumokban és nyilatkozatokban 3 fő motívum tűnt fel a német uniós politikával kapcsolatban: az egységes Európa gondolata, amely sokszínű és toleráns; az Unió bővítésének fontossága, mely stabilitásteremtő tényező; valamint az Unió reformjának fontossága, mely áll egyrészt az Unió cselekvőképességének növeléséből intézményi reformok útján (minősített többségi döntéshozatal kibővítése), másrészt a 7-es cikkely szerinti eljárás reformjából.

⁸³ Merkel, Angela: *Regierungserklärung von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel zum Europäischen Rat*. 2013. december 19. Online: <https://www.bundesregierung.de/breg-de/service/newsletter-und-abos/bulletin/regierungserklaerung-von-bundeskanzlerin-dr-angela-merkel-792386> (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

⁸⁴ Merkel, Angela: *Rede von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel zum Haushaltsgesetz 2017 vor dem Deutschen Bundestag*. 2016. november 23. Online: <https://www.bundesregierung.de/breg-de/service/newsletter-und-abos/bulletin/rede-von-bundeskanzlerin-dr-angela-merkel-379818> (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

Merkel, Angela: *Regierungserklärung von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel zum Europäischen Rat*. 2021. június 24. Online: <https://www.bundesregierung.de/breg-de/service/newsletter-und-abos/bulletin/regierungserklaerung-von-bundeskanzlerin-dr-angela-merkel-1937362> (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

II.1.4. Oroszország-politika

Oroszország kérdése rendszeresen megjelent az idők során a német stratégiai dokumentumokban. A 2006-os Fehér Könyvben még alapvetően egy nagyon békés hozzáállás látható Oroszországgal kapcsolatban. A dokumentum kiemeli, hogy fontos egy tartós és rugalmas biztonsági partnerség kialakítása Oroszországgal, Németország számára speciális helye van az oroszokkal való bilaterális kapcsolatoknak, valamint Németországnak különös érdeke, hogy Oroszország modernizációját támogassa.⁸⁵ A 2016-os Fehér Könyv a 2014-es krími események hatására teljesen más nyelvezettel találkozunk. A dokumentum kiemeli, hogy Oroszország nyíltan megkérdőjelezi az európai béke rendjét, mely egyrészt az érintett államoktól, de az EU-tól és a NATO-tól is válaszlépéseket követel, ugyanakkor össze is van kötve Európa és Oroszország sorsa, így „*A fenntartható biztonság és jólét Európában és Európa számára (...) nem biztosítható az Oroszországgal való szoros együttműködés nélkül*”. Ettől függetlenül a dokumentum kiemeli, hogy a jelenlegi helyzet miatt kettős megközelítés szükséges, hatékony elrettentés a NATO részéről, de hajlandóság a párbeszédre.⁸⁶ A 2023-as Védelempolitikai irányelvek kijelenti, hogy „*Alapvető belső változás nélkül az Orosz Föderáció a belátható jövőben is az euroatlanti térség békéjét és biztonságát fenyegető legnagyobb fenyegetés marad*”.⁸⁷ Ezt a sémát követi a 2023-as Nemzeti Biztonsági Stratégia is, amikor úgy fogalmaz: „*A mai Oroszország egyelőre a legjelentősebb fenyegetést jelenti az euroatlanti térség békéjére és biztonságára.*” A dokumentum ugyanakkor a konfrontáció kerülésére, Németország és a NATO békés szándékaira is felhívja a figyelmet, ezzel kapcsolatban így fogalmaz: „*Sem Németország, sem a NATO nem törekszik rivalizálásra vagy konfrontációra Oroszországgal.*”⁸⁸ Látható tehát egy általános változás a német stratégiai dokumentumok kommunikációját tekintve a 2006-os rendkívül békés megfogalmazásoktól a 2023-as megfogalmazásokig, amikor egy stratégiai dokumentum az euroatlanti térség békéjét és biztonságát fenyegető legnagyobb fenyegetésnek nevezi Oroszországot.

A politikai nyilatkozatok terén az egyik vezérmotívum a partnerség keresése Oroszországgal, mely meglepően hosszú ideig jelen volt a nyilatkozatokban. Angela Merkel 2007. januári beszédében kijelentette, hogy az Oroszországgal fennálló partnerség Európa számára is stratégiai jelentőséggel bír, emiatt megbízható kapcsolatokra van szükség a két állam

⁸⁵ WP2006.

⁸⁶ WP2016.

⁸⁷ DPG2023.

⁸⁸ NSS2023.

között, ebben a tekintetben a 2006-os Fehér Könyvben foglaltakra hajaz.⁸⁹ 2015. februári beszédében elismételte, hogy „*Európa biztonságát Oroszországgal együtt akarjuk alakítani, nem Oroszország ellenében*”, a sikeres együttműködés példájaként pedig az iráni nukleáris konfliktus megoldására és a szíriai vegyi fegyverek felszámolására irányuló tárgyalásokat hozta fel.⁹⁰ Frank-Walter Steinmeier külügyminiszter 2016. augusztusában Jekatyerinburgban elmondott beszédében elmondta, hogy véleménye szerint gyakran félreértik egymást a felek (Németország és Oroszország), nem olvassák hatékonyan egymás „jeleit”, ugyanakkor szerinte a német és orosz emberek közötti kommunikáció létrehozásának segítségével – például kulturális programokon, vagy diákcseraprogramokon keresztül – nagyban lehetne javítani ezen a helyzeten. Véleménye szerint tehát inkább egymás félreértésén alapszanak a nehéz kapcsolatok és nem a szembenálláson.⁹¹

Heiko Maas külügyminiszter 2019. januári beszédében kifejezte, hogy „*elkötelezettek vagyunk amellett, hogy Oroszország külpolitikai partner legyen, mert tudjuk, hogy Oroszország nélkül nem tudjuk megoldani a nagyobb konfliktusokat.*”⁹² Angela Merkel még 2021. júniusi beszédében is stratégiai külpolitikai kérdésnek nevezte Németország Oroszországgal való kapcsolatát, ugyanakkor ezt követően valószínűleg részben Merkel asszony politikától való visszavonulásának, részben az orosz-ukrán háború kitörésének köszönhetően a későbbi nyilatkozatokban már jóval keményebb nyelvezetet használtak a német politikusok Oroszországgal szemben.⁹³

Ez természetesen nem jelenti azt, hogy minden 2022-őt megelőző politikai nyilatkozat mellőzte volna az orosz politika kritizálását, mely a következő motívumnak tekinthető. Merkel asszony már idézett 2007. januári beszédében a partnerség mellett azt is megemlítette, hogy „*...természetesen nem hagyhatjuk figyelmen kívül a média, a civil társadalom vagy Oroszországnak a szomszédaival való konfliktusait sem.*” Frank-Walter Steinmeier 2016-os

⁸⁹ Merkel, Angela: *Rede von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel vor dem Europäischen Parlament*. 2007. január. 17.

⁹⁰ Merkel, Angela: *Rede von Bundeskanzlerin Angela Merkel anlässlich der 51. Münchner Sicherheitskonferenz*. 2015. február 7. Online: <https://www.bundesregierung.de/breg-de/aktuelles/rede-von-bundeskanzlerin-angela-merkel-anlaesslich-der-51-muenchner-sicherheitskonferenz-397814> (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

⁹¹ Steinmeier, Frank-Walter: *Rede von Außenminister Frank-Walter Steinmeier an der Ural Federal University Jekaterinburg*. 2016. augusztus 15. Online: <https://www.auswaertiges-amt.de/de/newsroom/160815-bm-jekaterinburg/282744> (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

⁹² Maas, Heiko: *Rede des Bundesministers des Auswärtigen, Heiko Maas, beim Neujahrsempfang des Ost-Ausschusses der Deutschen Wirtschaft*. 2019. január 10. Online: <https://www.bundesregierung.de/breg-de/service/newsletter-und-abos/bulletin/rede-des-bundesministers-des-auswaertigen-heiko-maas--1568978> (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

⁹³ Merkel, Angela: *Regierungserklärung von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel zum Europäischen Rat*. 2021. június 24.

jekatyerinburgi beszédében például kiállt a szuverenitás és a be nem avatkozás elve mellett, amikor azt mondta: *„A szuverenitás és a be nem avatkozás elve nem engedi, hogy az egyik állam a másik állam etnikai csoportjainak védőereje legyen.”* Ezzel nyilvánvalóan a 2014-es ukrajnai események azon orosz indoklását igyekezett megcáfolni, hogy Moszkva a donbászi és luhanszki orosz ajkú lakosság védelmében lépett fel.

Olaf Scholz 2023. februári beszédében bőven foglalkozott Ukrajna kérdésével, kijelentette, hogy *„Putyin revizionizmusa nem fog győzni”*, valamint kiemelte a Németország által Ukrajnának jutatott segítség mértékét, a következőképpen: *„Csak Németország Ukrajnának nyújtott segélyei tavaly meghaladták a 12 milliárd eurót. Több mint egymillió ukrán menekültet fogadtunk – teljes hozzáférréssel munkaerőpiacunkhoz, iskoláinkhoz, egyetemeinkhez. A legkorszerűbb fegyvereket, lőszereket és egyéb katonai kellékeket szállítjuk – többet, mint a kontinentális Európa bármely más országa.”* Annalena Baerbock külügyminiszter pedig 2024. októberi beszédében beszélt arról, hogy Európát nem tudta szétszakítani Putyin, és *„...mivel Putyin ezt most megértette, sokkal több erőfeszítést tesz annak érdekében, hogy megossza demokráciánkat és társadalmunkat Európában. Ezért szaporodnak ezek a hibrid támadások. Ezért próbálja megosztani társadalmunkat a migráció kérdésében, és más országokból szegény embereket hozni Fehéroroszország és Lengyelország határához, mert abban reménykedik, hogy megosztja Európát.”*

Végezetül fontosnak tartom kiemelni annak a motívumát, hogy hogyan jellemezték az Európai Unió és a NATO együttműködési lehetőségeit Oroszországgal a német politikusok nyilatkozataikban. Angela Merkel 2009. februári beszédében komplexen beszélt a témáról, először is kiemelte, hogy *„A NATO ragaszkodni fog ahhoz, hogy harmadik felek nem dönthetnek arról, hogy ki lesz a NATO tagja és ki nem.”* Emellett említést tett a NATO-Oroszország Tanács újraélesztéséről, valamint a Unióval való együttműködés lehetőségeiről is, amikor így fogalmazott: *„Ugyanakkor válaszolnunk kell Medvegyev orosz elnök javaslataira is, hogy keressük meg a lehetőségeket az Európai Unió, az Európai Biztonsági és Védelempolitika és Oroszország közötti szorosabb együttműködésre az európai biztonsági kérdésekben.”* Fontosnak tartotta kiemelni mindemellett azt is, hogy az uniós közös biztonság- és védelempolitika, valamint a NATO nem versenyezhet az Oroszországgal való kapcsolatokért, együtt kell tenniük a helyzet javítása érdekében. Frank-Walter Steinmeier már említett 2016-os beszédében úgyszintén a NATO-Oroszország Tanács mellett foglalt állást, ahogyan tette ezt Heiko Maas is 2019-es beszédében. Angela Merkel 2021. júniusi beszédében bővebben foglalkozott az EU előtt álló lehetőségekkel az orosz helyzet kezelését illetően, ezzel

kapcsolatban kiemelte, hogy az Uniónak egységesen és közösen kell reagálnia az orosz provokációra, révén szerinte ez az egyetlen mód az orosz hibrid támadásokra való reagálásnak, emellett ugyanakkor arról is beszélt, hogy az Európai Uniónak is közvetlen kapcsolatot kell keresnie Oroszországgal és az orosz elnökkel.

Vizsgálatom során tehát alapvetően három fő motívumot állapítottam meg a vizsgált politikai nyilatkozatok alapján a német Oroszországgal kapcsolatos politikára vonatkozóan. Először is az Oroszországgal való partnerség keresése meglepően sokáig, nagyjából a 2022-es háború kitöréséig jelen volt a beszédekben, utána már csak elenyészően. Erre példa Olaf Scholz 2023. februári beszédében is található, amikor az Ukrajna támogatása és a nem kívánt eskaláció elkerülése közötti egyensúly megteremtése révén kívánja elkerülni a háborút a NATO és Oroszország között.⁹⁴ Második motívumként az Oroszországgal kapcsolatos kemény fellépés tűnik ki a beszédekből – nem meglepő módon –, utána pedig harmadik motívumként megjelenik az Európai Unió és a NATO együttműködési lehetőségeinek keresése Oroszországgal. Az Oroszországgal kapcsolatos igen kemény fellépést sejtető beszédek jellemzően 2022-2023 környékén jelennek meg, ebben a tekintetben nem is véletlen, hogy ilyen nyelvezettel találkozhatunk a 2023-as stratégiai dokumentumokban.

II.2. A lengyel kommunikáció tematikus vizsgálata

II.2.1. Energiapolitika

A lengyel stratégiai dokumentumok vizsgálata során azonnal feltűnő, hogy a legtöbb vizsgált dokumentum bőven értekezik az energiapolitikai kérdésekről, jóllehet ez nem meglepő. A vizsgálat során több motívumot is meg tudtam állapítani, ezek közül az első az energiabiztonságnak szentelt nagy szerep. A 2007-es Nemzeti Biztonsági Stratégia kiemeli az energiabiztonság jelentőségét, ahogyan tette ezt a 2013-as Fehér Könyv, a 2014-es Nemzeti Biztonsági Stratégia, amikor stratégiai biztonsági célnak nevezte az energiabiztonság biztosítását, valamint a 2020-as Nemzeti Biztonsági Stratégia is. A 2009-es védelmi stratégia

⁹⁴ Scholz, Olaf: Rede von Bundeskanzler Scholz anlässlich der Munich Security Conference am 17. Februar 2023 in München. 2023. február 17. Online: <https://www.bundesregierung.de/breg-de/aktuelles/rede-von-bundeskanzler-scholz-anlaesslich-der-munich-security-conference-am-17-februar-2023-in-muenchen-2166452> (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

külön kiemelte, hogy a nem katonai fenyegetések listáját azok vezetik, amelyek az energiabiztonsággal kapcsolatosak.⁹⁵

A következő fontos motívum a stabil energiaszállítások és az energiaforrások diverzifikációjának kérdésköre. A 2007-es dokumentum kiemelten foglalkozik egyrészt a források diverzifikációjával, másrészt a stabil energiaszállítások fontosságával, mellyel kapcsolatban a skandináv országok szerepét, azon keresztül pedig az európai észak-déli vezetékek kiépítésének jelentőségét hangsúlyozza ki. A 2013-as Fehér Könyv szól a diverzifikáció fontosságáról, mellyel kapcsolatban az első lengyel atomerőmű építéséről szóló döntést emeli ki, valamint ez a dokumentum is foglalkozik az északi és balti országokkal való együttműködés egyre nagyobb szerepével. A 2014-es Nemzeti Biztonsági Stratégia is megemlíti a diverzifikációt az útvonalak és források terén, ahogyan tette ezt a 2017-es Védelmi koncepció,⁹⁶ valamint a 2020-as Nemzeti Biztonsági Stratégia is. Utóbbi megjegyzi emellett azt is, hogy az energiabiztonság egyik fő kérdése a hagyományos energiaforrásokra való támaszkodás, valamint az alternatívák keresése.⁹⁷

Harmadik fontos motívumnak az uniós energiapolitikával kapcsolatos nézeteket találtam. A 2007-es Nemzeti Biztonsági Stratégia kiemeli, hogy *„Lengyelország különösen fontosnak tartja, hogy az Európai Unió keretein belül megállapodjanak az energiabiztonság szolidáris mechanizmusairól, amelyek célja, hogy bármely tagállam energiabiztonságának veszélyeztetése vagy megsértése esetén minden szükséges segítséget megadjanak.”* A 2013-as dokumentum megemlíti, hogy az EU felé kötelezettségekkel rendelkezik a környezetvédelem és a megújuló energiaforrások használata terén. A 2014-es Nemzeti Biztonsági Stratégia, korabeli német vezetők nyilatkozataihoz hasonlóan, foglalkozik a közös európai energiapiac

⁹⁵ *National Security Strategy of the Republic of Poland 2007.* Varsó, 2007. Online: <https://www.files.ethz.ch/isn/156796/Poland-2007-eng.pdf> (Letöltés dátuma: 2024.10.23.) Továbbiakban: NSSP2007.

Lengyel Nemzetvédelmi Minisztérium: *Defense Strategy of the Republic of Poland – Sector strategy of the National Security Strategy of the Republic of Poland.* Varsó, 2009. Online: <https://www.files.ethz.ch/isn/156791/Poland%202009.pdf> (Letöltés dátuma: 2024.10.23.) Továbbiakban: DSP2009.

Lengyel Nemzetbiztonsági Iroda: *White Book on National Security of the Republic of Poland.* Varsó, 2013. Online: https://koziej.pl/wp-content/uploads/2017/01/WhiteBook_NationalSecurity_PL_2013.pdf (Letöltés dátuma: 2024.10.23.) Továbbiakban: WB2013.

National Security Strategy of the Republic of Poland 2014. Varsó, 2014. Online: https://www.bbn.gov.pl/ftp/dok/NSS_RP.pdf (Letöltés dátuma: 2024.10.23.) Továbbiakban: NSSP2014.

⁹⁶ Lengyel Nemzetvédelmi Minisztérium: *The Defence Concept of the Republic of Poland.* 2017. május. Online: https://cdn-legacy.defence24.pl/upload/2018-01-06/p24rrc_KORPWEBBmn.pdf (Letöltés dátuma: 2024.10.23.) Továbbiakban: DCP2017.

⁹⁷ *National Security Strategy Of The Republic Of Poland 2020.* Varsó, 2020. Online: https://www.bbn.gov.pl/ftp/dokumenty/National_Security_Strategy_of_the_Republic_of_Poland_2020.pdf (Letöltés dátuma: 2024.10.23.) Továbbiakban: NSSP2020.

létrehozásának lehetőségével. A 2017-2021-es Külpolitikai stratégia, megvédve az ország saját energiatermelési kapacitásait kiemeli, hogy az EU érdeke, hogy a nemzeti energiarendszerek a tagállamok saját erőforrásaira támaszkodjanak, a 2020-as dokumentum pedig ismét ezzel a kérdéssel foglalkozik, amikor kijelenti: *„Külön kihívást jelent a lengyelországi villamosenergia-termelés versenyképességének fenntartása az Európai Unió éghajlat- és energiapolitikája miatt, amelynek célja a szén felhasználásának jelentős csökkentése a villamosenergia-termelésben.”*⁹⁸

Az energiapolitikai kérdések terén még két kisebb motívum is megjelent a dokumentumokban, elsőként a szén, mint Lengyelország számára fontos erőforrás. A 2007-es dokumentum ezzel kapcsolatban egy „tisztá” széntekológiai programot irányozott elő, a 2013-as dokumentum leírja, hogy *„Lengyelország energiafüggetlensége a szénen alapul, de nagymértékben függ a kőolaj- és földgázellátástól,”* a 2020-as Nemzeti Biztonsági Stratégia pedig az uniós éghajlat- és energiapolitikával kapcsolatban értekezik a szénhasználat csökkentésének igényéről. Másodikként fontosnak tartom kiemelni az Északi Áramlat gázvezetékek kérdését. A 2013-as dokumentum ezzel kapcsolatban elmondja, hogy *„Az Oroszország távolabbi régióiból az Európai Unióba történő szállításra szolgáló új gáz- és olajvezetékek építése a Lengyelország területén áthaladó meglévő útvonalak használata nélkül kihívást jelent az ország energiabiztonsága szempontjából.”* A 2020-as stratégia pedig így ír róla: *„Az új projektek, különösen az Északi Áramlat 2, növelni fogják a régiók országainak függőségét a keletről érkező energiahordozóktól, és fennáll annak a veszélye, hogy a szelektív gázszállításokat politikai nyomásgyakorlás eszközeként használják fel.”*

A politikai vezetők nyilatkozataira rátérve, az egyik fontos motívum a diverzifikáció. Jarosław Kaczyński 2006. júliusi beszédében kiemelte, hogy *„mindenekelőtt a gázellátás diverzifikálása érdekében teszünk lépéseket, mert jelenleg ez a legfontosabb”*,⁹⁹ a diverzifikáció kérdésében pedig Witold Waszczykowski PiS-szes külügyminiszter 2017. februári beszédében kijelentette, hogy *„az energiafüggetlenség erősítését célzó beruházási projekteket fogunk végrehajtani.”*¹⁰⁰ A következő fontos motívum a skandináv országokból történő

⁹⁸ Lengyel Külügyminisztérium: *Polish Foreign Policy Strategy 2017-2021*. Online: <https://www.gov.pl/attachment/869184c0-bd6f-4a20-b8af-a5c8190350a1> (Letöltés dátuma: 2024.10.23.) Továbbiakban: FPS2017-2021.

⁹⁹ Bankier.pl: *Expose Jarosława Kaczyńskiego z 19.07.2006*. 2006. július 19. Online: <https://www.bankier.pl/wiadomosc/Expose-Jarosława-Kaczynskiego-z-19-07-2006-7329166.html> (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

¹⁰⁰ Świdarska, Magdalena: *„Exposé ministra Waszczykowskiego”*. Euractiv. 2017. február 9. Online: https://www.euractiv.pl/section/polityka-%20zagraniczna-ue/press_release/minister-witold-waszczykowski-o-priorytetach-polskiej-dyplomacji-w-2017-roku/ (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

energiaszállítás, mely a 2007-es és a 2013-as stratégiai dokumentumban is megjelent. Kaczyński már említett 2006. júliusi beszédében bejelentette, hogy intézkedéseket tesz a kormány annak érdekében, hogy a norvég gázt fedezetként és kiegészítésként tudja használni, Waszczykowski 2017-es nyilatkozatában pedig kiemelte, hogy stratégiai cél az északi-tengeri norvég gázlelőhelyekhez való hozzáférés megnyitása, melynek érdekében a Baltic Pipe gázvezeték építését irányozta elő.

A harmadik jelentős téma, amely többször megjelent a beszédekben, az az uniós energiapolitika kérdése, melyről bőven szóltak a különböző vizsgált stratégiai dokumentumok. Donald Tusk 2007. novemberi beszédében kiemelte, hogy országa azt szeretné, ha az energiabiztonság az EU szolidaritására épülne, valamint bejelentette, hogy kormánya minden uniós energetikai infrastrukturális projektet támogatni fog.¹⁰¹ Radosław Sikorski PO-s külügyminiszter 2011. júniusában egy interjúban elmondta, hogy célja *„a harmadik energiacsomag végrehajtása, amely az Európán belüli energiakereskedelem liberalizálásával, a gázrendszerek közötti összeköttetések kiépítésével kapcsolatos – mert ez valóban a gázzal szól. Az olaj helyettesíthető áru. A piacunk versenyképesebbé tételéről és a szolidaritás elvének gyakorlatba ültetéséről van szó, és arról, hogy fizikailag lehetővé tegyünk egymás megsegítését válsághelyzetben.”*¹⁰² Donald Tusk 2014. áprilisában a Financial Times-ban megjelent vendégcikkében hosszasan értekezik az uniós energiapolitikáról. Cikkében Tusk a feltörekvő bankunió mintájára európai energiaunió létrehozását javasolta, melyet az EU-országok közötti szoros együttműködésként képzelt el az energiapolitika, valamint a gáz- és olajellátás terén, az együttműködést pedig elképzelése szerint egy központi európai intézmény koordinálta volna, amely mind a 28 tagország számára gázt vásárolna.¹⁰³

Fontossága miatt sokszor megjelentek a politikai nyilatkozatokban az Északi Áramlat vezetékek és alapvetően az Oroszországtól való függés kérdése. Witold Waszczykowski 2017-es beszédében említette meg a vezetékek kérdését az EU politikájával kapcsolatban *„...ahol a jogi keretnek és a megvalósított projekteknek az összes tagállam ellátásbiztonságát kell erősíteniük, nem pedig egy domináns szállítót, mint az Északi Áramlat-2 gázvezeték esetében.”*

¹⁰¹ TVN24: *Expose premiera, zobacz co obiecuje Tusk*. 2007. november 23. Online: <https://tvn24.pl/polska/expose-premiera-zobacz-co-obiecuje-tusk-ra41257-ls3688692> (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

¹⁰² RadioFreeEurope/RadioLiberty: *Full Transcript: Interview With Polish Foreign Minister Radoslaw Sikorski*. 2011. június 6. Online: https://www.rferl.org/a/interview_poland_foreign_minister_radoslaw_sikorski/24221938.html (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

¹⁰³ Stasik, Elżbieta: „Die Welt“: „Szef polskiego rządu chce europejskiej unii energetycznej“. *Deutsch Welle*. 2014. április 22. Online: <https://www.dw.com/pl/die-welt-szef-polskiego-rz%C4%85du-chce-europejskiej-unii-energetycznej/a-17582181> (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

Mateusz Morawiecki 2018. májusi és júliusi nyilatkozatában is foglalkozott az Északi Áramlat-2 kérdéssel, kiemelte, hogy a vezeték építése révén veszélyezteti Európa biztonságát, hiszen az orosz befolyás növelésére adott alkalmat, emellett pedig egy „új hibrid fegyvernek” titulálta a vezetékét.¹⁰⁴ Jarosław Kaczyński 2021. augusztusi nyilatkozatában az Északi Áramlat-2 megállapodást Lengyelország számára nehezen elfogadhatónak nevezte, emellett kiemelte, hogy *„Ilyen elképzelések már évek óta léteznek, és voltak kísérletek a megvalósításukra, amelyek bizonyos mértékig stabilizálták Európát, csak hogy most egy másik Oroszországgal van dolgunk.”*¹⁰⁵ Az orosz energiától való túlzott függésre hívta fel a figyelmet Donald Tusk 2014. áprilisi nyilatkozatában, Mateusz Morawiecki pedig pontosan ennek a függésnek a megszüntetésével dicsekedett, amikor 2023. márciusi beszédében elmondta: *„Két kormányzati ciklus alatt Lengyelországot teljes függetlenségre juttattuk Oroszországtól. A számok önmagukért beszélnek: nulla orosz olaj és nulla orosz gáz – ma ez az energiamérleg az Oroszországgal folytatott kereskedelemben.”*¹⁰⁶

Természetesen Lengyelország is aktívan keresi az alternatív energiaforrásokat, ezek terén egyrészt a palagáz, másrészt az atomenergia merült fel fő opcióként. Radosław Sikorski külügyminiszter 2011. júniusi interjújában elmondta, hogy a *„palagáz a CO₂-kibocsátás csökkentésének kulcsfontosságú elemének tűnik, mivel átállnánk a széntüzelésű erőművekről, és növelnénk Európa saját tüzelőanyag- és energiabiztonságát.”* Ehhez hozzátartozik, hogy nem sokkal az interjút megelőzően tudta meg Lengyelország, hogy hatalmas palagázkészletekkel rendelkezik. Emellett Donald Tusk 2014. áprilisi nyilatkozatában is elmondta, hogy az EU-nak teljes mértékben ki kell használnia az alternatív energiahozozókat, köztük a szenet és a vitatott palagázt. Az atomenergia kérdésében Kaczyński 2006. júliusi beszédében szólt arról, hogy eljön majd az idő, amikor Lengyelország főként lignit alapú energiaiparát környezetvédelmi okokból már nagyon nehéz lesz elfogadni az Európai Unióban, ekkor pedig az atomenergiát nevezte meg, mint lehetséges opciót, hiszen az Unióban a technológia már amúgy is megvan az atomenergiához. Mateusz Morawiecki 2023. márciusi

¹⁰⁴ Türkeş, Hale: „Polish PM slams Nord Stream 2 gas pipeline”. *Anadolu Ajansı*. 2018. május 28. Online: <https://www.aa.com.tr/en/energy/upstream/polish-pm-slams-nord-stream-2-gas-pipeline/20250> (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

¹⁰⁵ Biznesalert: Kaczyński: *Porozumienie w sprawie Nord Stream 2 jest dla nas trudne do przyjęcia*. 2021. augusztus 7. Online: <https://biznesalert.pl/kaczynski-porozumienie-w-sprawie-nord-stream-2-jest-dla-nas-trudne-do-przyjecia/> (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

¹⁰⁶ Lengyel Miniszterelnöki Kancellária: *Prime Minister Mateusz Morawiecki: our plan is to become an energy hub and gas hub for Central Europe*. 2023. március 15. Online: <https://www.gov.pl/web/primeminister/prime-minister-mateusz-morawiecki-our-plan-is-to-become-an-energy-hub-and-gas-hub-for-central-europe> (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

nyilatkozatában pedig elmondta, hogy minden bizonnyal a megújuló energiaforrások és az atomenergia fogják alkotni a lengyel energiaipar gerincét az elkövetkezendő évtizedekben.

Vizsgálatom során tehát alapvetően három fő és egy másodlagos motívumot állapítottam meg a vizsgált politikai nyilatkozatok alapján a lengyel energiapolitikára vonatkozóan, melyek a diverzifikáció, az északi országok felé való nyitás, az Északi Áramlat vezetékek és az Oroszországtól való függés, valamint az alternatív energiaforrások keresése.

A vizsgált stratégiai dokumentumokban több visszatérő elem is megjelent a lengyel energiapolitikát illetően: az energiabiztonság nagy szerepe; a stabil energiaszállítások és az energiaforrások diverzifikációjának igénye; valamint az uniós energiapolitika kérdésköre. Futólag az Északi Áramlat vezetékek is megtalálhatóak voltak, ezek azonban a függőséget növelő tényezőként kihívást és nem a problémák megoldását jelentik lengyel értelmezésben.

II.2.2 Migrációs politika

A migrációval kapcsolatban mindegyik vizsgált stratégiai dokumentumban találhatunk megállapításokat. Az egyik fő motívum, amely megtalálható, a negatív migrációs és demográfiai trendek. Például a 2007-es Nemzeti Biztonsági Stratégia egyértelműen leírja, hogy *„A lengyelországi népességváltozás, különösen a Lengyelországból más államokba irányuló migráció jellege és mértéke, valamint a csökkenő természetes növekedés és a népesség elöregedése aggodalomra ad okot.”*¹⁰⁷ Ezt a két tendenciát (a népesség alacsony szaporulata és a Lengyelországból történő elvándorlás) valamilyen módon érinti a 2013-as, 2014-es és 2020-as stratégiai dokumentumok, valamint a 2017-2021-es Külpolitikai stratégia is.

Ezekre a problémákra vonatkozóan a megoldási lehetőségek alapvetően 2 nagy irányba mutatnak: egy részük a negatív demográfiai trendeket kívánja kezelni, ennek keretében például a 2013-as Fehér Könyv a Lengyel Köztársaság népesedési potenciáljának növelését tűzi ki célul. Másik részük a kitelepült lengyelek visszavándorlásának és hazatelepülésének megkönnyítésével (Külpolitikai stratégia 2017-2021), valamint az integrációs potenciállal, illetve a munkaerőpiacon szükséges szakmai képzéssel rendelkező külföldiek bevándorlásával és egy koherens migrációs politika kialakításával (2013-as Fehér Könyv, 2014-es Nemzeti Biztonsági Stratégia) kívánja kezelni a helyzetet.

¹⁰⁷ NSSP2007.

A vizsgált dokumentumok mindegyike leírja, hogy a migráció egy Lengyelországot közvetlenül érintő folyamat, amely kockázatot és kihívást jelent, egyes dokumentumok a globális biztonságra (2009-es Védelmi stratégia), mások a transzatlanti biztonságra gyakorolt kihívás jellegére helyezik a hangsúlyt a migrációval kapcsolatban (Külpolitikai stratégia 2017-2021). Végezetül egyes dokumentumok szót ejtenek az uniós migrációkezelésről is. A 2007-es Nemzeti Biztonsági Stratégia leírja, hogy *„Lengyelország, mint a schengeni térséghez hamarosan csatlakozó határ menti ország nagy jelentőséget tulajdonít az uniós tagállamok közötti szorosabb együttműködésnek,”* a 2014-es Nemzeti Biztonsági Stratégia pedig azt kívánja, hogy az EU ne diszkriminálja a keleti partnerség országait, ezáltal lehetővé téve a magasan képzett munkaerő beáramlását. Végezetül a Külpolitikai stratégia is foglalkozik a kérdéssel, megemlítve, hogy a migrációs válság jelen van az EU-ban, ez pedig olyan *„mély ellentéteket szül, melyek az Európai Projekt alapjait rendítik meg.”*¹⁰⁸

A politikai nyilatkozatokra rátérve, alapvetően látható az elutasítás az uniós migrációs politikával kapcsolatban. Witold Waszczykowski külügyminiszter 2017. februári beszédében például elmondta, hogy a kormánynak elleneznie kellett minden olyan mechanizmust, amely áttelepítené a menekülteket Lengyelországba, mivel Waszczykowski külügyminiszter szerint ez „kényszerbetelepítést” jelentene. Elmondta ezen kívül, hogy a lengyel kormánynak meggyőződése, hogy *„...a jelenlegi problémákból a kiutat nem a bevándorlók erőszakos áttelepítésében, nem a kényszerbetelepítésben kell keresni, hanem a problémák származási helyükön történő megoldásában és az Unió külső határainak hatékonyabb védelmében.”*¹⁰⁹ A vizsgált nyilatkozatok mindegyike hasonló képet mutatott. Az Európai Unió migrációs paktumát is határozottan elutasították a lengyel politikusok, így tett például Mateusz Morawiecki miniszterelnök 2023. október 27-én az Európai Tanács ülésén is, amikor kimondta, hogy Lengyelország továbbra is kitart a migrációs paktum végrehajtásával kapcsolatos határozott vétó mellett.¹¹⁰ Érdekeség, hogy ez a hozzáállás a 2023-as kormányváltással sem változott meg, erre utal Donald Tusk 2024. októberi beszéde is, melyben kijelentette: *„Nem fogunk tiszteletben tartani vagy végrehajtani semmilyen európai vagy uniós elképzelést, ha biztosak vagyunk benne, hogy azok ártanak a biztonságunknak. Itt a migrációs paktumról beszélek.”* Emellett pedig egy új lengyel migrációs stratégiát is bemutatott. *„E migrációs stratégia elfogadása után minimálisra csökkentjük az illegális migrációt Lengyelországban.*

¹⁰⁸ FPS2017-2021.

¹⁰⁹ Świdarska, Magdalena: „Exposé ministra Waszczykowskiego”. Euractiv. 2017. február 9.

¹¹⁰ A Lengyel Köztársaság honlapja: European Council meeting with the participation of Prime Minister Mateusz Morawiecki. 2023. október 27. Online: <https://www.gov.pl/web/eu/european-council-meeting-with-the-participation-of-prime-minister-mateusz-morawiecki> (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

Meg fogjuk szüntetni azokat a gyakorlatokat, amelyek de facto megkerülték a lengyel érdekeket, amelyek sértették a lengyelek és a lengyel állam biztonságát” – tette hozzá.¹¹¹

A lengyel migrációs politikáról ugyanakkor elmondható, hogy nagy számban fogadott be ukrainai menekülteket a 2014-es és a 2022-es események után is. Ezzel kapcsolatban Waszczykowski 2017. februári beszédében elmondta: *„Külön kérdés, hogy egyes nyugat-európai politikusok hogyan ítélik meg Lengyelország hozzájárulását a keletről érkező migrációs nyomás kezeléséhez. Több mint egymillió ember, főként az ukrainai háború és gazdasági válság által érintett állampolgárok élnek és dolgoznak hazánkban. Ez a hatalmas szám azt mutatja, hogy a lengyel politika ezen a területen hatékony, azonban céljainkat különböző módon érjük el.”*

A politikai nyilatkozatokban a lengyel migrációs politikával kapcsolatban tehát a legfeltűnőbb elem az uniós migrációs politika elutasítása volt, melyben a lengyel álláspont szerint a kényszerbetelepítések helyett a helyi problémák kezelésére lenne szükség. A stratégiai dokumentumokban 2 fő motívum jelent meg e téren: a negatív migrációs (országból történő elvándorlás) és demográfiai trendek hatása, melyre a megoldást az elvándorolt lengyelek visszavándorlása és a szakképzett külföldiek befogadása jelentené; valamint a migráció, mint kockázat és kihívás.

II.2.3. Uniós politika

A vizsgált lengyel stratégiai dokumentumokban az Európai Unió érthető módon nagyon jelentős szerepet kap, mint az ország biztonságát és jólétét legjobban befolyásoló nemzetközi szervezet. Szinte az összes vizsgált dokumentumban megjelenik a vágy az aktív lengyel részvételre az uniós integrációs folyamatban, és annak mélyítésében. Ezzel cél lehet például az integráció funkcionális és intézményi dimenzióinak befolyásolása (2007-es Nemzeti Biztonsági Stratégia), vagy például az ország biztonságának garantálása (2013-as Fehér Könyv) is.

Úgyszintén majdnem az összes dokumentumban megjelenik egy másik motívum, az uniós közös kül- és biztonságpolitika, illetve a közös biztonság- és védelempolitika támogatása. Ennek a jellemző okaként a dokumentumok Lengyelország biztonságának garantálását emelik

¹¹¹ Euronews: *Polish PM says he won't respect EU right to asylum if it threatens his country's security*. 2024. október 12. Online: <https://www.euronews.com/my-europe/2024/10/12/polish-pm-says-he-wont-respect-eu-right-to-asylum-if-it-threatens-his-countrys-security> (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

ki, ezen közös politikák alakításában pedig Lengyelország szeretne is aktívan részt venni, mint ahogyan azt a 2020-as Nemzeti Biztonsági Stratégia is kiemeli.

A stratégiai dokumentumok szót ejtenek még az Unió bővítésének kérdésköréről is. A 2007-es dokumentum leírja, hogy Lengyelország az uniós tagság jellemző stabilizáló hatása miatt támogatja az Európai Unió bővítését, a Külpolitikai stratégia 2017-2021 dokumentum a NATO és az EU nyitott ajtókkal kapcsolatos politikájának támogatásáról értekezik, ugyanúgy, mint a 2020-as Nemzeti Biztonsági Stratégia.

Az euróövezethez való csatlakozás vágyát a 2013-as Fehér Könyv akképpen dolgozza fel, hogy elmondja: *„az euróövezet válságának elmúltával Lengyelországnak stratégiát kell kidolgoznia az euróövezetbe való belépésről,”*¹¹² ezáltal egyértelműen utalva a csatlakozási hajlandóságra, de ezen kívül a 2014-es Nemzeti Biztonsági Stratégia is elmondja, hogy Lengyelország euróövezetbe való belépési stratégiájának végrehajtása és felülvizsgálata kiemelt jelentőségű, hiszen az euróövezetbe való belépéssel a lengyel gazdaság védelmet élvezne a valutaárfolyam-ingadozástól, valamint ezáltal véleménye szerint Lengyelország teljesen részt tudna venni az uniós döntéshozatalban.

Az Európai Unió meggyengülésével két dokumentum is foglalkozik, a 2013-as dokumentum példának okán kiemeli, hogy viszonylag nagy a valószínűsége annak, hogy az elkövetkező évtizedekben az EU pozíciója a többi stratégiai szereplő között meggyengül. A Külpolitikai stratégia 2017-2021 dokumentum egyértelműen kijelenti, hogy az Unió meggyengült, ennek okaiként a 2008-as gazdasági világválságot, a 2014-es ukrajnai eseményeket, valamint a 2015-ös migrációs hullámot és annak kezelését írta le.

Végezetül fontosnak tartom kiemelni az Unió jövőjével kapcsolatos lengyel álláspontot. Erről mélyebb értekezést a Külpolitikai stratégia 2017-2021 dokumentumban találunk. A dokumentum leírja, hogy szinte biztos, hogy az európai projektről szóló jövőbeli viták egyre inkább polarizálódni fognak, emellett pedig megfogalmazza Lengyelország álláspontját is ezzel kapcsolatban. Az álláspont az EU-t, mint szuverén államok unióját képzei el, ugyanakkor a dokumentum kiemeli, hogy Lengyelország mind az integráció visszafordításának folyamatát, mind az Unió különböző jogokat élvező államok csoportjaira való felosztását ellenzi, hiszen véleménye szerint a különböző tagsági kategóriák gyengítenék az EU kohézióját.

¹¹² WB2013.

A politikai vezetők nyilatkozataira rátérve az első motívum, mely mindenképpen kiemelendő, az a lengyel vágy arra, hogy az ország aktív szereplő legyen az Unióban. Ennek fontosságáról beszélt Jarosław Kaczyński 2006. júliusi beszédében, amikor kiemelte, hogy Lengyelország helyzetének alapvető meghatározója az ország uniós tagsága. 2006. decemberi interjújában ezt a gondolatot fűzte tovább, és kiemelte azt a célt, hogy Lengyelország egy ténylegesen tevékeny, aktív taggá váljon, amikor így fogalmazott: „*A fő feladatunk az, hogy valódi EU-taggá váljunk, nem pedig az, hogy elfogadjuk a két évvel ezelőtt elért, pusztán formális tagsági státuszt.*”¹¹³ Donald Tusk ehhez hasonlóan fogalmazott 2007. novemberi miniszterelnöki programbeszédében: „*Hazánknak fontos tagja kell lennie az Európai Uniónak, nem leszünk hamupipőke az EU-ban, hanem kulcsszereplők leszünk a Közösségben és a világban.*” Gondolhatnánk, hogy ezek a nézetek Lengyelország akkori friss EU-s tagsága miatt alakultak ki, de Donald Tusk 2023. decemberi beszédében hasonlóan fogalmazott 2007-es nyilatkozatához: „*Lengyelország vissza fogja szerezni vezető szerepét az Európai Unióban, Lengyelország ki fogja építeni erejét, azt a pozíciót, amelyet megérdemel.*”¹¹⁴

A következő fontos motívum a lengyel szuverenitás és a nemzetállamok szerepének megerősítésére való törekvés az Unión belül. Erre találunk példát Jarosław Kaczyński már említett két 2006-os beszédében/interjújában, de ugyancsak ő 2017. júliusi nyilatkozatában így nyilatkozott az EU jövőjével kapcsolatban: „*Meg kell erősíteniünk a nemzetállamokat és csökkenteniünk kell az Unió joghatóságát.*”¹¹⁵ Mateusz Morawiecki 2021. februári beszédében is hasonló gondolatok tűntek fel, véleménye szerint az egyenlő és szuverén országok uniójára van szükség.¹¹⁶ Nemcsak a PiS-re jellemző ugyanakkor ez a gondolat, Donald Tusk már említett 2023. decemberi beszédében kijelentette, hogy Lengyelország ki fogja építeni azt a pozíciót, amit megérdemel.¹¹⁷

A bővítéspolitikai támogatása is megjelent több nyilatkozatban. Radosław Sikorski külügyminiszter 2014. márciusi nyilatkozatában Ukrajna és Fehéroroszország EU-s tagságával

¹¹³ Lisicki, Paweł – Suboti, Małgorzata: „Foreign Policy Is a Hardball Game-An interview with Polish Prime Minister Jarosław Kaczyński.” *The Sarmatian Review* 27/2 (2007): 1297.

¹¹⁴ TVN24: *Expose premiera, zobacz co obiecuje Tusk.* 2007. november 23.

¹¹⁵ Deutsche Welle: *Polish party leader Kaczynski calls for EU reform.* 2017. július 2. Online: <https://www.dw.com/en/polands-influential-pis-party-leader-jaroslaw-kaczynski-calls-for-eu-reform/a-37435599> (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

¹¹⁶ Lengyel Miniszterelnöki Kancellária: *Statement by Prime Minister Mateusz Morawiecki in the European Parliament.* 2021. október 19. Online: <https://www.gov.pl/web/primeminister/statement-by-prime-minister-mateusz-morawiecki-in-the-european-parliament> (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

¹¹⁷ Reuters: *Poland's new PM Donald Tusk presents pro-EU vision.* 2023. december 12. Online: <https://www.reuters.com/world/europe/polands-new-pm-donald-tusk-presents-pro-eu-vision-2023-12-12/> (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

kapcsolatban mondta el, hogy „...akár keleten, akár Ukrajnában vagy Fehéroroszországban élnek, nem felejthetjük el, hogy ezeken a helyeken olyan emberek élnek, akik európaiaknak érzik magukat, és az EU részévé szeretnének válni.”¹¹⁸ Witold Waszczykowski 2017. februári beszédében kiállt az EU-s bővítési politika mellett: „Lengyelország továbbra is az EU bővítési folyamatának bajnoka marad. Úgy véljük, hogy Európa kapuit továbbra is nyitva kell tartani azon országok előtt, amelyek osztják a demokratikus országok közötti együttműködés vízióját.” Mateusz Morawiecki pedig 2021. októberi beszédében fogalmazott meg gondolatokat az EU ambiciózus bővítési politikájáról a Nyugat-Balkánon, és támogatását fejezte ki ezzel kapcsolatban.

Az eurózónához való csatlakozás vágyát kifejezte példának okán Donald Tusk 2007. novemberi beszédében, amikor kijelentette, hogy „Mindent megteszünk annak érdekében, hogy a lehető leghamarabb készen álljunk az eurózónára,” valamint Radosław Sikorski külügyminiszter is beszélt róla 2010. novemberi nyilatkozatában: „Lengyelország nem tagja az euró övezetnek – ez nem egészen igazságos. Szeretnénk, ha az olyan országok, mint Lengyelország, amelyek hamarosan csatlakoznak az euróövezethez, részt vennének a monetáris kérdésekkel kapcsolatos döntéshozatalban. Mi egy 27 tagú eurózónát akarunk, nem egy 16 tagú eurózónát.”¹¹⁹

Az Unió reformját, mint fontos motívumot Jarosław Kaczyński 2017. júliusi nyilatkozatában szorgalmazta, ezen felül például Witold Waszczykowski 2017. februári beszédében is feltűnt. Waszczykowski bőven nyilatkozott a kérdésről. Először is kiemelte, hogy „Szakadék alakult ki az európai elit és a polgárok között, akik egyre kevésbé érzik, hogy valódi befolyásuk van arra, hogy mi történik országukkal és az integrációs projekttel,” ennek okának az európai politika demokratikus elveknek megfelelő korrekciós mechanizmusainak hiányát róta fel. A jövőbe tekintve elmondta, hogy „Nem zárjuk ki, hogy egy új Uniót a négy szabadság alapjaira kell építeni, egy új európai szerződés alapján.”

Végezetül érdemes szót ejteni a közös biztonság- és védelempolitika megjelenéséről is a lengyel politikusok nyilatkozataiban. Radosław Sikorski külügyminiszter 2011. júniusi interjújában az EU-s közös biztonság- és védelempolitika kiépítésének okára feltett kérdésre

¹¹⁸ Spiegel: Polish Foreign Minister Sikorski - 'Moscow Needs Our Money'. 2014. március 10. Online: <https://www.spiegel.de/international/europe/polish-foreign-minister-discusses-weak-eu-position-in-ukraine-crisis-a-957812.html> (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

¹¹⁹ Német Szövetségi Külügyminisztérium: “Europe doesn’t end at Poland’s eastern border” – Foreign Ministers Westerwelle and Sikorski in an interview with the Tagesspiegel. 2010. november 5. Online: <https://www.auswaertiges-amt.de/en/newsroom/news/101104-bm-sikorski-tagesspiegel-int/239272> (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

így válaszolt: „*Nos, Lengyelország inkább két biztosítást szeretne kötni, mint egyet,*” utalva ezáltal arra, hogy Lengyelország a NATO mellett még egy biztonsági garanciát szeretne.¹²⁰ Waszczykowski 2017. februári beszédében elmondta: „*Lengyelország részt vesz olyan tevékenységekben, amelyek célja az EU KBVP megerősítése,*” a közös biztonság- és védelempolitika kiépítésének másik lépéseként pedig egy európai határőrség létrehozását említette meg. Mateusz Morawiecki 2021. októberi beszédében azt a véleményét fejezte ki, hogy erős európai védelempolitikára van szükség, amelynek struktúrája teljes mértékben összhangban van a NATO-val.

A leírtakból jól látható tehát, hogy a stratégiai dokumentumokban megfogalmazott legfontosabb motívumok Lengyelország EU tagságával kapcsolatban a politikusok nyilatkozataiban is rendszeresen visszaköszöttek.

A lengyel stratégiai dokumentumok és a politikai nyilatkozatok vizsgálata során 3 fő visszatérő elemet állapítottam meg: a hajlamot az uniós közös kül- és biztonságpolitika megerősítésére, valamint az intézményi reformokra; az EU bővítésének támogatását, mint az európai stabilitást növelő tényezőét; valamint a szuverén államok uniójának elképzelését, melynek keretében Varsó aktív szerepet kíván betölteni az Unióban a szuverenitása megőrzése mellett, ezáltal a többsebességes Európa gondolatát elveti.

II.2.4. Oroszország-politika

Az Oroszországgal kapcsolatos lengyel stratégiai nyilatkozatokban alapvetően két – egymásnak részben ellentmondó – motívumot fedezhetünk fel. Az egyik az Oroszországgal való partnerségre törekvés. A 2007-es Nemzeti Biztonsági Stratégia alapvetően a partnerségről beszél, ugyanis „*Lengyelország elismeri, hogy a NATO Oroszországgal való együttműködése különösen fontos terület, és aktívan részt vesz annak előmozdításában,*”¹²¹ valamint leírja az alapvető törekvést partnerségen alapuló kapcsolatok kialakítására. A 2013-as Fehér Könyv kiemeli a NATO-Oroszország párbeszéd kiépítésének fontosságát, valamint a kettős hozzáállást Oroszországhoz. A 2014-es Nemzeti Biztonsági Stratégia is hasonló véleményt fejt ki, úgy fogalmaz: „*Az Orosz Föderáció szomszédjaként Lengyelország úgy véli, hogy mind a kétoldali kapcsolatokat, mind a NATO-Oroszország és az EU-Oroszország kapcsolatokat fejleszteni*

¹²⁰ RadioFreeEurope/RadioLiberty: *Full Transcript: Interview With Polish Foreign Minister Radoslaw Sikorski.* 2011. június 6

¹²¹ NSSP2007.

kell.”¹²² A Külpolitikai stratégia 2017-2021 dokumentum megfogalmazza, hogy Oroszország elszigetelése nem Lengyelország politikai célja, ezzel kapcsolatban a párbeszéd fenntartását hangsúlyozza.

A másik fontos motívum Oroszország fenyegetésként történő értelmezése. A 2007-es Nemzeti Biztonsági Stratégia leírja, hogy Oroszország nyomásgyakorlásra használja a növekvő energiaárakat. A 2013-as Fehér Könyv kiemeli, hogy „*A globális erőviszonyok megváltozását elsősorban Kína, valamint – kisebb mértékben – Brazília, India és Oroszország idézi elő,*” valamint, hogy „*Oroszország még mindig úgy tekint Kelet-Európára, mint egy olyan területre, ahol zéróösszegű játék folyik.*”¹²³ Ehhez hasonlóan a Külpolitikai stratégia 2017-2021 dokumentum is beszél Kelet-Európa destabilizálásáról, amikor kifejti, hogy „*Oroszország szándékos politikája az Európai Unió keleti és déli szomszédságának destabilizálására irányult.*”¹²⁴ A 2017-es védelmi koncepció szerint Oroszország végső célja, hogy létrehozzon egy új nemzetközi rendet, emellett pedig feltételezi, „*hogy 2032-ig Oroszország fenntartja agresszív kül- és biztonságpolitikai álláspontját.*”¹²⁵ A 2020-as Nemzeti Biztonsági Stratégia ugyanezt az utóbbi megállapítást teszi, valamint rámutat, hogy „*A legsúlyosabb fenyegetést az Oroszországi Föderáció katonai erővel is folytatott neo-imperialista politikája jelenti.*”¹²⁶

Az Oroszországgal kapcsolatos lengyel politikai nyilatkozatokban is alapvetően 2 nagyobb motívumot vélek felfedezni. Az egyik természetesen az Oroszországgal kapcsolatos ellentétek, nézeteltérések. Jarosław Kaczyński 2006. decemberi interjújában bőven kifejti a nézeteltérés okát: „*Oroszország már jó ideje arra törekszik, hogy kizárja Lengyelországot az Európai Unióval kötött szerződéseiből. Az EU-Oroszország megállapodás szabályai szerint Oroszország nem alkalmazhat szankciókat az Európai Unióval szemben, de Oroszország mégis szankciókat alkalmazott Lengyelországgal szemben. Ez a lényege az Oroszországgal való nézeteltérésünknek. A célunk az, hogy meggyőzzük az EU-t arról, hogy az orosz politikai berendezkedésnek azt kell kommunikálnia, hogy Lengyelország az EU teljes jogú tagja, és hogy a Lengyelország elszigetelésére irányuló orosz politikai tevékenységeket elfogadhatatlannak tekintjük.*”¹²⁷ Donald Tusk 2014. novemberi interjújában is igen élesen fogalmaz: „*Putyin és a mai Oroszország számára az EU problémát jelent. És meg kell értenünk, és azt hiszem, közel*

¹²² NSSP2014.

¹²³ WB2013.

¹²⁴ FPS2017-2021.

¹²⁵ DCP2017.

¹²⁶ NSSP2020.

¹²⁷ Lisicki, Paweł – Suboti, Małgorzata: „Foreign Policy Is a Hardball Game-An interview with Polish Prime Minister Jarosław Kaczyński.” 1297.

„vagyunk ehhez a pillanathoz, hogy Oroszország nem a stratégiai partnerünk. Oroszország a mi stratégiai problémánk.”¹²⁸ Mateusz Morawiecki 2021. novemberi nyilatkozatában kifejtette, hogy szerinte a NATO-szövetségeseknek „össze kell kapcsolniuk a pontokat”, és „fel kell ébredniük” a régió destabilizálására irányuló orosz kísérletekkel szemben.¹²⁹ Ugyancsak Morawiecki a fehérorosz migrációs válsággal kapcsolatban 2023. júniusában elmondta: „Lukasenka és Putyin megpróbálta betuszkolni az illegális muszlim migránsokat a közel-keleti országokból. Konkrétan Irakból, Libanonból, Líbiából, különböző közel-keleti országokból vitték őket. Hogy miért? Mert ez egy teszt volt. Mi átmentünk ezen a teszten.”¹³⁰

A következő fontos motívum a párbeszédre való törekvés Oroszországgal. Erre is számos példát találunk a lengyel politikai nyilatkozatokban. Donald Tusk 2007. novemberi beszédében kifejezte: „Megvan a véleményünk arról, hogy mi történik Oroszországban, de úgy, ahogy van, párbeszédet akarunk Oroszországgal. A jó kapcsolatok hiánya rontja mindkét ország hírnevét a nemzetközi szinten.”¹³¹ Radosław Sikorski külügyminiszter 2010. áprilisi interjújában elmondta, hogy bátorítónak tartotta azt, hogy még a szmolenszki katasztrófát megelőzően Putyin elnök elment Gdanskba a 2. világháború évfordulóján. Ugyancsak ő 2014. márciusi interjújában az orosz energia fegyverként való használatával kapcsolatban elmondta: „Az EU-ban a földgáznak csak mintegy 30 százaléka származik Oroszországból. Norvégia nagyobb szállító. Nem hiszem, hogy Oroszország ezzel nyomás alá tudna helyezni minket. Moszkvának szüksége van a pénzünkre.”¹³² Witold Waszczykowski 2017. februári beszédében megfogalmazta, hogy az agresszív orosz fellépéssel szemben szükségesnek látják fenntartani a párbeszédet Oroszországgal. Oroszországgal baráti kapcsolatokra törekvő nyilatkozatokat jellemzően a 2007-től 2015-ig tartó PO kormányok alatt lehet főként találni, de ezek főleg az ukrajnai események hatására egyre ritkábbak lettek.

A lengyel stratégiai dokumentumok és a politikai nyilatkozatok vizsgálata során 2 fő visszatérő elemet azonosítottam Varsó Oroszország-politikáját illetően: a partnerségre/párbeszédre való törekvést, ami 2015-öt után nem igazán volt megtalálható a nyilatkozatokban; valamint az Oroszország részéről érkező fenyegetést.

¹²⁸ Foy, Henry: „Lunch with the FT: Donald Tusk.” *Financial Times*. 2014. november 28. Online: <https://www.ft.com/content/72d9b928-7558-11e4-b1bf-00144feabdc0> (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

¹²⁹ BBC: Poland PM urges 'wake up' to destabilisation by Russia and allies. 2021. november 30. Online: <https://www.bbc.com/news/world-europe-59470839> (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

¹³⁰ A Lengyel Köztársaság honlapja: Prime Minister Mateusz Morawiecki: Poland is becoming increasingly secure. 2023. június 25. Online: <https://www.gov.pl/web/primeminister/prime-minister-mateusz-morawiecki-poland-is-becoming-increasingly-secure> (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

¹³¹ TVN24: Expose premiera, zobacz co obiecuje Tusk. 2007. november 23.

¹³² Spiegel: Polish Foreign Minister Sikorski - 'Moscow Needs Our Money'. 2014. március 10.

II.3. Összegzés

A fejezet során a német és lengyel stratégiai és politikai dokumentumok és nyilatkozatok vizsgálatán keresztül bemutattam, hogy a két ország politikai kommunikációjában milyen fő motívumok találhatók az Oroszország-politika, az energiapolitika, a migrációs politika és az uniós politika terén. A fő motívumok megállapítása után a következő közös pontokat találtam a lengyel és német politikai kommunikációban: az energiapolitika területén az ellátásbiztonság, a diverzifikáció fontossága és a közös uniós energiapolitika kialakítása közös pontokat jelentett. Az uniós politika tekintetében az EU bővítésének támogatása, valamint az EU reformjának szükségessége volt megtalálható mindkét fél kommunikációjában. Az Oroszország-politika területén is találtam közös pontokat, egyrészt Oroszország, mint fenyegetés megjelenését, másrészt a partnerségre/párbeszédre törekvést Berlin és Varsó részéről, jöllehet utóbbi a lengyel kommunikációban 2015 körül nagyrészt elhalt, valószínűsíthetően a PiS retorikai váltásának köszönhetően. Végezetül a migráció területén egyfajta közös elemet jelentett a szakképzett munkaerő fogadásának hajlama.

III. AZ EGYÜTTMŰKÖDÉS LEHETŐSÉGEINEK VIZSGÁLATA

Dolgozatom következő fejezetében a releváns témákra fókuszálva kívánom bemutatni a lengyel és német biztonság- és védelempolitikai együttműködés kihívásait és lehetőségeit. Eredetileg a következő Bundestag választás időpontja 2025. szeptember 28-a lett volna, ugyanakkor 2024. november 6-án a Scholz-kormány hárompárti koalíciója felbomlott, amikor Olaf Scholz menesztette Christian Lindner FDP-s pénzügyminisztert, amire reakcióként Christian Dürr, az FDP frakcióvezetője bejelentette, hogy pártjának valamennyi minisztere benyújtja lemondását, így a kormány kisebbségbe került. A kormánykoalíció összeomlása nyomán 2025. február 23-ra írták ki az előrehozott választást.

Ebben a fejezetben előrejelzést fogalmazok meg annak kapcsán, hogy a vizsgált kérdésekben milyen lehet majd az újonnan felálló német kormány és a lengyel kormány kapcsolata. A leendő új német kormány pontos összetételét nehéz lenne meghatározni, ugyanakkor véleményem szerint az uniópártok (CDU/CSU) fogják vezetni valamilyen koalícióban, így a kereszténydemokrata álláspontokat mindenképpen figyelembe kell venni. Jelenleg országos szinten az uniópártok örvendenek a legnagyobb népszerűségnek (nagyjából 30% körüli szavazati arány), ezt mutatták meg a 2024-es Európai Parlamenti választások eredményei, valamint különböző közvéleménykutatások is.

III.1. Ukrajna-politika

III.1.1. Lengyelország politikája

Lengyelország Ukrajnához fűződő viszonya hullámzó. Lengyelország lényegében a rendszerváltás óta folyamatosan támogatja Ukrajnát, ugyanakkor változó mértékben. 2004-ben a narancsos forradalom egyik fő támogatója maga Lengyelország volt, a két ország szoros viszonyát jellemzi, hogy 2005 „Ukrajna éve” volt Lengyelországban, ráadásul az EU Keleti partnerségének egyik fő kezdeményezője is Varsó volt Svédország mellett. Ez a támogatás alapvetően folyamatos volt 2015-ig, amikor az új PiS kormány viszonya Kijevvel egyre kétségesebb lett a második világháborúban a lengyeleket és az ukránokat érintő keserű események eltérő értelmezése miatt. A második világháborúban az Ukrán Felkelő Hadsereg (UPA) lengyeleket mészárolt le Volhíniában és Kelet-Galíciában, ez a kérdés pedig 2015 óta hatványozottabban képezi a lengyel-ukrán párbeszéd részét, és a mai napig jelentőshatást gyakorol rá. Legutóbb éppen 2024. októberében fogalmazott úgy Władysław Kosiniak-Kamysz lengyel védelmi miniszter, hogy Lengyelország megakadályozza Ukrajna jövőbeni európai

uniós tagságát, amíg Kijev nem vállalja a felelősséget a gyilkosságokért, és nem engedélyezi több ezer áldozat exhumálását és újratemetését. Ezzel szemben Kijev azzal védekezik, hogy felveti a mészárlás okainak kérdését (véleményük szerint az ukránok elnyomása volt az egyik ok), másrészt azt, hogy mennyi ukrán áldozattal járt a későbbi lengyel megtorlás.¹³³

Mindettől függetlenül az évek alatt Ukrajna Varsó általi támogatottsága folyamatos volt, ezt láthattuk a Covid-19 pandémia alatt is, vagy éppen 2020. július 28-án a Lublini háromszög elnevezésű kezdeményezés aláírásán, mely egy trilaterális kezdeményezés volt Lengyelország, Ukrajna és Litvánia között.¹³⁴ A 2022-es orosz invázió óta ez a támogatás tovább erősödött, Varsó hatalmas segítséget nyújt Ukrajnának, fegyver- és segélyszállítmányokat küld, valamint nagyszámú ukrán menekült lelt Lengyelországban menedékre.

Az utóbbi időben jelentős feszültséget generált az Európai Unió területére érkező nagy mennyiségű ukrán gabona, mely több más ország mellett Lengyelországban is lenyomta a helyben termelt mezőgazdasági termékek árát, csökkentve a gazdák jövedelmét ezekben az országokban. A lengyel gazdák erre tüntetésekkel, határátkelők lezárásával válaszoltak, így a Donald Tusk vezette kormány lépéskényszerbe került, a kérdés rendezése pedig a mai napig zajlik, folynak az egyeztetések. Varsó egyfajta arany középút megtalálására törekszik, célja az ukrán gabona átszállításának lehetővé tétele Lengyelországban anélkül, hogy a lengyel gazdák és termelők csődveszélybe kerülnének.¹³⁵

A gabonavita még a PiS kormányzása alatt robbant ki, és erős reakciókkal is járt, többek között a lengyel fegyverszállítások leállításával. Erre utalt Mateusz Morawiecki is, amikor úgy fogalmazott: „Nem szállítunk többé fegyvereket Ukrajnának, mert most modernebb fegyverekkel látjuk el Lengyelországot,” ezt pedig Andrzej Duda is tartja, hiszen 2024. októberben kizárta, hogy újonnan vásárolt eszközöket adjanak át az ukránoknak.¹³⁶ A döntést a döntéshozók azzal indokolják, hogy Lengyelország nem rendelkezik már olyan fegyverekkel,

¹³³ Kość, Wojciech – Melkozerova, Veronika: „Poland and Ukraine’s bloody past overshadows their anti-Russia alliance”. *Politico*. 2024. október 7. Online: <https://www.politico.eu/article/poland-and-ukraines-bloody-past-overshadows-their-anti-russia-alliance/> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

¹³⁴ Bornio, Jakub: „Lithuania, Poland and Ukraine Inaugurate ‘Lublin Triangle’.” *The Jamestown Foundation. Eurasia Daily Monitor* 17/115. 2020. augusztus 5. Online: <https://jamestown.org/program/lithuania-poland-and-ukraine-inaugurate-lublin-triangle/> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

¹³⁵ Sanecka-Tyczyńska, Joanna: „Civic Platform’s Views on the Security of Poland in the Context of the War in Ukraine”. *Historia i Polityka*. 2024. szeptember. Online: https://www.researchgate.net/publication/384532838_Civic_Platform's_Views_on_the_Security_of_Poland_in_the_Context_of_the_War_in_Ukraine (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

¹³⁶ Jones, Sam – Walker, Shaun: „Poland will no longer send weapons to Ukraine, says PM, as grain dispute escalates.” *The Guardian*. 2023. szeptember 21. Online: <https://www.theguardian.com/world/2023/sep/21/poland-stop-ukraine-weapons-supply-grain-exports-dispute> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

melyeket át tudna adni, a beérkező új fegyvereket pedig a lengyel haderő fejlesztésére szeretnék fordítani. Donald Tusk ezt kikerülve tett ajánlatot Volodimir Zelenszkijnél tett Kijevi látogatása során 2024. januárjában, amikor egy új katonai segélycsomagot jelentett be Ukrajnának, amely magában foglalja a nagyobb fegyverek megvásárlására nyújtott kölcsönt, valamint kötelezettségvállalást arra, hogy közösen találják meg a fegyverek gyártásának módját, így lényegében megkerüli a fegyverek küldését, és közvetett módon segíti Ukrajnát fegyverek szerzéséhez.¹³⁷

Ukrajnával kapcsolatban nemrégiben, 2024. októberében érte a lengyel kormányt sérelem, amikor Joe Biden amerikai elnök Berlinben találkozott Emmanuel Macron francia elnökkel, Olaf Scholz kancellárral, és Keir Starmer brit miniszterelnökkel annak érdekében, hogy megvitassák az ukrán háború kérdését. Újságírók, szakértők és politikusok adtak hangot azon véleményüknek, hogy egy ilyen fontos tanácskozássra miért nem hívtak meg egy keleti „frontországot” sem, sokan különösen hiányolták Lengyelországot, mint az Ukrajnával szomszédos és az Ukrajnának egyik legnagyobb segélyt nyújtó államot a tárgyalóasztal mellől. Az ügygel kapcsolatban a lengyel kormány is rosszállását fejezte ki.¹³⁸

III.1.2. Németország politikája

Németországban a 2014-es krími események egyes hangsúlyokban változtatták meg a korábban ismert Ostpolitikot, Angela Merkel kancellár ugyanakkor továbbra is a békés rendezést és a diplomáciai megoldásokat igyekezett keresni a kérdésre. Jól jelzi ezt az is, hogy ő vezette konfliktus kezelését célzó normandiai formátumú megbeszéléseket.¹³⁹ A békés rendezés jele volt az is, hogy Németország 2014-ben leállította az Ukrajnának történő fegyvereladásokat, hivatalosan azért, mert régóta követi azt a politikát, hogy nem küld nehézfegyvereket konfliktusövezetekbe. Ez a szemléletmód utána jónéhány évig fennmaradt, lényegében csak a 2022. február 24-i orosz invázió vetett neki véget. A merkei békés megoldások keresésére további példa, hogy 2014-ben a konfliktus kitörése után Berlin a nemzetközi jog megsértéseként ítélte el Moszkva cselekedeteit, és vezető szerepet vállalt az

¹³⁷ Novikov, Illia: „Poland’s prime minister visits Ukraine in the latest show of support for Kyiv against Russia.” *AP News*. 2024. január 22. Online: <https://apnews.com/article/russia-ukraine-war-poland-tusk-visit-65b802f45006832c0a067af8310ac558#> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

¹³⁸ Tilles, Daniel: „You forgot Poland”: criticism as US, UK, France and Germany meet alone to discuss Ukraine”. *Notes from Poland*. 2024. október 20. Online: <https://notesfrompoland.com/2024/10/20/you-forgot-poland-criticism-as-us-uk-france-and-germany-meet-alone-to-discuss-ukraine/> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

¹³⁹ Fix, Liana: The Different ‘Shades’ of German Power: Germany and EU Foreign Policy during the Ukraine Conflict. *German Politics* 27/4 (2018): 506.

uniós szankciók megfogalmazásában. 2015 júliusában Németország 500 millió eurós kölcsönt nyújtott Ukrajnának, majd 2016 júniusában 6 millió euróval járult hozzá az ENSZ Világélelmezési Programjához.¹⁴⁰ Ukrajna támogatása folyamatossá vált, 2019-től Németország vált a jelentések szerint az USA és az EU után a harmadik legnagyobb donorjává Ukrajnának, ugyanakkor fegyvereket továbbra sem küldött. E tekintetben változást 2022. február 26-a hozott, amikor a német kormány jóváhagyta a Kijevbe irányuló fegyverszállításokat, valamint beleegyezett abba, hogy megakadályozza Moszkva hozzáférését a SWIFT bankközi rendszerhez.¹⁴¹ Az Ukrajnának nyújtott német katonai támogatás azóta is meghatározó maradt: 2022. áprilisában a német kormány jelezte, hogy légvédelmi rendszereket és páncélozott járműveket küld Ukrajnának, 2023-ban pedig ahhoz is hozzájárult, hogy szövetségesei (például Lengyelország) Leopard 2 harckocsikat adjanak át Ukrajnának.¹⁴²

2024-ben elsősorban a Taurus cirkálórakéták küldésére vonatkozó CDU-s javaslat borzolta a politikai kedélyeket Németországban. A kormánykoalícióban belül is vitát is generált a kérdés, ugyanis a Zöldek egyértelműen támogatták a Taurus rakéták Ukrajnába küldését, ennek keretében Annalena Baerbock zöldpárti külügyminiszter szólította fel kormányát, hogy „intenzíven fontolja meg” a rakéták Ukrajnába küldését. Ugyanakkor Scholz kancellár ellenáll a javaslatnak azzal érvelve, hogy a rakéták kezeléséhez német katonákra lenne szükség, így Németország is bevonódna a háborúba. Katonai szakértők ugyanakkor cáfolták, hogy szükség lenne a rendszerek működtetéséhez német katonákra. Jóllehet végül a javaslatot leszavazta a Bundestag, de megmutatta a kormánykoalíció ellentéteit.¹⁴³

Mindenekelőtt Németország Ukrajna politikájával kapcsolatban az a kérdés merül fel, hogy a német kormány hajlandó-e legalább a jelenlegi szinten fenntartani Ukrajna támogatását. Vezető politikusok gyakran hangsúlyozzák, hogy Németország Ukrajna legfőbb támogatója Európában, és összességében a második helyen áll az USA mögött. Ez az erős támogatás lehetővé teszi Németország számára, hogy hitelesen követeljen nagyobb elkötelezettséget az olyan európai szövetségeseiktől, mint Franciaország vagy Spanyolország. Ezt azonban

¹⁴⁰ Panorama.am: *Ukraine, Germany sign deal on 50 million euro loan to Kiev*. 2015. január 8. Online: <https://www.panorama.am/en/news/2015/01/08/ukraine-germany/137252> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

¹⁴¹ Bayer, Lili – Herszenhorn, David M. – von der Burchard, Hans: „Germany to send Ukraine weapons in historic shift on military aid”. *Politico*. 2022. február 26. Online: <https://www.politico.eu/article/ukraine-war-russia-germany-still-blocking-arms-supplies/> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

¹⁴² DAWN: *Germany agrees to send Leopard tanks to Ukraine*. 2023. január 25. Online: <https://www.dawn.com/news/1733518> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

¹⁴³ Posaner, Joshua: „Germany’s Scholz says sending Taurus missiles to Ukraine is ‘out of the question’”. *Politico*. 2024. március 13. Online: <https://www.politico.eu/article/germanys-scholz-says-sending-taurus-missiles-to-ukraine-is-out-of-the-question/> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

megkérdőjelezi a német kormány azon döntése, hogy már 2025-től jelentősen csökkentik a szövetségi költségvetésből Ukrajnának nyújtott támogatást.

III.1.3. A fontosabb lengyel és német pártok nézetei

Lengyelországban a kormány jelenleg egy többpárti koalícióból épül fel, ez ugyanakkor Ukrajna támogatása tekintetében jelentős változást nem okoz, Lengyelország a Polgári Platform vezetésével továbbra is szilárdan áll Ukrajna mögött. A lengyel kormány Ukrajna katonai megsegítése mellett az ukrán menekültek befogadása révén is támogatni igyekszik a háborúban álló országot. Ezen felül a lengyel kormány támogatja Ukrajna EU- és NATO-taggá válását, a későbbiekben pedig nagy szerepet szeretne majd vállalni Ukrajna újjáépítésében is, melynek a szolidaritási és humanitárius indokokon kívül természetesen nagyon komoly gazdasági okai is vannak. Ugyanakkor az újjáépítés megkezdéséhez először a fegyveres harcoknak kellene befejeződnie, és egy viszonylagos békésebb időszaknak kellene megkezdődnie Ukrajnában.¹⁴⁴ Mint már fentebb említettem, a lengyel kormány további fegyvereket segély formájában nem kíván Ukrajnának adni, tekintve, hogy az újonnan érkező fegyvereket saját hadereje és védelmi képessége fejlesztésére kívánja felhasználni. Ehelyett kölcsönökkel, közös fegyvergyártással kívánják Ukrajna harci képességeit támogatni. A gabonavitáról is szóltam már korábban, itt a lengyel kormány egyértelmű célja az ukrán gabona átszállításának lehetővé tétele Lengyelországban anélkül, hogy a lengyel gazdák és termelők csődveszélybe kerülnének.

A legnagyobb ellenzéki erőnek tekinthető PiS szerepe azért fontos, mert jelenleg a párt adja Lengyelország államfőjét, Andrzej Dudát, 2025-ben ugyanakkor elnökválasztás lesz Lengyelországban, mely a PiS számára kulcsfontosságú lesz, hogy valamilyen szinten továbbra is szerepet játszasson az állam igazgatásában és a politika formálásában. A PiS Ukrajnát alapvetően támogatja, de jóval keményebben lép fel ellene, kormányzása alatt éleződtek ki a volhíniai mérsárlásról szóló viták, a gabonavitában is erélyes álláspontot képvisel, valamint a fegyverszállításokat is a párt kormányzása alatt szüntették be, ezt pedig Andrzej Duda következetesen viszi tovább. A PiS fellépése keményebb és kissé kevésbé támogató Ukrajnával szemben, mint a jelenlegi lengyel kormányé.¹⁴⁵

¹⁴⁴ Sanecka-Tyczyńska, Joanna: Civic Platform's Views on the Security of Poland in the Context of the War in Ukraine.

¹⁴⁵ Jones, Sam – Walker, Shaun: Poland will no longer send weapons to Ukraine, says PM, as grain dispute escalates.

Németországban a CDU/CSU egyértelműen kiáll Ukrajna mellett, a párttól származik a Taurus rakéták küldésének ötlete is. Elmondható, hogy a párt egyértelműen támogatja az Ukrajnának történő fegyverszállítást, a párt kancellárjelöltje, Friedrich Merz vetette fel, hogy Berlinnek vadászpilóták átadásával kellene segítenie Ukrajnának „a saját légtere feletti szuverenitás helyreállításában.” A CDU/CSU emellett kiáll Ukrajna EU- és NATO-tagsága mellett is.¹⁴⁶

A Zöldek a CDU/CSU-hoz nagyon hasonló nézetekkel rendelkeznek, lényegében eddigi politikájukat meghazudtolva támogatják a fegyverek küldését Ukrajnának, ugyanis ezáltal a zöld pártokra jellemző pacifizmust hagyják el. Eltérő nézetei ellenére a koalíciós fegyelem miatt a párt ugyanakkor egyelőre az SPD-vel együtt szavaz.¹⁴⁷

Az SPD helyzete érdekes. Fentebb részletezett okból Olaf Scholz ellenzi a Taurus rakéták küldését, ezzel ugyanakkor a saját pártján belül is feszültségeket okoz. Az SPD baloldala tradicionális Ostpolitikot szeretne, diplomáciai megoldást keresve, ugyanis szerintük a fegyverszállítás csak feleslegesen húzza el a konfliktust, és kockáztatja az eskalációt. Boris Pistorius védelmi miniszter, aki jelenleg Németország egyik legnépszerűbb politikusa, ugyanakkor azt mondja, hogy Ukrajnának meg kell nyernie a háborút, ebben kell támogatni. A pacifista narratíva kiemelésével az SPD a támogatottságát szeretné növelni, ugyanis a párt szavazói nem szívesen látják, hogy a kormány fegyvereket ad Ukrajnának.

A BSW egy alapvetően orosz-pártinak kikiáltott párt, amely szeretné Oroszországot integrálni az európai biztonsági architektúrába. Az orosz agresszióért részben az USA-t és a NATO-t okolja, a Kijevnek történő „ilyen mértékű” fegyverszállításokat ellenzi, ugyanis véleménye szerint így nem lehet véget vetni a háborúnak, és több diplomáciai kezdeményezést vár el a szövetségi kormánytól.¹⁴⁸

Az AfD úgyszintén orosz-párti, de jóval radikálisabban. A párt szerint Oroszország ukrajnai támadása helytelen volt, de a NATO és az USA részben a hibás a konfliktus kialakulásáért. A szélsőjobboldali párt szerint véget kell vetni a háborúnak, az Ukrajnának

¹⁴⁶ Frymark, Kamil: „A return to conservatism: the CDU’s new platform.” *Centre for Eastern Studies*. 2024. május 8. Online: <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/analyses/2024-05-08/a-return-to-conservatism-cdus-new-platform> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

¹⁴⁷ Gibadło, Lidia – Frymark, Kamil: „The party of peace: the SPD is sending signals about the freezing of the war in Ukraine.” *Centre for Eastern Studies*. 2024. március 19. Online: <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/analyses/2024-03-19/party-peace-spd-sending-signals-about-freezing-war-ukraine> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

¹⁴⁸ Pfeifer, Hans: „Russia’s best friends in Germany: AfD and BSW”. *Deutsche Welle*. 2024. január 9. Online: <https://www.dw.com/en/russias-best-friends-in-germany-afd-and-bsw/a-70072663> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

nyújtott német katonai segélyek megszüntetését is követeli, valamint ellenzi Ukrajna EU-tagságát is.¹⁴⁹

III.1.4. A lengyel-német kapcsolatok lehetséges alakulása

A CDU jelenleg Ukrajna teljes körű támogatását kívánja elérni, nem véletlenül helyezte kilátásba a Taurus rakéták küldését is. A párt a fegyverszállítások mellett támogatja Ukrajna EU- és NATOtagságát is. A lengyel kormány is hasonlóan áll Ukrajna támogatásának kérdéséhez, apró problémák mégis vannak. Egyrészt Ukrajnának új fegyvereket már nem küld, jóllehet egyéb módokon próbálja segíteni az ország fegyverhez jutását (kölcsonök, közös fegyvergyártás). Másrészt a volhíniai mészárlás kérdése továbbra is lezáratlan, ennek keretében érkezett fenyegetés Władysław Kosiniak-Kamysz védelmi minisztertől, mely Ukrajna EU-tagságának blokkolását vetítette előre, amennyiben az ügy nem kerül a lengyelek számára megfelelő módon rendezésre.

A német és a lengyel kormány között jó kapcsolat alakulhat ki Ukrajna kérdését övezően. Kérdés, hogy a CDU mennyire nézi majd jó szemmel Ukrajna viszonylag csökkent támogatását Lengyelország részéről, valamint azt, hogy Lengyelország egyfajta fegyverként használja az EU-s tagságot Ukrajnával szemben saját céljai eléréséhez. Annyi bizonyos, hogy az új német kormánynak érdemes lesz a lengyel kormányt bevonni az olyan Ukrajnáról szóló tanácskozásokba, mint a legutóbbi amerikai-francia-német-angol találkozó volt 2024. októberében.

III.2. Oroszország-politika

III.2.1. Lengyelország politikája

A lengyel-orosz kapcsolatok nagyon hosszú és igen rögzös múltra tekintenek vissza. A rendszerváltást követően alapvetően jól indultak a kapcsolatok, Vlagyimir Putyin 1999-es hatalomra kerülése sem zavart senkit Lengyelországban, amely éppen EU-s csatlakozásával volt elfoglalva. Az új lengyel elit is követte azt a politikai hagyományt, hogy támogatja a keleti szomszédok – különösen Ukrajna – függetlenségi törekvéseit, melyre leginkább két oka volt: a Szolidaritás mozgalomból létrejött erők nem tagadhatták meg szomszédjaiktól azokat a jogokat,

¹⁴⁹ Pfeifer, Hans: 2Russia's best friends in Germany: AfD and BSW.

amelyeket korábban saját országuk számára követeltek, valamint Lengyelországnak érdekében is állt, hogy ne váljon a nyugati közösség keleti határvidékévé, tudták jól, hogy ezen országok demokratikus fejlődése hozzájárulna Lengyelország biztonságához. A 2004-es narancsos forradalom támogatásával Lengyelország Moszkva rosszallását váltotta ki, ugyanakkor 2009-ben intenzív diplomáciai erőfeszítések után Vlagyimir Putyin ismét Lengyelországba látogatott: a Westerplattén tartott beszédet, ami ugyanakkor nem, hogy javította a két ország közötti kapcsolatokat, hanem éppen hogy provokálta Varsót.¹⁵⁰

2014. július 1-jén tartott találkozót a Weimari háromszög formáció, ahol kijelentették, hogy a helyzettel kapcsolatban tehetetlenek. Érdekesség, hogy 2 hét később Németország, Franciaország és Oroszország ült le tárgyalni az ukrajnai helyzetről a normandiai formátum keretében, melynek volt egy egyértelmű üzenete: Oroszország nem akarta Lengyelországot a tárgyalóasztalnál látni, és a két nyugat-európai partner nyilvánvalóan nem volt hajlandó Lengyelország miatt veszélyeztetni az új formátumot. Sajnos, mint utólag tudjuk, ezek a tárgyalások sem vezettek eredményre.¹⁵¹

A szmolenszki légikatasztrófa hatását már részleteztem dolgozatom során, ezzel kapcsolatban megjegyzendő, hogy az orosz hatóságok nem adták át a gép roncsát Lengyelország számára, mely egyfajta megalázást is jelentett. A szmolenszki katasztrófát a PiS 2015-től kezdődően aktívan használta belpolitikai haszonszerzésre. A PiS kormányokat egy általános ellenállás jellemezte Oroszországgal szemben, a szankcióknak is nagy volt a támogatottsága.

A Tusk kormány is tovább folytatja az Oroszországgal szembeni ellenállást, a védelmi költségvetés PiS által megkezdett dinamikus növelését ők sem adják lejjebb, folytatják a haderő modernizációját, 2023-ban pedig Lengyelország megkezdte egy korszerű elektronikus határzár építését az oroszországi Kalinyingrádi exklávéval közös szárazföldi határán, hogy ellenőrizze és ellensúlyozza az esetleges illegális tevékenységeket.¹⁵² 2024. szeptemberében Radosław

¹⁵⁰ Putyin beszédében a versailles-i szerződésre és Németország „megalázására” is emlékeztetett, amely hozzájárult a második világháborúhoz. A lengyel-orosz kapcsolatok mintájaként méltatta az orosz-német kapcsolatokat, amelyek „az együttműködésen és a partnerségen, nem pedig a történelmi kiegyezésen alapulnak”. Ezáltal két szempontból is provokálta Lengyelországot: egyrészt Putyin tudta, hogy a versailles-i szerződés, amelyet elítélt, megnyitotta az utat Lengyelország előtt a függetlenség visszaszerzéséhez, másrészt Németországot állította példaként Lengyelország elé, mutatva, hogy Varsónak is túl kellene lépnie a múlton, mint Berlinnek.

¹⁵¹ Reter, Janusz: „Poland’s Triangular Russia Policy. Policy Paper”. *Zentrum Liberale Moderne*. 2022. október 25. Online: <https://libmod.de/en/network-russia-policy-paper-reiter-poland/> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

¹⁵² AP News: *Poland building electronic barrier on border with Russia*. 2023. április 18. Online: <https://apnews.com/article/russia-war-poland-ukraine-border-barrier-kaliningrad-039a9fa566e756cf748c65929a2eb6f1> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

Sikorski külügyminiszter jelentette be, hogy Lengyelország szerint „kötelessége” lelőni az Ukrajna felé tartó orosz rakétákat, 2024. októberében pedig Rajmund Andrzejczak altábornagy, a lengyel hadsereg volt vezérkari főnöke borzolta a kedélyeket nyilatkozatával, amikor bejelentette, hogy „*Ha Oroszország akár csak egy centiméternyi litván területet is megtámad, a válasz azonnal érkezik. Nem az első napon, hanem az első percben. Minden stratégiai célpontot megtámadunk 300 km-es körzetben.*”¹⁵³ Mindezek mellett a friss hírek közé tartozik, hogy Sikorski október 22-i sajtóértekezletén közölte, hogy Varsó bezárátja a nyugat-lengyelországi Poznanban működő orosz konzulátust, a konzulátus diplomatáit pedig nemkívánatos személyekké nyilvánították.¹⁵⁴

III.2.2. Németország politikája

Berlin politikája Oroszországgal kapcsolatban jóval változatosabb képet mutatott Varsóénál. Angela Merkel kancellársága alatt Németország egészen 2022-ig transzformatív orosz politikát kívánt folytatni, melynek központi eleme a diplomáciai megoldások keresése volt, Oroszország provokálásának elkerülése mellett. 2008-tól 2012-ig Dmitrij Medvegyev volt Oroszország elnöke, vele Angela Merkel kapcsolata is jobb volt, mint Putyinnal.

Merkel kritikus pillanatokban kezdeményezte a konfliktusok mérséklését, például 2008-ban, közvetlenül a grúziai háború után – a Moszkvával szembeni mérsékelt irányvonalra való felszólításával –, a 2010. június 4/5-i Meseberg-kezdeményezéssel Medvegyev elnökkel együtt a Dnyeszteren túli konfliktus megoldására, vagy 2014-ben és 2015-ben, amikor az ukrajnai konfliktus rendezését célzó minszki megállapodások közvetítésével foglalkozott.¹⁵⁵

A Grúzia és Ukrajna NATO-csatlakozását és Ukrajna katonai megerősítését szorgalmazó felhívásokkal szemben Merkel kancellár mindig is azt az álláspontot képviselte, hogy Oroszország katonailag amúgy is fölényben van, ezért nincs szükség arra, hogy Ukrajnát fegyverrel lássák el, a merkeli Oroszország-politika pedig nem akart részt venni az ukrajnai

¹⁵³ Bereznyai István: „Kemény üzenetet küldött a NATO tábornoka: ha az orosz katonák megindulnak, szétlövük Szentpétervárt.” *Index*. 2024. október 12. Online: <https://index.hu/kulfold/2024/10/12/haboru-oroszorszag-ukrajna-nato-elleni-tamadas-lengyel-tabornok-rajmund-andrzejczak-valaszcsapas-szentpetervar/> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

¹⁵⁴ Világgazdaság: *Orosz konzulátust zár be a sűrűsödő szabotázsakciók miatt Lengyelország*. 2024. október 22. Online: <https://www.vg.hu/kozelet/2024/10/orosz-konzulatus-bezaras-poznan> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

¹⁵⁵ Heinemann-Grüder, Andreas: *Russland-Politik in der Ära Merkel. SIRIUS – Zeitschrift für Strategische Analysen* 6/4 (2022): 365.

konfliktusban. Azt a látszatot próbálta kelteni, hogy a felek között vagy inkább felett áll, mint egyfajta békéltető erő.¹⁵⁶

Az Északi Áramlat-2 vezeték építésével a kritikusok szerint a német politika egy olyan döntést hozott, mellyel jelentősen hozzájárult Ukrajna stratégiai sebezhetőségéhez, ezáltal segítve az orosz érdekeket.¹⁵⁷ Volodimir Zelenszkij és Angela Merkel utolsó, Kijevben lefolytatott találkozásán a kancellár támogatását fejezte ki az orosz gáztranzitot Ukrajnán keresztül és nem kizárólag az Északi Áramlat vezetékeken keresztül biztosító szerződések meghosszabbítása mellett, de konkrét garanciákat erre nem adott.¹⁵⁸

Angela Merkel után Olaf Scholz kormánya kezdetben nem változtatott a merkeli politikai irányokon. Ennek keretében megtorló gazdasági szankciókat használtak és az Oroszországgal való kapcsolatfelvételre törekedtek a már korábban kialakított diplomáciai csatornákon keresztül; a védelmi költségvetés alacsonyan tartották; Ukrajnának pedig továbbra sem szállítottak fegyvereket azzal az indokkal, hogy a fegyverszállítás csak a feszültséget szítaná. A koalíciós szerződésbe is bekerült, hogy az új kormány korlátozó politikát akar folytatni a fegyverszállítások terén, különösen a konfliktuszónákba.¹⁵⁹

Utána viszont egyre növekvő nyomás érkezett a külvilág felől és Németországon belülről is, igazi politikai elmozdulás pedig pár nappal az invázió előtt történt. 2022. február 21-én Putyin elismerte az úgynevezett Luhanszki és Donyeck-i Népköztársaságokat független entitásként, majd elfogadta ezeknek az Oroszországi Föderációhoz történő „csatlakozását”, melyre válaszul még ugyanazon a napon Scholz az Északi Áramlat-2 vezeték – már akkor is felfüggesztett – működési engedélyének végleges visszavonásáról döntött. Február 26-án a kancellár engedélyezte a német fegyverek szállítását, valamint beleegyezett abba, hogy orosz bankokat zárjanak ki a SWIFT rendszerből, február 27-én pedig bejelentette a Bundeswehrnek adandó 100 milliárd eurós csomagot.¹⁶⁰

¹⁵⁶ Heinemann-Grüder, Andreas: Russland-Politik in der Ära Merkel, 366.

¹⁵⁷ Umland, Andreas: Die friedenspolitische Ambivalenz deutscher Pipelinedeals mit Moskau – eine interdependenz-theoretische Erklärung des russisch-ukrainischen Konfliktes. *SIRIUS– Zeitschrift für Strategische Analysen* 4/3 (2020): 293–303.

¹⁵⁸ Driedger, Jonas J.: Inertia and Reactiveness in Germany's Russia Policy: From the 2021 Federal Election to the Invasion of Ukraine in 2022. *German Politics and Society* 40/4 (2022): 137.

¹⁵⁹ Driedger, Jonas J.: Inertia and Reactiveness in Germany's Russia Policy: From the 2021 Federal Election to the Invasion of Ukraine in 2022, 135-151.

¹⁶⁰ Driedger, Jonas J.: Inertia and Reactiveness in Germany's Russia Policy: From the 2021 Federal Election to the Invasion of Ukraine in 2022, 143.

III.2.3. A fontosabb lengyel és német pártok nézetei

A lengyel kormány jelenlegi Oroszország-politikája lényegében hagyományos lengyel nézeteket követ, a 2022-es háborús helyzet kialakulása óta pedig véleményem szerint politikai öngyilkossággal érne fel, ha a lengyel kormány enyhítene az Oroszországgal való szembenálláson. Az ellenzéki PiS részéről pedig korábbi politikája ismeretében nem is kérdéses, hogy az Oroszországgal szembeni ellenállás aktív hívei. Páran arra számítottak, hogy a Tusk-kormány valamelyest visszavesz majd a lengyel haderő fejlesztésére fordított összegekből, de ez nem így lett, és nem is látható, hogy ez a közeljövőben megváltozna.

A német politikai pártokra áttérve viszonylag tarkább a kép. A CDU 2024. május 7-én új alapprogramot fogadott el, mely kimondja, hogy az az Oroszország, amely háborút folytat, és veszélyezteti az európai békerendszert és a szuverén nemzetek integritását, nem tekinthető partnernek. Az alapprogram úgy fogalmaz: *„Reméljük, hogy egy másfajta Oroszországot egy napon partnernek tekinthetjük majd. Ehhez Oroszországnak elsősorban arra van szüksége, hogy teljes mértékben és fenntartások nélkül elfogadja a szomszédos államok létjogosultságát. Addig az európai biztonságot csak Oroszországgal szemben lehet rendezni.”*¹⁶¹

Az SPD hagyományosan pozitívabban tekintett Oroszországra, és fokozatosan a német-orosz kapcsolatok pártjává vált. Gerhard Schröder korábbi kancellár különösen jó viszonyt ápolt Vlagyimir Putyinnal. Az SPD rengeteg kritikát kap, mert más pártok szerint nem tesz eleget Oroszországgal szemben, és kétértelmű hozzáállást vélnek felfedezni a szociáldemokraták részéről: Ukrajnát támogatják, de csak egy bizonyos pontig – jó példa erre a Taurus rakéták esete.¹⁶² Mindezt csak tetézi az SPD párton belüli baloldalának tevékenysége, amely sürgeti az ukrajnai háború leállítást és a megegyezést, erre példa Rolf Mützenich, az SPD Bundestag frakcióvezetőjének beszéde, melyben a háború befagyasztására szólított fel.¹⁶³

A Zöldek viszonylag homogén képet képviselnek az Oroszországgal kapcsolatos politika tekintetében, aktív kiállnak Ukrajna mellett és Oroszország ellen, ennek nyomán korábban az Északi Áramlat-2 vezeték használatát is meg akarták akadályozni.¹⁶⁴ A BSW és az AfD képezi

¹⁶¹ Frymark, Kamil: A return to conservatism: the CDU's new platform.

¹⁶² Münchau, Wolfgang: „The German SPD's foolish attachment to Putin's Russia”. *The New Statesman*. 2024. április 3. Online: <https://www.newstatesman.com/comment/2024/04/germany-spd-foolish-attachment-to-putin-russia> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

¹⁶³ Jones, Sam: „German historians accuse Olaf Scholz's SPD of appeasing Russia”. *Financial Times*. 2024. március 28. Online: <https://www.ft.com/content/23bfb139-8a03-408d-ad1f-0182b5b14bec> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

¹⁶⁴ Eder, Teresa: „Alignment on values, but not yet on strategy – Green Foreign Policy after Russia's invasion of Ukraine”. *Heinrich Böll Stiftung*. 2023. február 23. Online: <https://us.boell.org/en/2023/02/23/alignment-values-not-yet-strategy-green-foreign-policy-after-russias-invasion-ukraine> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

az ellenpólust a német politikai életben, a BSW alapvetően barátságosabb nézetekkel rendelkezik Oroszországgal kapcsolatban, az ország ellen kivetett szankciók kivetését is kritizálják, ugyanis szerintük azok nagyobb gazdasági kárt okoznak, mint politikai hasznot. Az AfD is ellenzi a szankciókat, erősen oroszbarát párt, mely a híresztelések szerint Oroszországból is kap pénzügyi támogatást.¹⁶⁵ A szimpátiát Oroszország felé jól szimbolizálja, hogy Waldemar Herdt, aki 2017 és 2021 között volt az AfD Bundestag képviselője, törvényesnek tartotta a krími orosz népszavazást, és tagadta a megszállás tényét.

III.2.4. A lengyel-német kapcsolatok lehetséges alakulása

A CDU és a lengyel kormány nézetei Oroszországgal kapcsolatban véleményem szerint nagyrészt megegyeznek. A CDU szeretné Oroszországot a partnerének tudni, ugyanakkor a jelenlegi helyzetben az európai biztonságot jelenleg csak Oroszországgal szemben tudja elképzelni. A Tusk-kormány pedig továbbra is folytatja az Oroszországgal szembeni kemény ellenállást, a nagy védelmi költsékezést és a haderő modernizációját nem változtatta meg, a kalinyingrádi határszakaszon kerítést épít, Poznańban orosz nagykövetséget zár be. Ez alapján véleményem szerint jó kapcsolatok várhatóak a két kormány között az Oroszország-politika tekintetében.

III.3. Energiapolitika

III.3.1. Lengyelország politikája

Lengyelországban az energiaellátás és -termelés alapvetően szénközpontú, a szénrel üzemelő hőerőművek adják az ország áramtermelésének 70%-át, és bár a szén használata rendkívül szennyező, a szénbányák bezárását csak 2049-re tervezik. Lengyelországról elmondható, hogy nem koherens a kormányzati tervezés az energetikai átmenet stratégiáját illetően, pedig a fenntarthatóság felé történő transzformációval számos előnyt szerezhetne magának az ország, úgy mint a versenyképesség növekedése, az Európai Unióban elfoglalt pozíciók javítása, melyen keresztül Lengyelország nagyobb befolyásra is szert tehetne az uniós energia- és klímapolitikai döntéshozatal terén, ezen felül pedig az ország függősége is csökkenne, ugyanis például 2022-ben Lengyelországnak olyan országoktól kellett szén-dioxid-kibocsátási egységeket vásárolnia az uniós kibocsátáskereskedelmi rendszeren (EU ETS)

¹⁶⁵ Becker, Andrea: „AfD-Politiker gibt Sponsoring aus Moskau zu”. *Spiegel*. 2020. június 25. Online: <https://www.spiegel.de/politik/deutschland/krim-reise-afd-politiker-gibt-sponsoring-aus-moskau-zu-a-4a6c1b1a-e82d-4268-a658-fb78a3fc4ed8> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

keresztül, amelyek gyorsabban csökkentik a kibocsátást. Az átmenet az ipar számára is lehetőségeket ad, az ígéretes ágazatok közé tartozik az elektromos járművek gyártása, a tengeri szélérőművek és az elektromos hőszivattyúk gyártása.¹⁶⁶

Lengyelországról általánosan elmondható, hogy alacsony a megújuló energiaforrások aránya, ugyanakkor az az ország számára nagy pozitívumot jelent, hogy az orosz gázszállításoktól teljesen függetlenné tudott. Az energiaforrások diverzifikációja és az orosz gáztól való függetlenedés érdekében több fontos infrastrukturális fejlesztés is elkészült az elmúlt években, úgy mint 2015-ben a Świnoujście-i LNG terminál építése, vagy a Baltic Pipe gázvezeték üzemelésének 2022-ben.¹⁶⁷

A lengyel kormány különböző programokkal igyekszik ösztönözni az energia-átmenetet, például a „Tiszta levegő” (Czyste Powietrze) programmal, valamint az „Energia a falvakért” (Energia dla Wsi) programmal. A lengyel kormány 2021-ben adta ki a Lengyelország energiapolitikája 2040-ig (PEP2040) című dokumentumot. A PEP2040 részletezi Lengyelország saját energiapolitikai céljait is, amelyek között szerepel az átviteli hálózatok termelési infrastruktúrájának bővítése, a nyersanyagforrások diverzifikálása és az energiahatékonyság javítása. A terv körül a mai napig sok a bizonytalanság, a benne szereplő rendelkezések nagy része pedig a PiS EU-val vívott harcából fakadt.¹⁶⁸

Lengyelország számára régóta kérdés az atomenergia kérdése, az ország jelenleg nem rendelkezik atomerőművel, ugyanakkor három építését tervezi, az első atomerőművi blokk üzembe helyezési céldátuma 2033, amely a szakértők szerint túl optimista lehet. Az atomenergia mindenesetre lehetőséget kínálna Lengyelországnak arra, hogy elmozduljon a szén használatától.

Említettem a PiS EU-val folytatott harcát az energiakérdéseket illetően. Ennek egyik jelentős fejezete volt az Ursula von der Leyen vezette Európai Bizottság *Fit for 55* névre keresztelt csomagjával kapcsolatos ellenállás. A *Fit for 55* csomag lényege az volt, hogy az Unió előírna a tagállamai számára, hogy 2030-ig legalább 55 százalékkal csökkentsék a nettó üvegházhatású-gázkibocsátásukat az 1990-es referenciaértékhez képest, ennek érdekében pedig

¹⁶⁶ Kardaś, Szymon: „From coal to consensus: Poland’s energy transition and its European future” . *European Council on Foreign Relations*. 2023. szeptember 27. Online: <https://ecfr.eu/publication/from-coal-to-consensus-polands-energy-transition-and-its-european-future/> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

¹⁶⁷ Kardaś, Szymon: From coal to consensus: Poland’s energy transition and its European future.

¹⁶⁸ Kardaś, Szymon: From coal to consensus: Poland’s energy transition and its European future.

az EU jogszabályait összhangba hoznák 2030-ig.¹⁶⁹ A PiS ellenezte a *Fit for 55* csomag elfogadását; Anna Moskwa a második Morawiecki-kormány éghajlatért és környezetvédelemért felelős minisztere azzal érvelt, hogy a csomag teljes egészében „Lengyelország számára nagyon igényes, nehéz, sőt lehetetlen megvalósítani”. Emellett, hogy az Európai Bizottság által kért változtatási ütem túl ambiciózus, és hogy az energetikai átmenetet az egyes országok lehetőségeihez kell igazítani. 2023 augusztusában a PiS kormány egy sor panaszt nyújtott be az Európai Bírósághoz a *Fit for 55* csomag részét képező rendelkezések ellen, azt állítva, hogy az EU éghajlat-politikája veszélyezteti Lengyelország gazdaságát és energiabiztonságát.¹⁷⁰

A Tusk-kormány hatalomra kerülése alapvető változást hozott az EU éghajlat- és energiapolitikájához való viszonyulásban. 2024. januárjában Urszula Zielińska lengyel klíma- és környezetvédelmi miniszter-helyettes hangsúlyozta, hogy a Donald Tusk vezette új kormány alatt Lengyelország nem fogja többé blokkolni az EU éghajlat-változási intézkedéseit. *„Nem mehetünk így tovább, sem Európa, sem a világ többi része”* – mondta. *„Most nem teljesítjük a biztonságos éghajlati célokat, ezért fel kell lépniük... együtt vagyunk benne. Európa többi része számíthat Lengyelországra, hogy fokozzuk erőfeszítéseinket ebben a kérdésben.”* Zielińska azt is elmondta, hogy megpróbálja meggyőzni a kormányt, hogy hivatalosan is támogassa a 2050-ig megvalósítandó klímasemlegességet, ami az EU célja, amelyet Lengyelországon kívül minden tagállam támogatott, és hogy Varsó új „végdátumot” fog kitűzni a szén számára.¹⁷¹

III.3.2. Németország politikája

A német energiapolitikára nagy hatással van a Covid pandémia óta eltelt időszak. Bár a német energiaárak a közelmúltban csökkentek, Németország gazdaságilag még mindig lábadozik az energiahíány okozta magasabb árak időszakából, ami a gazdaság számos ágazatát érintette. Miért van válságban a német energiaszektor? Elsőként nagy hatást gyakoroltak a német energiaszektorra az orosz földgázimportban az ukrajnai invázió óta bekövetkezett zavarok, melynek következtében az energiaárak 35%-kal megemelkedtek. Ezen

¹⁶⁹ Karóczkai Balázs: „Az EP zöld utat adott az EU legfontosabb klímavédelmi javaslatainak”. *Index*. 2023. április 18. Online: <https://index.hu/kulfold/2023/04/18/europai-parlament-fit-for-55-kornyezetvedelem-klimavedelem-szavazas/> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

¹⁷⁰ Jones, Mared Gwyn: „Poland asks EU Court of Justice to cancel three EU climate policies”. *Euronews*. 2023. augusztus 28. Online: <https://www.euronews.com/my-europe/2023/08/28/poland-asks-eu-court-of-justice-to-cancel-three-eu-climate-policies> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

¹⁷¹ Weise, Zia: „Poland presses for ambitious 2040 EU climate target, signaling U-turn”. *Politico*. 2024. január 15. Online: <https://www.politico.eu/article/poland-climate-change-2040-europe/> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

felül hatást gyakorol még a meglévő atomerőművek bezárása, a megújuló energiákra való lassú átállás, valamint a lassú bürokrácia.

Az Energiewende, az energetikai fordulat vagy átállás a német energiaszektorban egy sokak számára ismeretes folyamat. Az átállás 2002 óta tart, és lényegében Németország erőfeszítése az éghajlat-károsító üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentésére anélkül, hogy az atomenergiára támaszkodna. Az atomenergia helyett nap, szél, biomassa és geotermikus energia van a fő célpontban. A fordulat keretében Németország úgy döntött, hogy 2038-ig fokozatosan kivonul a szénkitermelésből, de az új éghajlati célok és a magas CO₂-árak valószínűsítik a korábbi kivonulást. A német energiamix legnagyobb részévé a megújuló energiaforrásokat kívánják tenni, a megújulókat termelők nagy része magánkézben van, de egyre többet vesznek át bankok és cégek. Ennek az időjárástól függő, elosztott, kisléptékű termelésnek a villamosenergia-rendszerbe való integrálása még mindig jelentős kihívások elé állítja például az elektromos hálózatot. A szén-dioxid-mentesítés olyan ágazataiban pedig, ahol a kibocsátás-csökkentés különösen nehéz, például a nehéziparban és a légi közlekedésben, úgy tűnik, hogy a hidrogén lesz a választott technológia.¹⁷²

A környezetvédelemmel és a klímaváltozással kapcsolatos célokat a német kormány a 2019-ben kiadott Klíma Cselekvési Program 2030 (Climate Action Programme 2030) dokumentumban írja le és összegzi. A program többek között leírja, hogy a német kormány célja, hogy 2030-ra az üvegházhatású gázkibocsátást 55%-kal csökkentse az 1990-es szinthez képest, 2030-ra a villamosenergiatermelés 65%-a megújuló energiaforrásokból származzon, valamint, hogy 2038-ig az utolsó atomerőművet is bezárja.¹⁷³

Németországban, mint már említettem, az atomerőművek bezárásának kérdése a fukushimai katasztrófa után kulcskérdéssé vált. Az ország területén található atomerőműveket fokozatosan zárták be, az utolsó hármat 2022 év végén kellett volna, de az orosz–ukrán háború nyomán bekövetkezett energiaellátási bizonytalanság miatt a német kormánykoalíció az üzemidő meghosszabbítása mellett döntött a téli időszakban felmerülő áramigény biztonságos fedezése érdekében. Így végül 2023. április 15-én fejezték be a termelést.¹⁷⁴ Az atomerőművek bezárása mégis számos gondot, problémát felvetett. A legnagyobb problémát az jelenti, hogy a

¹⁷² CLEW: *Germany's Energiewende in brief*. Online: <https://www.cleanenergywire.org/germanys-energiewende-brief> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

¹⁷³ Német Szövetségi Kormány: *Climate Action Programme 2030*. Online: <https://www.bundesregierung.de/breg-en/issues/climate-action> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

¹⁷⁴ Világgazdaság: *Lekapcsolják az utolsó németországi atomerőműveket is*. 2023. április 14. Online: <https://www.vg.hu/nemzetkozi-gazdasag/2023/04/lekapcsoljak-az-utolso-nemetorszagi-atomeromuveket-is> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

megújuló energiaforrások nem tudnak stabilan, folyamatosan és kiszámíthatóan rendelkezésre álló energiát nyújtani, jóllehet erre lenne szüksége a fejlett német gazdaságnak. Az így keletkezett kieselést a németek kénytelenek voltak fosszilis energiahordozókra alapozott szén- és földgázüzemű erőművek építésével ellensúlyozni, amik a környezetvédelmi és kibocsátási célokkal ellentétes hatást értek el, ráadásul tetemes összeget emésztettek fel, amit a kritikusok szerint akár az atomenergia kutatására és biztonságosabbá tételére is lehetett volna fordítani. Mindezen felül pedig a megújuló energiaforrások drága hálózatfejlesztést és rengeteg támogatást is igényelnek.¹⁷⁵

III.3.3. A fontosabb lengyel és német pártok nézetei

Lengyelországban a Tusk-kormány erősen támogatja a környezetvédelmet és az energiaszektor átalakítását. A Polgári Platform az alacsony kibocsátású energiaforrások fejlesztését szeretné, a megújuló energiaforrásokat és az atomenergiát értve ezalatt. Az atomerőművek építését támogatja a párt, valamint ambiciózusabb dekarbonizációs terveket is szeretne elfogadni, beleértve a szén-dioxid-kibocsátás 2030-ig történő 75 százalékos csökkentését a 2022-es szinthez képest. Az úgyszintén kormánypárt Új Baloldal a megújulók támogatását, valamint aktívabb energia- és klímapolitikát javasol uniós szinten, a Harmadik Út koalíció pedig, melyben a Lengyelország 2050 és a Lengyel Néppárt szerepel, az energetikai átállás felgyorsítását és a megújulók dinamikusabb fejlesztését szeretné.¹⁷⁶

A PiS leginkább az uniós vonal kapcsán tér el a kormánypártok energiapolitikájától. A megújuló energiaforrások fejlesztésének felgyorsítását, valamint az atomenergia-programot a kormányhoz hasonlóan a PiS is szeretné, ezen célok a párt választási programjában is szerepeltek 2023-ban.¹⁷⁷ Az unióval az egyik energiapolitikai összeütközési pontot ugyanakkor a European Green Deal jelenti. Jarosław Kaczyński a 2024-es Európai Parlamenti választások előtt bejelentette, hogy a választások után ellenezni fogják a European Green Dealt, ugyanis szerintük az veszélyezteti a lengyel mezőgazdaságot, ekképpen sérti a lengyel érdekeket. A

¹⁷⁵ Murányi Ernő: „Akkorát bukott, mint Rottenbiller a német energiapolitika”. *Világ gazdaság*. 2024. szeptember 2. Online: <https://www.vg.hu/nemzetkozi-gazdasag/2024/09/nemet-energiapolitika> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

¹⁷⁶ Weise, Zia: Poland presses for ambitious 2040 EU climate target, signaling U-turn.

¹⁷⁷ Olszewski, Michał: „Will the new Polish government launch a renewable energy revolution?”. *Energy Transition*. 2024. január 16. Online: <https://energytransition.org/2024/01/will-the-new-polish-government-launch-a-renewable-energy-revolution/> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

kérdéssel kapcsolatban a furcsaságot az adja, hogy a Green Dealt még akkor dolgozták ki az Unióban, amikor a PiS volt hatalmon.¹⁷⁸

Németországban viszonylagos egyetértés van a környezetvédelem, a kibocsátás-csökkentés, és a megújuló energiaforrások fontosságával kapcsolatban. A CDU/CSU számára a legfontosabb pontok a nap- és szélenergiára, a bioenergiára és a vízenergiára való összpontosítás, az e-mobilitás és a hidrogén támogatása, a CO₂-kibocsátás drágábbá tétele, valamint Németország klímasemlegességének elérése 2045-re. Jóllehet Angela Merkel vezetésével a párt volt az egyik legfontosabb szószólója az atomenergia kivezetésének a fukushimai baleset után, most mégis az atomenergia visszatérését pártolja, ezzel jelentősen eltérve a Scholz-kormány nézeteitől.¹⁷⁹

Az SPD alapvetően hasonló nézeteket vall, támogatja az alacsony széndioxid-kibocsátású gazdaságra való áttérést, és a nagy hatékonyságú szén- és gázerőműveket áthidaló technológiáknak tekinti, amíg az energiaigényt teljes mértékben megújuló energiaforrásokkal nem lehet kielégíteni. Az SPD egyik célja, hogy jobb energiahálózatot építsenek ki, amely gyorsan oda tudja eljuttatni a tiszta energiát, ahová kell, az energiarendszer átalakításának költségeit pedig egyenlően kell megosztani a fogyasztók között. A párt számára fontos az elektromobilitás fejlesztése, valamint a hidrogéngazdaság ipari méretűvé fejlesztése. A párt támogatja az atomenergia kivezetését.¹⁸⁰

A Zöldek a nevükhöz hű energia- és klímapolitikát pártolnak, több megújuló energiaforrással, nagyobb energiahatékonysággal, alacsonyabb energiafogyasztással és az atomenergia teljes kivezetésével. A párt szeretné megadóztatni a széndioxid kibocsátást, az így keletkezett bevételeket pedig visszaforgatná az energiarendszer fejlesztésébe.¹⁸¹

A BSW és az AfD a főáramhoz képest különálló nézeteket képvisel Németországban. A BSW esetében az energiapolitika központi helyet foglal el a párt politikai programjában. A párt szerint véget kell vetni az ideológia-vezérelt klímapolitikának. A BSW szerint Németország az Oroszország elleni gazdasági szankciókkal elvágta magát az olcsó gáztól és olajtól, és nem

¹⁷⁸ Ptak, Alicja: „Poland’s PiS wants to reject Green Deal after European elections, says Kaczyński”. *Notes from Poland*. 2024. április 29. Online: <https://notesfrompoland.com/2024/04/29/polands-pis-wants-to-reject-green-deal-after-european-elections-says-kaczynski/> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

¹⁷⁹ CDU: *Themen – Energiepolitik*. Online: <https://www.cdu.de/thema/energiepolitik> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

¹⁸⁰ Energy Transition: *Social Democratic Party of Germany (SPD)*. Online: <https://wiki.energytransition.org/wiki/social-democratic-party-of-germany-spd/> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

¹⁸¹ BÜNDNIS 90/DIE GRÜNEN: DEUTSCHLAND. ALLES IST DRIN: Programmentwurf zur Bundestagswahl 2021.

rendelkezik életképes alternatívákkal, ráadásul a szankciós politika megdrágította az energiát, amivel pedig az ipart hozzák nehéz helyzetbe. Végezetül a BSW pártprogramjában is megtalálható, hogy véleményük szerint Németország energiaellátása a mai technológiák mellett nem biztosítható pusztán megújuló energiákkal.¹⁸²

Az AfD szélsőséges narratívát képvisel e téren is. Véleményük szerint a klímaváltozás nem létezik, és nincs tudományos bizonyíték arra, hogy az ember által okozott CO₂-kibocsátás releváns hatást gyakorolna a világ éghajlatára. A párt szerint fel kellene hagyni a klímacélokkal, a megújuló energiára való drága átállás helyett pedig az atomenergiát kellene támogatni.¹⁸³

III.3.4. A lengyel-német kapcsolatok lehetséges alakulása

A CDU támogatja a megújuló energiaforrások használatát, a mihamarabbi klímasemlegességet, valamint az atomenergia visszatérését is. A lengyel kormány politikája, jóllehet talán nem annyira átgondolt, mint a legtöbb német párté, de tartalmaz közös elemeket a CDU-val, azáltal pedig példát mutat Európának, hogy függetlenítette magát az orosz energiaimporttól. Legfontosabb közös pontnak az atomenergiát gondolom: Lengyelországnak régóta dédelgetett célja, hogy saját atomerőművel rendelkezzen, a CDU pedig szeretné visszavezetni az atomenergiát a német energiamixbe. A CDU vezette német kormány és a lengyel kormány jó kapcsolatához az is hozzájárulhat, hogy a lengyel kormány hajlandóságot mutat az EU-s energia- és klímapolitika kialakításában és végrehajtásában való részvételre, az EU-s energia- és klímapolitika pedig mindig is fontos prioritás volt Németország számára.

III.4. Migráció

III.4.1. Lengyelország politikája

Lengyelországot a migráció már régóta érinti, jóllehet ez a 2000-es évek elején a lengyelek anyaországból történő elvándorlásában mutatkozott meg. Lengyelország uniós csatlakozása után rengeteg lengyel vállalt munkát külföldön, 2008-ban ez a szám 2,3 millió volt, melyből

¹⁸² Meza, Edgar: „Former German Left Party MP launches new party, takes aim at energy policies”. *CLEW*. 2024. január 9. Online: <https://www.cleanenergywire.org/news/former-german-left-party-mp-launches-new-party-takes-aim-energy-policies> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

¹⁸³ Wehrmann, Benjamin: „Germany's right-wing AfD calls for end to all climate action efforts”. *CLEW*. 2020. szeptember 17. Online: <https://www.cleanenergywire.org/news/germanys-right-wing-afd-calls-end-all-climate-action-efforts> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

1,8 millió valamilyen EU tagállamban történt. Lengyelország migrációs politikáját ebből a trendből fakadóan alapvetően meghatározza, hogy szüksége van egyrészt a kivándorolt lengyelek visszavándorlására, valamint a szakképzett külföldi munkavállalók érkezésére.¹⁸⁴

Az első migrációról szóló törvények az EU-s csatlakozás miatt születtek meg, erre példák A külföldiekről szóló törvény, valamint A külföldieknek a Lengyel Köztársaság területén történő védelméről szóló törvény. 2007 és 2015 között a migrációs politikában a PO kormányok nagy hangsúlyt fektettek a közép- és hosszútávú migrációs politika előkészítésére, a cél pedig az volt, hogy a lengyel munkaerőpiacon a demográfiai helyzetből és a kivándorlásból eredő munkaerőhiányt pótolni lehessen. 2015-ig alapvetően tartotta magát az a nézet a lengyel politikában, hogy kötelességük megvédeni a menedékre szoruló embereket, hiszen ők is sok támogatást kaptak európai partnereiktől, amikor ők maguk voltak menekültek.¹⁸⁵

Fontos változást a lengyel migrációs politikában a 2015-ös nagy migrációs hullám okozott. A 2015-ös választási kampányban nagyon aktív téma volt a migráció kérdése, a regnáló PO-PSL kormány a rossz európai demográfiai helyzet (fogyó népesség) javításának és a munkaerőhiány csökkentésének eszközét látta a migrációban, míg a PiS a migráció biztonsági kockázatait hangsúlyozta ki. Még a PO kormány beleegyezett 7000 bevándorló befogadásába, ugyanakkor ezt a döntést az utána következő PiS kormány megkérdőjelezte, és végül nem is hajtotta végre. A PiS véleménye az uniós kvótarendszerről és elosztási mechanizmusról alapvetően az volt, hogy a menekültek elosztási programjaiban való részvételnek önkéntesnek kell lennie, és az adott ország képességétől kell függenie. Mint a legtöbbünk számára ismeretes, 2017-ben végül a kötelező kvótarendszer nem lépett életbe, részben azért, mert Lengyelország nem fogadta a kvóta alapján neki járó bevándorlókat.

Az új PiS kormány célja az volt, hogy a lengyel munkaerőpiacról hiányzó munkaerőt olyan emberek között keressék, akik lengyel gyökereket és lengyelországi kapcsolatokat tudnak felmutatni, a fő fókusz tehát a hazatelepülőkön és nem a menekültek befogadásán volt. Mateusz Morawiecki miniszterelnök egyértelműen ki is jelentette, hogy *„Úgy döntöttünk, hogy nem fogadunk be menekülteket, ez a mi szuverén döntésünk.”*¹⁸⁶

Ettől a politikától valójában a PO sem tér el, Donald Tusk 2017-ben úgy fogalmazott, hogy *„hibát követnénk el, ha (az áttelepítés) politikánk fő eszközévé válna, mert ez egyszerűen*

¹⁸⁴ Pacek, Małgorzata: Polish Migration Policy in the Context of the Migration Crisis. *Studia Europejskie* 3 (2020): 87-88.

¹⁸⁵ Pacek, Małgorzata: Polish Migration Policy in the Context of the Migration Crisis, 87-91.

¹⁸⁶ Pacek, Małgorzata: Polish Migration Policy in the Context of the Migration Crisis, 101.

további, még nagyobb migrációs hullámokra ösztönözne.” A Tusk-kormány az új EU-s migrációs politikát is elutasítja. Tusk 2024. januárjában úgy is nyilatkozott, hogy „Egyetlen migránst sem fogadunk be”, valamint „Lengyelország soha nem lesz része egy ilyen mechanizmusnak.”¹⁸⁷

Nemrégiben, 2024 októberében fogadott el a lengyel kormány egy migrációs stratégiát a 2025-től 2030-ig terjedő időszakra vonatkozóan. A stratégia teljes szövege még nem jelent meg, de egy összefoglaló már elérhető a kormány honlapján. Az új dokumentum kifejezi, hogy Lengyelország kivándorló országból bevándorló országgá változott, az új kormány pedig arra fog törekedni, hogy „megváltoztassa a (menekültügyi) eljárásokat, hogy azokat ne lehessen hibrid tevékenységekre felhasználni, ugyanakkor figyelembe veszi a lengyel határokon kialakult helyzet humanitárius dimenzióját.” Az új stratégia lengyel politikai szereplők számára legaggasztóbb pontja, hogy lehetővé teszi, hogy „abban az esetben, ha az államot a bevándorlók beáramlása destabilizálja, ideiglenesen és területileg fel lehessen függeszteni a menedékkérelmek befogadásának jogát”. A dokumentum olyan terveket fogalmaz meg a „bevándorlók befogadására és integrációjára” vonatkozóan, amelyek biztosítják, hogy a bevándorlók „ne legyenek negatív hatással a lengyel társadalmi kohézióra”, ugyanakkor „lehetővé teszik a bennük rejlő lehetőségek teljes körű kihasználását”. Végül azt is érdemes kiemelni, hogy a stratégia azt is kifejezi, hogy a lengyel kormány „támogatni fogja a lengyel emigránsok visszatérését az országba.”¹⁸⁸

Az új stratégiával kapcsolatban még a kormánykoalíción belül sincs teljes egyetértés: mind az Új Baloldal, mind a Harmadik Út kifejezte ellenzését egyes pontokkal kapcsolatban. Így könnyen lehet, hogy nem is lép életbe, hiszen jöllehet a dokumentumot a kabinet többsége jóváhagyta, de még különböző jogszabályokat kell elfogadnia a parlamentnek, és az elnöknek törvénybe kell ezeket iktatnia. Az Új Baloldal ellenzi a menedékjog felfüggesztését, és kijelentette, hogy nem támogatna semmilyen ilyen irányú jogszabályt. Így sincs azonban minden veszve a PO-nak, ugyanis jöllehet az Új Baloldal nélkül nincs meg a PO-nak a parlamenti többsége, de az alapból migráció ellenes PiS és Konföderáció közül lehet, hogy

¹⁸⁷ Tilles, Daniel: „'Poland will not accept a single migrant under EU relocation scheme,' says Tusk.” *Notes from Poland*. 2024. január 4. Online: <https://notesfrompoland.com/2024/01/04/poland-will-not-accept-a-single-migrant-under-eu-relocation-scheme-says-tusk/> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

¹⁸⁸ Tilles, Daniel: „Polish government approves tough new migration strategy, including possibility to suspend asylum claims”. *Notes from Poland*. 2024. október 15. Online: <https://notesfrompoland.com/2024/10/15/polish-government-approves-tough-new-migration-strategy-including-possibility-to-suspend-asylum/> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

valamelyik párt „besegíthet” a szavazás során, az úgyszintén PiS-es Andrzej Duda elnök pedig akár törvénybe is iktathatja a stratégiát.

III.4.2. Németország politikája

Németországban a migráció kezelése a kulcskérdések közé tartozik. 2008-ban több migráns hagyta el az országot, mint ahányan érkeztek, amely az első nettó migrációs veszteség volt több mint 20 év óta. Ezt megelőzően tartotta magát az a nézet, hogy Németország nem bevándorló ország. Ekkoriban az volt az alapvető gondolkodás, hogy a bevándorlóknak meg kell tartaniuk nyelvüket és kultúrájukat, hogy megkönnyítsék esetleges hazatérésüket. A német nyelv elsajátítása opcionálisnak számított, a bevándorlók német származású gyermekeit nem tekintették állampolgároknak, és a viszonylag homogén őslakosság továbbra is szkeptikusan viszonyult a muszlimok növekvő számához. A 2000-es években aztán reformokba kezdtek, ezek közül nagyon fontosnak tekinthető, hogy a *jus sanguinis* helyett a *jus soli* elv alkalmazása alakult ki egyes esetekben a német állampolgársággal kapcsolatban.¹⁸⁹ Engedélyezték a kettős állampolgárságot is 23 éves korig, és utána kellett döntenie az adott személynek, hogy a német vagy a másik állampolgárságát szeretné megtartani. Ezen a rendelkezésen 2014-ben lazítottak.¹⁹⁰

A 2015-ös migrációs hullám Németországban is számos változást hozott. Alapvetően befogadó társadalmi hozzáállás övezte a migráció kérdéskörét, Angela Merkel menekültügyi politikája sok tekintetben nyitottabb volt, mint más európai országoké. 2016-ban fogadták el az új bevándorlási törvényt, amely bevezette az ún. „Demand and Support” rendszert. A rendszer lényege, hogy segíti a bevándorlók integrációját (Support), ugyanakkor a menedékkérő integrációs osztályban való részvételének megtagadása az ellátások csökkentéséhez vezethetett (Demand).¹⁹¹ Az Unióban Németország volt a fő szószólója egy kötelező menekült-elosztási mechanizmus bevezetésének, amely végül nem járt sikerrel.

¹⁸⁹ A német állampolgárságot általában csak német szülőktől való születéssel – azaz vérszerinti leszármazottként – lehet megszerezni. A módosított állampolgársági törvény úgy rendelkezett, hogy ha külföldi szülők gyermeke Németországban születik, akkor megszerzi a német állampolgárságot, ha az egyik szülő nyolc éve jogszerűen tartózkodik Németországban, és állandó tartózkodási jogot kapott – azaz részben területi alapon határozta meg az állampolgárság feltételeit.

¹⁹⁰ Gesley, Jenny: *Germany: the development of migration and citizenship law in postwar Germany*. (Washington, DC: The Law Library of Congress, Global Legal Research Directorate, 2017). 10.

¹⁹¹ Gesley, Jenny: *Germany: the development of migration and citizenship law in postwar Germany*, 10.

2024-re vonatkozóan a kormánykoalíció kettős megközelítést alkalmaz. Egyrészt a szakképzett munkaerő bevándorlásának könnyítése nagy hangsúlyt kap, ennek keretében csökkentenék a bevándorlókra vonatkozó jövedelmi követelményt, a szakképzett munkaerő könnyebben hozhatna Németországba családtagot, 2024. márciusától kezdve pedig az EU-n kívülről érkező külföldiek közvetlenül Németországba jöhetnek, és máris munkába állhatnak, amíg a képesítésüket jóváhagyják. Másrészt az elutasított menedékkérők gyorsabb deportálását kívánják elérni a származási országokba. Ennek keretében megszüntetnék a kitoloncolások előzetes bejelentését, a menekültügyi őrizetet meghosszabbítanák 28 napra, felgyorsítanák a menedékkérelmek elbírálását, a menedékkérők segélyét csökkentenék, 3 év után járna a korábbi 18 hónap helyett. Mindezek mellett pedig Németország tárgyalásokat folytat Grúziával, Moldovával, Kenyával, Kolumbiával, Üzbegisztánnal és Kirgizisztánnal, ez a lépés része annak a nagyobb erőfeszítésnek, hogy több országot nevezzenek ki „biztonságos kibocsátó országnak”, ami lehetővé tenné Németország számára, hogy embereket küldjön vissza oda.¹⁹²

III.4.3. A fontosabb lengyel és német pártok nézetei

Lengyelországban a Tusk-kormány kemény fellépést alkalmaz a migrációval szemben, nem fogadják el az új uniós migrációs paktumot sem. Maga Donald Tusk jóval keményebben szólal fel a migráció ellen, mint sokan a pártjában, egyesek szerint ez Tusk eszköze arra, hogy semlegesítse a kérdést, és ezáltal kifogja a szélsőjobb oldali pártok vitorlájából a szelet, hiszen a 2025-ös elnökválasztással kapcsolatban ez lenne a PiS fő eszköze, amivel megpróbálna szavazókat nyerni. Ugyanakkor, mint fentebb részleteztem, ezzel a politikájával még a kormánykoalíción belül sem minden párt ért egyet (például az Új Baloldal ellenzi a menedékjog felfüggesztésével kapcsolatos tervezetet). Ráadásul könnyen lehet, hogy a semlegesítésre törekvéssel Donald Tusk annyira központi kérdéssé teszi a migráció témáját, hogy ebbe bukik bele pártja és a kormány az elnökválasztáson, hiszen lehet, hogy ezzel szavazókat veszíthet a saját szavazótáborából, másrészt pedig a PiS malmára hajthatja a vizet. A centrumhoz tartozó politikusoktól mindig kockázatos lépés kitekinteni a szélsőségek felé, hiszen az ezen a pályán otthonosan mozgó pártok (mint például a PiS) könnyen legyőzhetik az „új terepen” még kissé tapasztalatlan politikust, amint erre példát láthattunk Mark Rutte esetében Hollandiában.¹⁹³

¹⁹² Pieper, Oliver: „German immigration policy: What's changing in 2024?”. *Deutsche Welle*. 2024. január 1. Online: <https://www.dw.com/en/german-immigration-policy-whats-changing-in-2024/a-67753472> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

¹⁹³ Cienski, Jan: „Playing with ‘electoral rocket fuel’: How Poland’s Donald Tusk hopes to weaponize migration”. *Politico*. 2024. október 21. Online: <https://www.politico.eu/article/donald-tusk-poland-migration-politics-electoral-rocket-fuel/> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

A PiS-nél nincs új a nap alatt, a párt továbbra is erősen migrációellenes, a kérdést pedig sokszor politikai haszonszerzésre is használja. A párt ellenzi az uniós migrációs paktumot, ráadásul Jarosław Kaczyński felajánlotta Tusknak, hogy tartsanak népszavazást a kérdésről. Ilyen értelemben a Tusk általi semlegesítési manővert ellensúlyozhatja Kaczyński, felmérve, hogy meddig hajlandó elmenni Tusk a kemény fellépés tekintetében. Ráadásul az esetleges népszavazás könnyen kényelmetlen helyzetbe hozhatja a lengyel kormányt, amennyiben nem a megfelelő eredmény születne.

Németországban a CDU azt szorgalmazza, hogy Németország határainál még több ember belépését tagadják meg, különösen azokét, akik már regisztrálták magukat menedékkérőként egy másik uniós tagállamban, és akiknek az uniós szabályok szerint ott kell maradniuk, amíg nem születik döntés a menedékkérelmükről. A párt javaslata szerint a kérdésben nemzeti szükségállapotot kellene hirdetni, hogy megpróbálják megkerülni az uniós jog egyes aspektusait, miközben technikailag nem sértik meg azt. A párt ezek alapján tehát alapvetően a migráció korlátozását szeretné, az új (és arra jogosult) bevándorlók hatékony integrációja mellett. A párt egyértelműen az EU határainak védelme mellett foglalt állást, véleményük szerint a határellenőrzést fenn kell tartani az EU-n belül, amíg szükséges.¹⁹⁴ A párt az irreguláris migráció megszűnését szeretné elérni, amihez az új EU-s migrációs paktumot kulcsfontosságú eszköznek tartja.

Az SPD kissé más megközelítést alkalmaz. Az Olaf Scholz-hoz hasonlóan szociáldemokrata Nancy Faeser belügyminiszter ahelyett, hogy azonnal visszatoloncolná az embereket a határon, azt a tervet javasolta, hogy a menedékkérőket rövid időre a határ közelében tartsák fogva, hogy gyorsabban visszaküldjék őket abba az uniós tagállamba, ahol regisztrálták magukat.¹⁹⁵ Mindennek természetesen az uniós és a nemzetközi jog betartása mellett kellene végbe mennie. A párt alapvetően a szolidaritáson alapuló és progresszív migrációs politikát támogatja, az uniós jog betartásával egyetemben. Az SPD szerint az uniós menekültügyi rendszer reformjára és a származási országokkal való együttműködésre van szükség, az EU-ba való legális beutazást pedig könnyebbé kellene tenni, hiszen a munkaerőre szüksége van Németországnak.¹⁹⁶

¹⁹⁴ Frymark, Kamil: A return to conservatism: the CDU's new platform.

¹⁹⁵ Deutsche Welle: *Germany: Cross-party migration talks break down*. 2024. október 9. Online: <https://www.dw.com/en/germany-cross-party-migration-talks-break-down/a-70182751> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

¹⁹⁶ SPD Europa: *Themen – Flucht und Migration*. Online: <https://www.spd-europa.de/themen/flucht-und-migration> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

A Zöldek számára a legjobb megoldás végső soron az uniós menekültügyi szabályok tervezett új reformjainak gyors véglegesítése és végrehajtása lenne.¹⁹⁷ A párt az SPD-hez hasonlóan szorgalmazza a külföldi munkavállalók munkához jutásának könnyítését, beleértve a bevándorlókat is.¹⁹⁸ A párton belül megfigyelhető egyfajta szakadás a migráció kezelésével kapcsolatban: az egyik frakció nem akar engedni a hagyományos zöld értékekből, tehát az emberi jogok védelmét akarja mindenekelőtt a migrációval kapcsolatban is, a másik, amely a kormány politikájához valamelyest közelebb áll, azt mondja, hogy muszáj valamelyest engedni a hagyományos Zöld értékekből, bele kell menni valamennyi korlátozásba, hogy hatással tudjanak lenni a folyamatokra.¹⁹⁹

Az AfD és a BSW a migráció ügyével kapcsolatban hasonló álláspontot képvisel: mindkettő ellenzi a migrációt, ebből fakadóan a migráció korlátozását, az elutasított menedékkérők kitoloncolásának növelését és a német határok fokozott ellenőrzését szeretné.²⁰⁰

III.4.4. A lengyel-német kapcsolatok lehetséges alakulása

Németországban a CDU a legnagyobb szószólója a migráció erősebb korlátozásának. Nemrégiben az akkor még teljes Scholz-kormányval tartott, a migráció kezeléséről szóló tárgyalásokat éppen azért hagyta ott a párt, mert véleményük szerint a kormány nem volt hajlandó elég keményen szigorítani a migráció kezelését. A párt az irreguláris migráció megszűnését szeretné elérni, amihez az új EU-s migrációs paktumot kulcsfontosságú eszköznek tartja. Hasonlóan keményen lép fel a migráció ellen Donald Tusk, jóllehet ezzel még a kormánykoalíción belül is ellentéteket vált ki, ráadásul könnyen lehet, hogy ez csak politikai eszköz a PiS gyengítésére a 2025-ös elnökválasztás előtt. A CDU-vezette kormányval alapvetően képes lehet közös álláspont kialakítására a Tusk-kormány, ugyanakkor nagy kérdés, hogy nem lesz-e a CDU számára túlságosan is erős a Tusk-kormány fellépése, főleg például a menedékkérelmek befogadási jogának ideiglenes és területi felfüggesztésének tervezetere gondolva.

¹⁹⁷ Deutsche Welle: Germany: Cross-party migration talks break down.

¹⁹⁸ Desku, Arta: „Germany’s Green Politicians Urge For Abolition of Work Ban for Refugees”. *Schengen news*. 2024. augusztus 27. Online: <https://schengen.news/germanys-green-politicians-urge-for-abolition-of-work-ban-for-refugees/> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

¹⁹⁹ Jooris, Inge: „Eyes on Germany: Migration Divides Generations of Greens”. *Green European Journal*. 2023. november 30. Online: <https://www.greeneuropeanjournal.eu/eyes-on-germany-migration-divides-generations-of-greens/> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

²⁰⁰ Knight, Ben: „What is Germany's populist BSW party?”. *Deutsche Welle*. 2024. február 9. Online: <https://www.dw.com/en/what-is-germanys-populist-bsw-party/a-69958619> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

III.5. Összegzés

Összességében elmondható, hogy a vizsgált kérdések terén a CDU vezette kormány és a lengyel kormány között alapvetően jó partneri viszony jöhet létre, talán az Ukrajnával kapcsolatos és a migrációs politika területén alakulhatnak ki apróbb nézeteltérések, előbbinél a lengyel fegyverszállítások megszüntetése, utóbbinál pedig a lengyel kormány ellenkezése az új uniós migrációs paktum iránt okozhat vitát, hiszen a CDU a paktumot kulcsfontosságú eszköznek tartja az irreguláris migráció megfékezésében, míg a Tusk-kormány nem kívánja azt végrehajtani.

BEFEJEZÉS

Dolgozatom elején három kutatási kérdést és kettő hipotézist vázoltam fel. Első kutatási kérdésem az volt, hogy hogyan alakult a német–lengyel viszony 2005 óta, valamint milyen nagyobb fordulópontok voltak a kapcsolatokban. Erre a kérdésre az első fejezet mutatta be a választ: 2005-ben a választások után kétéves negatív időszak kezdődött, melyen a Tusk-kormány 2007-es megválasztása javított, sőt, sokan egy lehetséges lengyel–német tandem kialakulását vizionálták az Európai Unión belül. Érdekkonfliktust a 2014-es krími annexió okozott, amit csak tetézett az Északi Áramlat-2 építésének terve. A PiS kormányok 2015-től 2023-ig terjedő időszaka alatt ismét negatív irányt vettek a kapcsolatok több okból is (háborús jóvátételi ügyek, jogállamisági vita, bevándorláspolitikai nézeteltérések). A 2023-as lengyel választások útján felállt Tusk-kormány pozitív fordulatot hozott a két ország kapcsolatában. 2018 után 2024. július 2-án zajlott újra kormányközi konzultáció a két ország kormánya között, bár vitás kérdés továbbra is maradt a második világháborús lengyel túlélők számára nyújtott német támogatás ügyében.

Második kutatási kérdésem az volt, hogy vannak-e közös pontjai a német és lengyel stratégiai és politikai kommunikációnak az Oroszország-politika, az energiapolitika, a migrációs politika és az uniós politika terén. Erre a kérdésre a második fejezetben kerestem a választ, ahol a német és lengyel stratégiai és politikai dokumentumok és nyilatkozatok vizsgálatán keresztül bemutattam, hogy a két ország politikai kommunikációjában milyen fő motívumok találhatók e szakpolitikák területén. A fő motívumok megállapítása után a következő közös pontokat azonosítottam: Az energiapolitika területén az ellátásbiztonság, a diverzifikáció fontossága és a közös uniós energiapolitika kialakítása közös pontokat jelentett. Az uniós politika tekintetében az EU bővítésének támogatása, valamint az EU reformjának szükségessége volt megtalálható mindkét fél kommunikációjában. Az Oroszország-politika területén is találtam közös pontokat, egyrészt Oroszország, mint fenyegetés megjelenését, másrészt a partnerségre/párbeszédre törekvést Berlin és Varsó részéről – jóllehet utóbbi a lengyel kommunikációban 2015 körül nagyrészt elhalt, valószínűsíthetően a PiS retorikai váltásának köszönhetően. Végezetül a migráció területén egyfajta közös elemet jelentett a szakképzett munkaerő fogadásának hajlama. A fejezetben foglaltak alapján az első hipotézisemet – miszerint nincsenek közös pontok a német és lengyel stratégiai és politikai kommunikációban az Oroszország-politika, az energiapolitika, a migrációs politika és az uniós politika terén – cáfoltam.

A harmadik kutatási kérdésemre (Milyen lehet majd az újonnan felálló német és a hivatalban lévő lengyel kormány viszonya az Ukrajna-politika, az Oroszország-politika, az energiapolitika és a migrációs politika területén?) a harmadik fejezetben kerestem a választ. A fejezet során bemutattam a lengyel és német kormányok által a 2005 óta eltelt időszakban képviselt álláspontot a kérdésben szereplő 4 szakpolitika tekintetében, majd megvizsgáltam, hogy lengyel részről a kormány és a Jog és Igazságosság párt, német részről a CDU/CSU, az SPD, a Zöldek, az AfD és a BSW milyen álláspontot képvisel ezen ügyekben, valamint, hogy milyen lehet majd a 2025-ben újonnan felálló német és a regnáló lengyel kormány viszonya. Az eddig fennálló jelzőlámpa német kormánykoalíció (SPD, FDP, Zöldek) dolgozatom írása közben bomlott fel, ennek következtében előrehozott választásokra kerül majd sor Németországban 2025. február 23-án. A leendő új német kormány pontos összetételét nehéz lenne meghatározni, ugyanakkor annak vezetését véleményem szerint az uniópártok (CDU/CSU) fogják adni valamilyen koalícióban. Így az újonnan felállt német kormány és a lengyel kormány kapcsolatáról szóló előre jelzésben is a kereszténydemokrata vezetést vettem alapul. A fejezet során azt állapítottam meg, hogy a vizsgált kérdések terén a CDU vezette kormány és a lengyel kormány között alapvetően jó partneri viszony alakulhat ki. Kisebb nézeteltérések kialakulását az Ukrajnával kapcsolatos és a migrációs politika területén tartom elképzelhetőnek, előbbinél a lengyel fegyverszállítások megszüntetése miatt, utóbbinál pedig a lengyel kormány ellenkezése miatt az új uniós migrációs paktummal kapcsolatban: a CDU a paktumot kulcsfontosságú eszköznek tartja az illegális migráció megfékezésében, míg a Tusk-kormány nem kívánja azt végrehajtani. A fejezetben foglaltak alapján a második hipotézisemet – miszerint mindegyik vizsgált szakpolitikában jó kapcsolat prognosztizálható az újonnan felálló német és a hivatalban lévő lengyel kormány között, kis nézeteltérésektől eltekintve – igaznak találtam.

Véleményem szerint jelenleg mindkét ország tekintetében az egyik legnagyobb kérdés, hogy hogyan reagál a migráció problémájára, Németországban pedig a gazdaság helyzetének rendezésébe bukott bele a „jelzőlámpa koalíció.”²⁰¹ Nagy kérdés, hogy milyen kormány áll majd fel Németországban, és melyik párt adja majd az új lengyel államfőt, hiszen ez a két tényező nagyban befolyásolhatja a két ország viszonyát. Németország és Lengyelország kapcsolata pedig mindenképpen közvetlen vagy közvetett módon, de hatással lesz Magyarországra és a tágabb régióra is.

²⁰¹ A Német Alaptörvény 115. cikkelyének rendelkezése, amely szerint az új hitelfelvétel nem lehet több, mint a GDP 0,35 százaléka.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Könyvek

Kuźniar, Roman: *Polityka zagraniczna III Rzeczypospolitej*. (Varsó, 2012.)

Folyóiratcikkek, jelentések és más tudományos publikációk

Dettke, Dieter: „The 2003 Iraq War as a Turning Point in German–American Relations: Political Leadership and Alliance Cohesion.” *German Politics* 27/2 (2018): 158–173.

Driedger, Jonas J.: Inertia and Reactiveness in Germany's Russia Policy: From the 2021 Federal Election to the Invasion of Ukraine in 2022. *German Politics and Society* 40/4 (2022): 135-151.

Fella, Stefano: „Poland: The Law and Justice Government and relations with the EU, 2015-2023”. *House of Commons Library*. Research briefing. 2024. február 13.

Fix, Liana: The Different ‘Shades’ of German Power: Germany and EU Foreign Policy during the Ukraine Conflict. *German Politics* 27/4 (2018): 498–515.

Gesley, Jenny: *Germany: the development of migration and citizenship law in postwar Germany*. (Washington, DC: The Law Library of Congress, Global Legal Research Directorate, 2017).

Handl, Vladimír – Nigrin, Tomáš – Mejstřík, Martin: „Turnabout or continuity? The German Zeitenwende and the reaction of the V4 countries to it.” *Journal of European Integration* 45/3 (2023): 503-519.

Heinemann-Grüder, Andreas: Russland-Politik in der Ära Merkel. *SIRIUS – Zeitschrift für Strategische Analysen* 6/4 (2022): 359-372.

Lisicki, Paweł – Suboti, Małgorzata: „Foreign Policy Is a Hardball Game-An interview with Polish Prime Minister Jarosław Kaczyński.” *The Sarmatian Review* 27/2 (2007): 1295-1300. Online: <https://www.cceol.com/search/article-detail?id=124074> (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

Pacek, Małgorzata: Polish Migration Policy in the Context of the Migration Crisis. *Studia Europejskie* 3 (2020): 85-108.

Sulowski, Stanisław: „Polish Foreign Policy Since 1989.” *Political Science Studies*. vol 31 (2014): 23-37.

Umland, Andreas: Die friedenspolitische Ambivalenz deutscher Pipelinedeals mit Moskau – eine interdependenz-theoretische Erklärung des russisch-ukrainischen Konfliktes. *SIRIUS–Zeitschrift für Strategische Analysen* 4/3 (2020): 293–303.

Yoder, Jennifer: „Good Neighbourliness in a Tense Neighbourhood: German—Polish Relations, 1990 to the Ukraine Crisis.” *German Politics* 27/4 (2018): 555-572.

Internetes források

(Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

A Lengyel Köztársaság honlapja: *European Council meeting with the participation of Prime Minister Mateusz Morawiecki*. 2023. október 27. Online: <https://www.gov.pl/web/eu/european-council-meeting-with-the-participation-of-prime-minister-mateusz-morawiecki> (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

A Lengyel Köztársaság honlapja: *Prime Minister Mateusz Morawiecki: Poland is becoming increasingly secure*. 2023. június 25. Online: <https://www.gov.pl/web/primeminister/prime-minister-mateusz-morawiecki-poland-is-becoming-increasingly-secure> (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

AP News: *Poland building electronic barrier on border with Russia*. 2023. április 18. Online: <https://apnews.com/article/russia-war-poland-ukraine-border-barrier-kaliningrad-039a9fa566e756cf748c65929a2eb6f1> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

Baerbock, Annalena: *Außenministerin Annalena Baerbock im Interview mit dem Spiegel*. 2024. szeptember 6. Online: <https://www.auswaertiges-amt.de/de/newsroom/interview-spiegel/2674918> (Letöltés dátuma: 2024.10.22.)

Baerbock, Annalena: *Rede der Außenministerin Annalena Baerbock bei der Europakonferenz im Auswärtigen Amt*. 2023. november 2. Online: <https://www.auswaertiges-amt.de/de/newsroom/-/2629310> (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

Baerbock, Annalena: *Rede von Außenministerin Annalena Baerbock auf dem Kongress des Bundes der Energie- und Wasserwirtschaft*. 2024. június 5. Online: <https://www.auswaertiges-amt.de/de/newsroom/-/2660408> (Letöltés dátuma: 2024.10.22.)

Baerbock, Annalena: *Rede von Außenministerin Annalena Baerbock bei der Vereinbarten Debatte über die Nationale Sicherheitsstrategie im Bundestag*. 2024. október 17. Online: <https://www.auswaertiges-amt.de/de/newsroom/nationale-sicherheitsstrategie/2680486> (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

Balcer, Adam (szerk.): *German-Polish European Dialogue*. WiseEuropa Institute. Varsó, 2018. Online: <https://wise-europa.eu/wp-content/uploads/2018/02/German-Polish-relations-report.pdf> (Letöltés dátuma: 2024.09.11.)

Bankier.pl: *Expose Jarosława Kaczyńskiego z 19.07.2006*. 2006. július 19. Online: <https://www.bankier.pl/wiadomosc/Expose-Jaroslaw-Kaczynskiego-z-19-07-2006-7329166.html> (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

Bankier.pl: *Expose Jarosława Kaczyńskiego z 19.07.2006*. 2006. július 19. Online: <https://www.bankier.pl/wiadomosc/Expose-Jaroslaw-Kaczynskiego-z-19-07-2006-7329166.html> (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

Bayer, Lili – Herszenhorn, David M. – von der Burchard, Hans: „Germany to send Ukraine weapons in historic shift on military aid”. *Politico*. 2022. február 26. Online: <https://www.politico.eu/article/ukraine-war-russia-germany-still-blocking-arms-supplies/> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

Bayliss, Charlie: „Brussels bureaucrats are making the migrant crisis WORSE, says foreign minister”. *Express*. 2016. augusztus 30. Online: <https://www.express.co.uk/news/world/705118/EU-Brussels-migrant-crisis-worse-Witold-Waszczykowski-European-Commission> (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

BBC: *Poland PM urges 'wake up' to destabilisation by Russia and allies*. 2021. november 30. Online: <https://www.bbc.com/news/world-europe-59470839> (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

Becker, Andrea: „AfD-Politiker gibt Sponsoring aus Moskau zu”. *Spiegel*. 2020. június 25. Online: <https://www.spiegel.de/politik/deutschland/krim-reise-afd-politiker-gibt-sponsoring-aus-moskau-zu-a-4a6c1b1a-e82d-4268-a658-fb78a3fc4ed8> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

Bereznay István: „Kemény üzenetet küldött a NATO tábornoka: ha az orosz katonák megindulnak, szétlövük Szentpétervárt.” *Index*. 2024. október 12. Online: <https://index.hu/kulfold/2024/10/12/haboru-oroszorszag-ukrajna-nato-elleni-tamadas-lengyel-tabornok-rajmund-andrzejczak-valaszcsapas-szentpetervar/> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

Biznesalert: Kaczyński: *Porozumienie w sprawie Nord Stream 2 jest dla nas trudne do przyjęcia*. 2021. augusztus 7. Online: <https://biznesalert.pl/kaczynski-porozumienie-w-sprawie-nord-stream-2-jest-dla-nas-trudne-do-przyjecia/> (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

Bornio, Jakub: „Lithuania, Poland and Ukraine Inaugurate ‘Lublin Triangle’.” The Jamestown Foundation. *Eurasia Daily Monitor* 17/115. 2020. augusztus 5. Online: <https://jamestown.org/program/lithuania-poland-and-ukraine-inaugurate-lublin-triangle/> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

Buras, Piotr – Zerka, Pawel: „Image rites: Poland’s new role in Europe”. *European Council on Foreign Relations*. 2022. június 27. Online: <https://ecfr.eu/article/image-rites-polands-new-role-in-europe/> (Letöltés dátuma: 2024.09.21.)

CDU/CSU-SPD: *Deutschlands Zukunft gestalten-Koalitionsvertrag zwischen CDU, CSU und SPD*. 2013. december 14. Online: <https://archiv.cdu.de/sites/default/files/media/dokumente/koalitionsvertrag.pdf> (Letöltés dátuma: 2024.09.09.)

CDU: *Themen – Energiepolitik*. Online: <https://www.cdu.de/thema/energiepolitik> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

Ciensi, Jan: „Playing with ‘electoral rocket fuel’: How Poland’s Donald Tusk hopes to weaponize migration”. *Politico*. 2024. október 21. Online: <https://www.politico.eu/article/donald-tusk-poland-migration-politics-electoral-rocket-fuel/> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

Ciobanu, Claudia: A Third of Poland Declared ‘LGBT-Free Zone’. *BalkanInsight*. 2020. február 25. Online: <https://balkaninsight.com/2020/02/25/a-third-of-poland-declared-lgbt-free-zone/> (Letöltés dátuma: 2024.09.20.)

CLEW: *Germany's Energiewende in brief*. Online: <https://www.cleanenergywire.org/germanys-energiewende-brief> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

DAWN: *Germany agrees to send Leopard tanks to Ukraine*. 2023. január 25. Online: <https://www.dawn.com/news/1733518> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

De Ruiters, Emma: „Poland accelerates efforts to defend its borders with Russia and Belarus.” *Euronews*. 2024. október 14. Online: <https://www.euronews.com/my->

[europe/2024/10/14/poland-accelerates-efforts-to-defend-its-borders-with-russia-and-belarus](#)
(Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

Desku, Arta: „Germany’s Green Politicians Urge For Abolition of Work Ban for Refugees”. *Schengen news*. 2024. augusztus 27. Online: <https://schengen.news/germanys-green-politicians-urge-for-abolition-of-work-ban-for-refugees/> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

Deutsche Welle: *EU Energy*. 2007. október 1. Online: <https://www.dw.com/en/germany-wary-about-eu-energy-policy/a-2306689> (Letöltés dátuma: 2024.10.22.)

Deutsche Welle: *Germany: Cross-party migration talks break down*. 2024. október 9. Online: <https://www.dw.com/en/germany-cross-party-migration-talks-break-down/a-70182751>
(Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

Deutsche Welle: *Polish party leader Kaczynski calls for EU reform*. 2017. július 2. Online: <https://www.dw.com/en/polands-influential-pis-party-leader-jaroslaw-kaczynski-calls-for-eu-reform/a-37435599> (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

Deutscher Bundestag: *Drucksache 17/11327. Antrag der Fraktionen der CDU/CSU und FDP*. 2012. november 6. Online: <https://dserver.bundestag.de/btd/17/113/1711327.pdf> (Letöltés dátuma: 2024.09.09.)

Deutscher Bundestag: *Koalition stützt Flüchtlingspolitik der Bundesregierung*. 2011. április 13. Online: https://www.bundestag.de/webarchiv/textarchiv/2011/34137025_kw15_ak_fluechtlinge-205216 (Letöltés dátuma: 2024.10.22.)

Die Bundesregierung: *Regierungserklärung von Bundeskanzler Olaf Scholz am 27. Februar 2022*. 2022. február 27. Online: <https://www.bundesregierung.de/breg-de/aktuelles/regierungserklaerung-von-bundeskanzler-olaf-scholz-am-27-februar-2022-2008356> (Letöltés dátuma: 2024.09.20.)

Eder, Teresa: „Alignment on values, but not yet on strategy – Green Foreign Policy after Russia’s invasion of Ukraine”. *Heinrich Böll Stiftung*. 2023. február 23. Online: <https://us.boell.org/en/2023/02/23/alignment-values-not-yet-strategy-green-foreign-policy-after-russias-invasion-ukraine> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

Energy Transition: *Social Democratic Party of Germany (SPD)*. Online: <https://wiki.energytransition.org/wiki/social-democratic-party-of-germany-spd/> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

Euronews: *Polish PM says he won't respect EU right to asylum if it threatens his country's security*. 2024. október 12. Online: <https://www.euronews.com/my-europe/2024/10/12/polish-pm-says-he-wont-respect-eu-right-to-asylum-if-it-threatens-his-countrys-security> (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

Európai Bizottság: *Commission adopts Rule of Law Opinion on the situation in Poland*. Press release. 2016. június 1. Online: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_16_2015 (Letöltés dátuma: 2024.09.20.)

Foy, Henry: „Lunch with the FT: Donald Tusk.” *Financial Times*. 2014. november 28. Online: <https://www.ft.com/content/72d9b928-7558-11e4-b1bf-00144feabdc0> (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

Frymark, Kamil: „A return to conservatism: the CDU’s new platform.” *Centre for Eastern Studies*. 2024. május 8. Online: <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/analyses/2024-05-08/a-return-to-conservatism-cdus-new-platform> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

Gibadło, Lidia – Frymark, Kamil: „The party of peace: the SPD is sending signals about the freezing of the war in Ukraine.” *Centre for Eastern Studies*. 2024. március 19. Online: <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/analyses/2024-03-19/party-peace-spd-sending-signals-about-freezing-war-ukraine> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

GIS: *Focus Germany: The Nord Stream 2 headache*. 2019. október 1. Online: <https://www.gisreportsonline.com/r/nord-stream-2-germany/> (Letöltés dátuma: 2024.09.20.)

Hebel, Christina: „All in the Family: Chancellor Merkel's Heritage Pleases Poles”. *Spiegel*. 2013. március 15. Online: <https://www.spiegel.de/international/germany/all-in-the-family-merkel-a-889207.html> (Letöltés dátuma: 2024.09.09.)

Jasiński, Łukasz: „Polish-German Intergovernmental Consultations Resume, Yield Modest Results”. Bulletin. *Polski Instytut Spraw Międzynarodowych (PISM)*. 2024. július 9. Online: <https://www.pism.pl/publications/polish-german-intergovernmental-consultations-resume-yield-modest-results>

Jones, Mared Gwyn: „Poland asks EU Court of Justice to cancel three EU climate policies”. *Euronews*. 2023. augusztus 28. Online: <https://www.euronews.com/my-europe/2023/08/28/poland-asks-eu-court-of-justice-to-cancel-three-eu-climate-policies> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

Jones, Sam – Walker, Shaun: „Poland will no longer send weapons to Ukraine, says PM, as grain dispute escalates.” *The Guardian*. 2023. szeptember 21. Online: <https://www.theguardian.com/world/2023/sep/21/poland-stop-ukraine-weapons-supply-grain-dispute> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

Jones, Sam: „German historians accuse Olaf Scholz’s SPD of appeasing Russia”. *Financial Times*. 2024. március 28. Online: <https://www.ft.com/content/23bfb139-8a03-408d-ad1f-0182b5b14bec> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

Jooris, Inge: „Eyes on Germany: Migration Divides Generations of Greens”. *Green European Journal*. 2023. november 30. Online: <https://www.greeneuropeanjournal.eu/eyes-on-germany-migration-divides-generations-of-greens/> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

Kardaś, Szymon: „From coal to consensus: Poland’s energy transition and its European future”. *European Council on Foreign Relations*. 2023. szeptember 27. Online: <https://ecfr.eu/publication/from-coal-to-consensus-polands-energy-transition-and-its-european-future/> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

Karnitschnig, Matthew – Cieski, Jan: „Warsaw’s EU spat stalls German-Polish engine.” *Politico*. 2016. január 14. Online: <https://www.politico.eu/article/warsaws-eu-spat-stalls-german-polish-engine-poland-government-media-law/> (Letöltés dátuma: 2024.09.09.)

Karóczkai Balázs: „Az EP zöld utat adott az EU legfontosabb klímavédelmi javaslatának”. *Index*. 2023. április 18. Online: <https://index.hu/kulfold/2023/04/18/europai-parlament-fit-for-55-kornyezetvedelem-klimavedelem-szavazas/> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

Keating, Joshua: „Radoslaw Sikorski on immigration, history, and the hole in the Polish state.” *Foreign Policy*. 2010. április 29. Online: <https://foreignpolicy.com/2010/04/29/radoslaw-sikorski-on-immigration-history-and-the-hole-in-the-polish-state/> (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

Knight, Ben: „What is Germany's populist BSW party?”. *Deutsche Welle*. 2024. február 9. Online: <https://www.dw.com/en/what-is-germanys-populist-bsw-party/a-69958619> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

Kość, Wojciech – Melkozerova, Veronika: „Poland and Ukraine’s bloody past overshadows their anti-Russia alliance”. *Politico*. 2024. október 7. Online: <https://www.politico.eu/article/poland-and-ukraines-bloody-past-overshadows-their-anti-russia-alliance/> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

Lengyel Miniszterelnöki Kancellária: *Prime Minister Mateusz Morawiecki: our plan is to become an energy hub and gas hub for Central Europe*. 2023. március 15. Online: <https://www.gov.pl/web/primeminister/prime-minister-mateusz-morawiecki-our-plan-is-to-become-an-energy-hub-and-gas-hub-for-central-europe> (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

Lengyel Miniszterelnöki Kancellária: *Statement by Prime Minister Mateusz Morawiecki in the European Parliament*. 2021. október 19. Online: <https://www.gov.pl/web/primeminister/statement-by-prime-minister-mateusz-morawiecki-in-the-european-parliament> (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

LSE: *How is the European migration crisis affecting Polish politics?* 2017. július 6. Online: <https://blogs.lse.ac.uk/euoppblog/2017/07/06/european-migration-crisis-affecting-polish-politics/> (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

Maas, Heiko: *Rede des Bundesministers des Auswärtigen Heiko Maas beim Digitalen Jahrestreffen des Rates des „European Council for Foreign Relations“ (ECFR)*. 2020. június 29. Online: <https://www.eu2020.de/eu2020-de/aktuelles/reden/heiko-maas-ecfr-eu-ratspraesidentschaft/2324770> (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

Maas, Heiko: *Rede des Bundesministers des Auswärtigen, Heiko Maas, beim Neujahrsempfang des Ost-Ausschusses der Deutschen Wirtschaft*. 2019. január 10. Online: <https://www.bundesregierung.de/breg-de/service/newsletter-und-abos/bulletin/rede-des-bundesministers-des-auswaertigen-heiko-maas--1568978> (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

Maas, Heiko: *Speech by Foreign Minister Heiko Maas at the opening of the Berlin Energy Transition Dialogue: “Towards Climate Neutrality”*. 2021. március 16. Online: <https://www.auswaertiges-amt.de/en/newsroom/news/maas-betd/2447996> (Letöltés dátuma: 2024.10.22.)

Maizière, Thomas de: *Rede des Bundesministers des Innern, Dr. Thomas de Maizière, zum Haushaltsgesetz 2015 vor dem Deutschen Bundestag*. 2014. szeptember 9. Online: <https://www.bundesregierung.de/breg-de/suche/rede-des-bundesministers-des-innern-dr-thomas-de-maizi%C3%A8re--424078> (Letöltés dátuma: 2024.10.22.)

Merkel, Angela: *Rede von Bundeskanzlerin Angela Merkel anlässlich der 45. Münchner Sicherheitskonferenz*. 2009. február 7. Online: https://www.bundesregierung.de/statisch/nato/nn_683358/Content/DE/Rede/2009/02/2009-02-07-rede-merkel-sicherheitskonferenz_page-4.html (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

Merkel, Angela: *Rede von Bundeskanzlerin Angela Merkel anlässlich der 51. Münchner Sicherheitskonferenz*. 2015. február 7. Online: <https://www.bundesregierung.de/breg-de/aktuelles/rede-von-bundeskanzlerin-angela-merkel-anlaesslich-der-51-muenchner-sicherheitskonferenz-397814> (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

Merkel, Angela: *Rede von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel auf der Jahreskonferenz des Rates für Nachhaltige Entwicklung*. 2007. november 27. Online: <https://www.bundesregierung.de/breg-de/service/newsletter-und-abos/bulletin/rede-von-bundeskanzlerin-dr-angela-merkel-797424> (Letöltés dátuma: 2024.10.22.)

Merkel, Angela: *Rede von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel auf dem Föderalismus-Symposium*. 2009. június 24. Online: <https://www.bundesregierung.de/breg-de/service/newsletter-und-abos/bulletin/rede-von-bundeskanzlerin-dr-angela-merkel-799408> (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

Merkel, Angela: *Rede von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel beim Festakt „60 Jahre Bundesamt für Migration und Flüchtlinge“*. 2013. április 10. Online: <https://www.bundesregierung.de/breg-de/service/newsletter-und-abos/bulletin/rede-von-bundeskanzlerin-dr-angela-merkel-802214> (Letöltés dátuma: 2024.10.22.)

Merkel, Angela: *Rede von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel beim Neujahrsempfang des Bundesverbandes Erneuerbare Energie e.V. (BEE) zum Thema "Erneuerbare Energien – ein zentraler Baustein für die Energieversorgung der Zukunft"*. 2009. január 28. Online: <https://www.bundesregierung.de/breg-de/service/newsletter-und-abos/bulletin/rede-von-bundeskanzlerin-dr-angela-merkel-799354> (Letöltés dátuma: 2024.10.22.)

Merkel, Angela: *Rede von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel vor dem Bundesrat*. 2005. december 21. Online: <https://www.bundesregierung.de/breg-de/service/newsletter-und-abos/bulletin/rede-von-bundeskanzlerin-dr-angela-merkel-795268> (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

Merkel, Angela: *Rede von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel vor dem Europäischen Parlament*. 2007. január 17. Online: <https://www.bundesregierung.de/breg-de/service/newsletter-und-abos/bulletin/rede-von-bundeskanzlerin-dr-angela-merkel-797836> (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

Merkel, Angela: *Rede von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel zum 50-jährigen Bestehen des Deutschen Atomforums e.V.* 2009. július 1. Online: <https://www.bundesregierung.de/breg-de/service/newsletter-und-abos/bulletin/rede-von-bundeskanzlerin-dr-angela-merkel-799410> (Letöltés dátuma: 2024.10.22.)

Merkel, Angela: *Rede von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel zum Haushaltsgesetz 2017 vor dem Deutschen Bundestag*. 2016. november 23. Online: <https://www.bundesregierung.de/breg-de/service/newsletter-und-abos/bulletin/rede-von-bundeskanzlerin-dr-angela-merkel-379818> (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

Merkel, Angela: *Rede von Bundeskanzlerin Merkel beim Festakt zum 40-jährigen Bestehen des Amtes der Beauftragten der Bundesregierung für Migration, Flüchtlinge und Integration*. 2018. december 12. Online: <https://www.bundesregierung.de/breg-de/aktuelles/rede-von-bundeskanzlerin-merkel-beim-festakt-zum-40-jaehrigen-bestehen-des-amtes-der-beauftragten-der-bundesregierung-fuer-migration-fluechtlinge-und-integration-1560794> (Letöltés dátuma: 2024.10.22.)

Merkel, Angela: *Rede von Bundeskanzlerin Merkel zum Neujahrsempfang des Bundesverbands Erneuerbare Energie e.V. (BEE)*. 2015. január 14. Online: <https://www.bundeskanzler.de/bk-de/aktuelles/rede-von-bundeskanzlerin-merkel-zum-neujahrsempfang-des-bundesverbands-erneuerbare-energie-e-v-bee-am-14-januar-2015-794866> (Letöltés dátuma: 2024.10.22.)

Merkel, Angela: *Regierungserklärung von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel zur Energiepolitik vor dem Deutschen Bundestag*. 2011. június 9. Online: <https://www.bundesregierung.de/breg-de/service/newsletter-und-abos/bulletin/regierungserklaerung-von-bundeskanzlerin-dr-angela-merkel-793374> (Letöltés dátuma: 2024.10.22.)

Merkel, Angela: *Regierungserklärung von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel zum Europäischen Rat*. 2013. december 19. Online: <https://www.bundesregierung.de/breg-de/service/newsletter-und-abos/bulletin/regierungserklaerung-von-bundeskanzlerin-dr-angela-merkel-792386> (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

Merkel, Angela: *Regierungserklärung von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel zum Europäischen Rat*. 2021. június 24. Online: <https://www.bundesregierung.de/breg-de/service/newsletter-und-abos/bulletin/regierungserklaerung-von-bundeskanzlerin-dr-angela-merkel-1937362> (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

Merkel, Angela: *Regierungserklärung von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel zum Treffen der Staats- und Regierungschefs der Europäischen Union zur Lage in der Ukraine am 6. März 2014 vor dem Deutschen Bundestag am 13. März 2014 in Berlin*. 2014. március 13. Online: <https://www.bundesregierung.de/breg-de/service/newsletter-und-abos/bulletin/regierungserklaerung-von-bundeskanzlerin-dr-angela-merkel-798612> (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

Merkel, Angela: *Regierungserklärung von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel zum Europäischen Rat am 24. und 25. Juni 2021 vor dem Deutschen Bundestag*. 2021 június 24. Online: <https://www.bundesregierung.de/breg-de/service/newsletter-und-abos/bulletin/regierungserklaerung-von-bundeskanzlerin-dr-angela-merkel-1937362> (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

Meza, Edgar: „Former German Left Party MP launches new party, takes aim at energy policies”. *CLEW*. 2024. január 9. Online: <https://www.cleanenergywire.org/news/former-german-left-party-mp-launches-new-party-takes-aim-energy-policies> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

Murányi Ernő: „Akkorát bukott, mint Rottenbiller a német energiapolitika”. *Világgazdaság*. 2024. szeptember 2. Online: <https://www.vg.hu/nemzetkozi-gazdasag/2024/09/nemet-energiapolitika> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

Münchau, Wolfgang: „The German SPD’s foolish attachment to Putin’s Russia”. *The New Statesman*. 2024. április 3. Online: <https://www.newstatesman.com/comment/2024/04/germany-spd-foolish-attachment-to-putin-russia> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

Német Szövetségi Kormány: *Climate Action Programme 2030*. Online: <https://www.bundesregierung.de/breg-en/issues/climate-action> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

Német szövetségi kormány: *Deutsche Doppelpräsidentschaft: Nationales Anliegen*. 2006. december 14. Online: https://www.g-8.de/nn_90704/Content/DE/Artikel/2001-2006/2006/12/2006-12-14-merkel-regierungserklaerung.html (Letöltés dátuma: 2024.10.22.)

Német Szövetségi Külügyminisztérium: “Europe doesn’t end at Poland’s eastern border” – Foreign Ministers Westerwelle and Sikorski in an interview with the *Tagesspiegel*. 2010. november 5. Online: <https://www.auswaertiges-amt.de/en/newsroom/news/101104-bm-sikorski-tagesspiegel-int/239272> (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

Novikov, Illia: „Poland’s prime minister visits Ukraine in the latest show of support for Kyiv against Russia.” *AP News*. 2024. január 22. Online: <https://apnews.com/article/russia-ukraine-war-poland-tusk-visit-65b802f45006832c0a067af8310ac558#> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

Olszewski, Michał: „Will the new Polish government launch a renewable energy revolution?”. *Energy Transition*. 2024. január 16. Online: <https://energytransition.org/2024/01/will-the-new-polish-government-launch-a-renewable-energy-revolution/> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

Panorama.am: *Ukraine, Germany sign deal on 50 million euro loan to Kiev*. 2015. január 8. Online: <https://www.panorama.am/en/news/2015/01/08/ukraine-germany/137252> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

Pfeifer, Hans: „Russia's best friends in Germany: AfD and BSW”. *Deutsche Welle*. 2024. január 9. Online: <https://www.dw.com/en/russias-best-friends-in-germany-afd-and-bsw/a-70072663> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

Pieper, Oliver: „German immigration policy: What's changing in 2024?”. *Deutsche Welle*. 2024. január 1. Online: <https://www.dw.com/en/german-immigration-policy-whats-changing-in-2024/a-67753472> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

Polsat News: *Błaszczak: nie przyjmimy ani jednego uchodźcy. Polityka UE samobójcza*. 2017. május 16. Online: <https://www.polsatnews.pl/wiadomosc/2017-05-16/blaszczak-nie-przyjmimy-ani-jednego-uchodzcy-polityka-ue-samobojcza/> (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

Posaner, Joshua: „Germany’s Scholz says sending Taurus missiles to Ukraine is ‘out of the question’”. *Politico*. 2024. március 13. Online: <https://www.politico.eu/article/germanys-scholz-says-sending-taurus-missiles-to-ukraine-is-out-of-the-question/> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

Ptak, Alicja: „Poland’s PiS wants to reject Green Deal after European elections, says Kaczyński”. *Notes from Poland*. 2024. április 29. Online: <https://notesfrompoland.com/2024/04/29/polands-pis-wants-to-reject-green-deal-after-european-elections-says-kaczynski/> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

Puppinck, Grégor: Poland: „The Constitutional Court Repeals Eugenic Abortion”. *European Centre for Law & Justice*. Online: <https://eclj.org/eugenics/eu/pologne--le-tribunal-constitutionnel-abroge-lavortement-eugenique?lng=en> (Letöltés dátuma: 2024.09.21.)

RadioFreeEurope/RadioLiberty: *Full Transcript: Interview With Polish Foreign Minister Radoslaw Sikorski*. 2011. június 6. Online: https://www.rferl.org/a/interview_poland_foreign_minister_radoslaw_sikorski/24221938.html (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

RadioFreeEurope/RadioLiberty: *Full Transcript: Interview With Polish Foreign Minister Radoslaw Sikorski*. 2011. június 6. Online: https://www.rferl.org/a/interview_poland_foreign_minister_radoslaw_sikorski/24221938.html (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

Reiter, Janusz: „Poland’s Triangular Russia Policy. Policy Paper”. *Zentrum Liberale Moderne*. 2022. október 25. Online: <https://libmod.de/en/network-russia-policy-paper-reiter-poland/> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

Reuters: *Poland's new PM Donald Tusk presents pro-EU vision*. 2023. december 12. Online: <https://www.reuters.com/world/europe/polands-new-pm-donald-tusk-presents-pro-eu-vision-2023-12-12/> (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

Rinke, Andreas: *EXCLUSIVE Merkel defends nuclear power exit despite climate challenges*. Reuters. 2021. november 19. Online: <https://www.reuters.com/business/energy/exclusive-merkel-defends-nuclear-power-exit-despite-climate-challenges-2021-11-17/> (Letöltés dátuma: 2024.10.22.)

Sanecka-Tyczyńska, Joanna: „Civic Platform’s Views on the Security of Poland in the Context of the War in Ukraine”. *Historia i Polityka*. 2024. szeptember. Online: https://www.researchgate.net/publication/384532838_Civic_Platform's_Views_on_the_Security_of_Poland_in_the_Context_of_the_War_in_Ukraine (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

Schlott, René: *"Wir schaffen das!" Vom Entstehen und Nachleben eines Topos*. Bundeszentrale für politische Bildung. 2020. július 17. Online: <https://www.bpb.de/shop/zeitschriften/apuz/312826/wir-schaffen-das/> (Letöltés dátuma: 2024.10.22.)

Scholz, Olaf: *Rede von Bundeskanzler Olaf Scholz bei der Wirtschaftskonferenz 2023 der SPD-Bundestagsfraktion*. 2023. október 11. Online: <https://www.bundesregierung.de/breg-de/service/newsletter-und-abos/bulletin/rede-von-bundeskanzler-olaf-scholz-2230348> (Letöltés dátuma: 2024.10.22.)

Scholz, Olaf: *Rede von Bundeskanzler Scholz anlässlich der Munich Security Conference am 17. Februar 2023 in München*. 2023. február 17. Online: <https://www.bundesregierung.de/breg-de/aktuelles/rede-von-bundeskanzler-scholz-anlaesslich-der-munich-security-conference-am-17-februar-2023-in-muenchen-2166452> (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

Scholz, Olaf: *Rede von Bundeskanzler Scholz bei der Jahreskonferenz des Rats für Nachhaltige Entwicklung*. 2023. október 10. Online: <https://www.bundesregierung.de/breg-de/aktuelles/rede-von-bundeskanzler-scholz-bei-der-jahreskonferenz-des-rats-fuer>

[nachhaltige-entwicklung-am-10-oktober-2023-in-berlin-2229418](#) (Letöltés dátuma: 2024.10.22.)

Scholz, Olaf: *Rede von Bundeskanzler Scholz im Rahmen der Diskussionsreihe "This is Europe" im Europäischen Parlament*. 2023. május 9. Online:

<https://www.bundesregierung.de/breg-de/aktuelles/rede-von-bundeskanzler-scholz-im-rahmen-der-diskussionsreihe-this-is-europe-im-europaeischen-parlament-am-9-mai-2023-in-strassburg-2189408> (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

Schrader, Martin: „Multikulti ist tot!“. Deutsche Welle. 2010. október 16. Online:

<https://www.dw.com/de/merkel-erkl%C3%A4rt-multikulti-f%C3%BCr-gescheitert/a-6118143> (Letöltés dátuma: 2024.10.22.)

Schröder, Gerhard: *Rede von Bundeskanzler Gerhard Schröder auf dem dritten Ordentlichen Gewerkschaftskongress der IG Bergbau, Chemie, Energie (IG BCE)*. 2005. október 12.

Online: <https://www.bundesregierung.de/breg-de/service/newsletter-und-abos/bulletin/rede-von-bundeskanzler-gerhard-schroeder-795750> (Letöltés dátuma: 2024.10.22.)

Skrobala, Jurek: „Stuck in the Middle: Polish Intellectuals Sound the Alarm on Russia”.

Spiegel. 2014. december 4. Online: <https://www.spiegel.de/international/europe/culture-leaders-in-poland-report-growing-fear-of-russia-a-1006372.html> (Letöltés dátuma: 2024.09.10.)

SPD Europa: *Themen – Flucht und Migration*. Online: <https://www.spd-europa.de/themen/flucht-und-migration> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

Spiegel: *Polish Foreign Minister Sikorski - 'Moscow Needs Our Money'*. 2014. március 10.

Online: <https://www.spiegel.de/international/europe/polish-foreign-minister-discusses-weak-eu-position-in-ukraine-crisis-a-957812.html> (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

Spiegel: *Schröder attackiert Energiepolitik der Union*. 2005. szeptember 7. Online:

<https://www.spiegel.de/politik/deutschland/bundestag-schroeder-attackiert-energiepolitik-der-union-a-373480.html> (Letöltés dátuma: 2024.10.22.)

Stasik, Elżbieta: „Die Welt“: „Szef polskiego rządu chce europejskiej unii energetycznej”.

Deutsch Welle. 2014. április 22. Online: <https://www.dw.com/pl/die-welt-szef-polskiego-rz%C4%85du-chce-europejskiej-unii-energetycznej/a-17582181> (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

Steinmeier, Frank-Walter: *Rede des Bundesministers des Auswärtigen, Dr. Frank-Walter Steinmeier, in der Debatte zur Situation in Deutschland vor dem Deutschen Bundestag*. 2009.

szeptember 8. Online: <https://www.bundesregierung.de/breg-de/service/newsletter-und-abos/bulletin/rede-des-bundesministers-des-auswaertigen-dr-frank-walter-steinmeier--799296> (Letöltés dátuma: 2024.10.22.)

Steinmeier, Frank-Walter: *Rede von Außenminister Frank-Walter Steinmeier beim Second Energy Security Summit der Münchner Sicherheitskonferenz: „The Next Great Game? Global Impacts of the Shale Revolution.”* 2014. május 28. Online:

<https://www.auswaertiges-amt.de/de/newsroom/140528-energy-security-summit/262526> (Letöltés dátuma: 2024.10.22.)

Steinmeier, Frank-Walter: *Rede von Außenminister Frank-Walter Steinmeier an der Ural Federal University Jekaterinburg*. 2016. augusztus 15. Online: <https://www.auswaertiges-amt.de/de/newsroom/160815-bm-jekaterinburg/282744> (Letöltés dátuma: 2024.10.22.)

Świderska, Magdalena: „Exposé ministra Waszczykowskiego”. *Euractiv*. 2017. február 9. Online: https://www.euractiv.pl/section/polityka-%20zagraniczna-ue/press_release/minister-witold-waszczykowski-o-priorytetach-polskiej-dyplomacji-w-2017-roku/ (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

Tagesschau: *Scholz über Energiewende "Jedes Jahr 500.000 neue Wärmepumpen"*. 2023. március 7. Online: <https://www.tagesschau.de/wirtschaft/energie/waermepumpen-scholz-101.html> (Letöltés dátuma: 2024.10.22.)

TASS: Polish politician says sanctions against Russia should affect president Putin. 2022. február 22. Online: <https://tass.com/world/1408435> (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

Tilles, Daniel: „Poland will not accept a single migrant under EU relocation scheme,” says Tusk.” *Notes from Poland*. 2024. január 4. Online: <https://notesfrompoland.com/2024/01/04/poland-will-not-accept-a-single-migrant-under-eu-relocation-scheme-says-tusk/> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

Tilles, Daniel: „You forgot Poland’: criticism as US, UK, France and Germany meet alone to discuss Ukraine”. *Notes from Poland*. 2024. október 20. Online: <https://notesfrompoland.com/2024/10/20/you-forgot-poland-criticism-as-us-uk-france-and-germany-meet-alone-to-discuss-ukraine/> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

Tilles, Daniel: „Polish government approves tough new migration strategy, including possibility to suspend asylum claims”. *Notes from Poland*. 2024. október 15. Online: <https://notesfrompoland.com/2024/10/15/polish-government-approves-tough-new-migration-strategy-including-possibility-to-suspend-asylum/> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

Turkowski, Andrzej: „The Polish—German Tandem”. *Carnegie Moscow Center*. 2011. november 17. Online: <https://carnegieendowment.org/research/2011/11/the-polish-german-tandem?lang=en> (Letöltés dátuma: 2024.09.09.)

Türkeş, Hale: „Polish PM slams Nord Stream 2 gas pipeline”. *Anadolu Ajansı*. 2018. május 28. Online: <https://www.aa.com.tr/en/energy/upstream/polish-pm-slams-nord-stream-2-gas-pipeline/20250> (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

TVN24: *Expose premiera, zobacz co obiecuje Tusk*. 2007. november 23. Online: <https://tvn24.pl/polska/expose-premiera-zobacz-co-obiecuje-tusk-ra41257-ls3688692> (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

Világgazdaság: *Lekapcsolják az utolsó németországi atomerőműveket is*. 2023. április 14. Online: <https://www.vg.hu/nemzetkozi-gazdasag/2023/04/lekapcsoljak-az-utolso-nemetszagi-atomeromuveket-is> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

Világgazdaság: *Orosz konzulátust zár be a sűrűsödő szabotázsakciók miatt Lengyelország*. 2024. október 22. Online: <https://www.vg.hu/kozelet/2024/10/orosz-konzulatus-bezaras-poznan> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

Wehrmann, Benjamin: „Germany's right-wing AfD calls for end to all climate action efforts”. *CLEW*. 2020. szeptember 17. Online: <https://www.cleanenergywire.org/news/germanys-right-wing-afd-calls-end-all-climate-action-efforts> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

Weise, Zia: Poland presses for ambitious 2040 EU climate target, signaling U-turn. *Politico*. 2024. január 15. Online: <https://www.politico.eu/article/poland-climate-change-2040-europe/> (Letöltés dátuma: 2024.11.10.)

Westerwelle, Guido: *Regierungserklärung des Bundesministers des Auswärtigen, Dr. Guido Westerwelle, vor dem Deutschen Bundestag*. 2012. május 11. Online: <https://www.bundesregierung.de/breg-de/service/newsletter-und-abos/bulletin/regierungserklaerung-des-bundesministers-des-auswaertigen-dr-guido-westerwelle--807646> (Letöltés dátuma: 2024.10.22.)

Westwelle, Guido: *Rede von Außenminister Guido Westerwelle zur Eröffnung der Konferenz „Der Wert Europas“*. 2012. szeptember 18. Online: <https://www.auswaertiges-amt.de/de/newsroom/120918-bm-wert-europas/251508> (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)

MELLÉKLETEK

1. sz. melléklet: A dolgozatban használt német stratégiai dokumentumok

WP2006	Fehér Könyv 2006	Német Védelmi Minisztérium: <i>White Paper 2006: on German Security Policy and the Future of the Bundeswehr</i> . Online: https://www.files.ethz.ch/isn/156941/Germany%202006%20white%20paper.pdf (Letöltés dátuma: 2024.10.22.)
DPG2011	Védelempolitikai irányelvek 2011	Német Védelmi Minisztérium - a védelmi miniszter: <i>Defence Policy Guidelines 2011: Safeguarding National Interests – Assuming International Responsibility – Shaping Security Together</i> . Online: https://www.files.ethz.ch/isn/157024/germany%20engl.pdf (Letöltés dátuma: 2024.10.22.)
WP2016	Fehér Könyv 2016	Német Szövetségi Kormány: <i>White Paper 2016: on German Security Policy and the Future of the Bundeswehr</i> . Online: https://www.bundeswehr.de/resource/blob/4800140/fe103a80d8576b2cd7a135a5a8a86dde/download-white-paper-2016-data.pdf (Letöltés dátuma: 2024.10.22.)
KdB2018	Bundeswehr koncepció 2018	Német Védelmi Minisztérium: <i>Konzeption der Bundeswehr</i> . 2018. Online: https://www.bmvg.de/resource/blob/5261478/9ceddf6df2f48ca87aa0e3ce2826348d/konzepti-on-der-bundeswehr-data.pdf (Letöltés dátuma: 2024.10.22.)
GBZ2021	A jövő Bundeswehrje állásfoglalás 2021	Német Védelmi Miniszter – a védelmi miniszter – a főfelügyelő: <i>Positionspapier: Gedanken zur Bundeswehr der Zukunft</i> . 2021. Online: https://augengeradeaus.net/wp-content/uploads/2021/02/20210209_AKK_GI_Bundeswehr_der_Zukunft.pdf (Letöltés dátuma: 2024.10.22.)
DPG2023	Védelempolitikai irányelvek 2023	Német Védelmi Minisztérium: <i>Defence Policy Guidelines 2023</i> . Online: https://www.bmvg.de/resource/blob/5702190/edabed114d7856c8aa71ad666cbce8b3/download-defence-policy-guidelines-2023-data.pdf (Letöltés dátuma: 2024.10.22.)
NSS2023	Nemzeti Biztonsági Stratégia 2023	Német szövetségi kormány: <i>Robust. Resilient. Sustainable. Integrated Security for Germany. National Security Strategy</i> . Online: https://www.nationalesicherheitsstrategie.de/National-Security-Strategy-EN.pdf (Letöltés dátuma: 2024.10.22.)

2. sz. melléklet: A dolgozatban használt lengyel stratégiai dokumentumok

NSSP2007	Nemzeti Biztonsági Stratégia 2007	<i>National Security Strategy of the Republic of Poland 2007</i> . Varsó, 2007. Online: https://www.files.ethz.ch/isn/156796/Poland-2007-eng.pdf (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)
DSP2009	Védelmi Stratégia 2009	Lengyel Nemzetvédelmi Minisztérium: <i>Defense Strategy of the Republic of Poland – Sector strategy of the National Security Strategy of the Republic of Poland</i> . Varsó, 2009. Online: https://www.files.ethz.ch/isn/156791/Poland%202009.pdf (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)
WB2013	Fehér Könyv 2013	Lengyel Nemzetbiztonsági Iroda: <i>White Book on National Security of the Republic of Poland</i> . Varsó, 2013. Online: https://koziej.pl/wp-content/uploads/2017/01/WhiteBook_NationalSecurity_PL_2013.pdf (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)
NSSP2014	Nemzeti Biztonsági Stratégia 2014	<i>National Security Strategy of the Republic of Poland 2014</i> . Varsó, 2014. Online: https://www.bbn.gov.pl/ftp/dok/NSS_RP.pdf (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)
DCP2017	Védelmi Koncepció 2017	Lengyel Nemzetvédelmi Minisztérium: <i>The Defence Concept of the Republic of Poland</i> . 2017. május. Online: https://cdn-legacy.defence24.pl/defence24.pl/upload/2018-01-06/p24rrc_KORPWEBBmn.pdf (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)
FPS2017-2021	Külpolitikai stratégia 2017-2021	Lengyel Külügyminisztérium: <i>Polish Foreign Policy Strategy 2017-2021</i> . Online: https://www.gov.pl/attachment/869184c0-bd6f-4a20-b8af-a5c8190350a1 (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)
NSSP2020	Nemzeti Biztonsági Stratégia 2020	<i>National Security Strategy Of The Republic Of Poland 2020</i> . Varsó, 2020. Online: https://www.bbn.gov.pl/ftp/dokumenty/National_Security_Strategy_of_the_Republic_of_Poland_2020.pdf (Letöltés dátuma: 2024.10.23.)